

Носилац израде:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ОПШТИНА ВРБАС

Обрађивач:

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ "УРБАНИЗАМ"
ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ, НОВИ САД

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ВРБАС

Н А Ц Р Т

НОВИ САД, АПРИЛ 2011.

Носилац израде:

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ОПШТИНА ВРБАС**

Председник општине Врбас

Др Жељко Видовић

Обрађивач:

**ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ "УРБАНИЗАМ"
ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ, НОВИ САД**

Одговорни планер:

Гордана Ђилас, дипл. инж. арх.

Директор:

Мр Александар Јевтић, дипл. инж. грађ.

НОВИ САД, АПРИЛ 2011.

ПРЕДМЕТ:

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ВРБАС

РУКОВОДИОЦИ ИЗРАДЕ ПЛАНА:

Одговорни планер:
Гордана ЂИЛАС, дипл. инж. арх.
Број лиценце: 100003003

УЧЕСНИЦИ У ИЗРАДИ:

Правни основ, услови и смернице из планова
вишег реда, имплементација плана:

Раденко ГАЧЕВИЋ, дипл. ек.

Златица ГРУЈИЋ, дипл. правник

Положај, становништво, привреда и
регионални развој:

Раденко ГАЧЕВИЋ, дипл. ек.

Природни услови, заштита
средине, комунални објекти:

Мр Радмила ОБРКНЕЖЕВ, дипл. биолог

Мрежа насеља:

Иван ТАМАШ, дипл. прост. планер

Становање:

Јелена НЕЈГЕБАУЕР, дипл. инж. арх.

Јавне службе:

Ташана КРИШАНОВИЋ, дипл. инж. арх.

Спорт и рекреација:

Нада ГРУЈИЋ, дипл. инж. арх.

Просторни размештај привреде, просторни
развој и уређење руралних подручја,
услови за изградњу у атару и уређење
пољопривредних површина:

Смиљана ТОМАШЕВИЋ, дипл. инж. арх.

Саобраћај:

Мр Александар ЈЕВЂЕНИЋ, дипл. инж. саобр.

Хидротехника, комунални објекти:

Миодраг ЈОВКОВИЋ, дипл. инж. грађ.
Оља ТОЛМАЧ, дипл. инж. грађ.

Енергетика, телекомуникације:

Милорад РАДОМИРОВИЋ, дипл. инж. маш.
Владимир МАРКОВИЋ, дипл. инж. ел.

Зелене површине:

Иванка АРАДСКИ, дипл. инж. хорт.

Заштита културно-историјског наслеђа:

Гордана ЂИЛАС, дипл. инж. арх.

Коришћење простора од
интереса за народну одбрану:

Владимир РАКИЋ, дипл. инж. арх.

Геодезија:

Марија МАЉКОВИЋ-ГРИГОРОВ, дипл. инж. геод.

Просторни развој туризма, организација
и уређење туристичких и рекреативних
подручја:

Бојана КУЛАЧИН, дипл. соц.

Техничка обрада:

Љиљана МЕРГАНЦ, арх. техн.

Обрада текста:

Добринка БЕЧЕЛИЋ, дактилограф

Завршна обрада:

Нада ВИНОКИЋ, дипл. правник

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ВРБАС

I САДРЖАЈ

УВОД.....	1
1. ОБУХВАТ ПЛАНА.....	5
2. ПЛАНИРАНА НАМЕНА ПРОСТОРА.....	5
3. МРЕЖА НАСЕЉА, ДИСТРИБУЦИЈА СЛУЖБИ И ДЕЛАТНОСТИ.....	10
3.1. Мрежа насеља и јавних служби.....	10
3.1.1. Становништво.....	10
3.1.2. Однос Врбаса и сеоских насеља и функционално повезивање насеља и центара.....	11
3.1.3. Организација јавних служби.....	13
3.2. Просторни развој и дистрибуција привредних делатности.....	20
3.2.1. Просторни развој туризма.....	23
4. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА.....	26
4.1. Саобраћајна инфраструктура.....	26
4.2. Водна инфраструктура.....	30
4.3. Енергетска инфраструктура.....	35
4.4. Телекомуникације.....	40
4.5. Комунална инфраструктура.....	42
4.6. Зеленило.....	43
5. ДЕЛОВИ ТЕРИТОРИЈЕ ЗА КОЈЕ ЈЕ ПРЕДВИЂЕНА ИЗРАДА УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА ИЛИ УРБАНИСТИЧКОГ ПРОЈЕКТА.....	45
6. ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ ЗА УРЕЂЕЊЕ НАСЕЉА КОСАНЧИЋ.....	47
7. ПЛАНИРАНА ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ, КОРИШЋЕЊЕ И РАЗВОЈ ПРИРОДНИХ, КУЛТУРНИХ ДОБАРА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ.....	49
7.1. Заштита, уређење, коришћење и развој природних добара.....	49
7.2. Заштита, уређење, коришћење и развој културних добара.....	53
7.3. Заштита, уређење, коришћење и развој животне средине.....	58
7.4. Заштита простора од елементарних непогода и ратних разарања.....	68
8. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА ЗА ДЕЛОВЕ ТЕРИТОРИЈЕ ЗА КОЈЕ НИЈЕ ПРЕДВИЂЕНА ИЗРАДА УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА.....	72
8.1. Правила уређења и грађења на простору атара.....	72

8.1.1. Пољопривредно земљиште	72
8.1.2. Шумско земљиште	80
8.1.3. Водно земљиште	81
8.1.4. Грађевинско земљиште остале намене ван граница грађевинског подручја.....	82
8.2. Правила уређења и грађења инфраструктурних система.....	87
8.2.1. Саобраћајна инфраструктура	87
8.2.2. Водна инфраструктура, енергетика и телекомуникације.....	93
9. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА	96
10. МЕРЕ ЗА РАВНОМЕРНИ ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ.....	103
11. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ ПЛАНА.....	105

II СПИСАК ГРАФИЧКИХ ПРИКАЗА

	Размера
1. Реферална карта број 1: Намена простора.....	1:50 000
2. Реферална карта број 2: 2.1. Мрежа насеља и саобраћај	1:50 000
2.2. Инфраструктурни системи	1:50 000
3. Реферална карта број 3: Заштита простора и туризам	1:50 000
4. Реферална карта број 4: Карта спровођења.....	1:50 000
5. Шематски приказ: Насеља Косанчић.....	1:2 500

На основу члана 35. став 9. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник Републике Србије", бр. 72/09, 81/09 – исправка, 64/10 – УС и 24/11) и члана 30. и 93 Статута општине Врбас ("Службени лист општине Врбас", број 3/2002, 5/2002, 10/2004, 11/2008 и 21/2009), Скупштина општине Врбас на седници одржаној дана _____ 2011. године, доноси

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ВРБАС

УВОД

Правни и плански основ за израду плана

Скупштина општине Врбас је 2005. године донела Одлуку о приступању изради Просторног плана општине Врбас ("Службени лист општине Врбас", број 5/05) и Програм израде просторног плана општине Врбас. У току 2008. године завршена је прва фаза ППО Врбас: Стратегија развоја планског подручја, након чега се приступило изради Просторног плана општине Врбас (у даљем тексту: план).

Законски основ за доношење плана садржан је у члану 35. став 9. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник Републике Србије", бр. 72/09, 81/09 – исправка и 64/10 - УС). План је израђен према садржају утврђеном чланом 20. Закона о планирању и изградњи и донетим подзаконским актима.

Плански основ за израду плана је Просторни план Републике Србије ("Службени гласник РС", број 88/2010) који је утврдио дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији и дао смернице за израду просторних планова јединица локалне самоуправе. Поред наведеног, плански основ за израду плана чини и Просторни план подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-75 Суботица-Београд (Батајница) ("Службени гласник РС", број 69/2003) и Просторни план подручја посебне намене система продуктовода кроз Србију ("Службени гласник РС", број 19/2011).

Прописи од значаја за израду и доношење плана:

- Закон о планирању и изградњи ("Службени гласник РС ", бр. 72/09, 81/09 – исправка и 64/10 – УС);
- Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010 до 2020. године ("Службени гласник РС", број 88/10);
- Закон о регионалном развоју ("Службени гласник РС ", бр. 51/09 и 30/10);
- Закон о територијалној организацији Републике Србије ("Службени гласник РС ", број 129/07);
- Закон о локалној самоуправи ("Службени гласник РС ", број 129/07);

- Статут општине Врбас ("Службени лист општине Врбас", број 3/02, 5/02, 10/04, 11/08 и 21/09);
- Закон о експропријацији ("Службени гласник РС ", бр. 53/95 и 20/09);
- Закон о концесијама ("Службени гласник РС ", број 55/03);
- Закон о електронским комуникацијама ("Службени гласник РС ", број 44/10);
- Закон о телекомуникацијама ("Службени гласник РС", бр. 44/03, 36/06, 50/09 и 44/10);
- Закон о енергетици ("Службени гласник РС", број 84/04);
- Закон о јавним путевима ("Службени гласник РС", бр. 101/05 и 123/07);
- Закон о железници ("Службени гласник РС", број 18/05);
- Закон о пољопривредном земљишту ("Службени гласник РС", бр.62/06, 65/08 и 41/09);
- Закон о пољопривреди и руралном развоју ("Службени гласник РС", број 41/09);
- Закон о сточарству ("Службени гласник РС", број 41/09);
- Закон о водама ("Службени гласник РС", број 30/10);
- Закон о режиму вода ("Службени лист СРЈ", број 59/98 и "Службени гласник РС", број 101/05);
- Закон о заштити животне средине ("Службени гласник РС", бр. 135/04, 36/09 и 72/09);
- Закон о заштити природе ("Службени гласник РС", бр. 36/04 и 88/10);
- Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04 и 88/10);
- Закон о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04 и 36/09);
- Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине ("Службени гласник РС", број 135/04);
- Закон о заштити ваздуха ("Службени гласник РС", број 36/09);
- Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности ("Службени гласник РС", број 36/09);
- Закон о заштити од нејонизујућих зрачења ("Службени гласник РС", број 36/09);
- Закон о заштити ваздуха ("Службени гласник РС", број 36/2009);
- Закон о заштити од буке у животној средини ("Службени гласник РС", бр. 36/09 и 88/10);
- Закон о управљању отпадом ("Службени гласник РС", бр. 36/09 и 88/10);
- Закон о амбалажи и амбалажном отпаду ("Службени гласник РС", број 36/09);
- Закон о заштити од пожара ("Службени гласник РС", број 111/09);
- Закон о шумама ("Службени гласник РС", број 30/10);
- Закон о транспорту опасног терета ("Службени гласник РС", број 88/10);
- Закон о превозу опасних материја ("Службени лист СФРЈ", бр. 27/90, 45/90, "Службени лист СРЈ" бр. 16/93, 31/93, 41/93, 50/93, 24/94, 28/96, 68/02 и "Службени гласник РС" бр. 36/09 и 88/10);
- Закон о промету експлозивних материја ("Службени лист СФРЈ", бр. 30/85, 6/89, 53/91, "Службени лист СРЈ", бр. 16/93, 41/93, 50/93, 24/94, 28/96 и 68/02 и "Службени гласник РС" број 101/05);

- Закону о цевоводном транспорту гасовитих и течних угљоводоника и дистрибуцији гасовитих угљоводоника ("Службени гласник РС", број 104/09);
- Закон о хемикалијама ("Службени гласник РС", бр. 36/2009 и 88/10);
- Закон о културним добрима ("Службени гласник РС", број 71/94);
- Закон о геолошким истраживањима ("Службени гласник РС", број 44/95 и 101/05);
- Закон о безбедности саобраћаја на путевима ("Службени гласник РС", бр. 41/09 и 53/10);
- Закон о одбрани ("Службени гласник РС", бр. 116/07, 88/09 и 104/09);
- Закон о ванредним ситуацијама ("Службени гласник РС", број 111/09);
- Закон о туризму ("Службени гласник РС", бр. 36/09 и 88/10);
- Закон о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", број 72/09);
- Закон о рударству ("Службени гласник РС", бр. 44/95, 85/05, 34/06, 104/09, 85/05 и 101/05);
- Закон о дивљачи и ловству ("Службени гласник РС", број 18/10);
- Закон о култури ("Службени гласник РС", број 72/09);
- Закон о здравственој заштити ("Службени гласник РС", бр. 107/05, 72/09, 88/10 и 99/10);
- Уредба о утврђивању водопривредне основе Републике Србије ("Службени гласник РС", број 11/02);
- као и друга законска и подзаконска акта која на директан или индиректан начин уређују области од значаја за просторно планирање.

СТРАТЕГИЈЕ

- Национална стратегија одрживог развоја ("Службени гласник РС", број 57/08);
- Стратегија регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године развоја ("Службени гласник РС", број 21/07);
- Стратегија националне безбедности Републике Србије ("Службени гласник РС", број 88/09);
- Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији ("Службени гласник РС", број 87/06);
- Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2009. године до 2013. године ("Службени гласник РС", бр. 83/09 и 5/10);
- Стратегија реформе и развоја покрајинске управе ("Службени лист АПВ", бр. 14706, 5/08 и 15/08);
- Стратегија "Основни правци технолошког развоја АП Војводине" ("Службени гласник РС", број 22/06);
- Програм привредног развоја АП Војводине (децембар 2003.);
- Стратегија подстицања и развоја страних улагања ("Службени гласник РС", број 22/06);
- Национална стратегија за укључивање Републике Србије у механизам развоја Кјото протокола за секторе управљања отпадом, пољопривреде и шумарства ("Службени гласник РС", број 8/10);
- Стратегија развоја пољопривреде Србије ("Службени гласник РС", број 78/05);

- Стратегија развоја шумарства Републике Србије ("Службени гласник РС", број 59/06);
- Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2015. године за период од 2007. до 2012. године ("Службени гласник РС", бр.17/07, 73/07, 99/09 и 27/10);
- Стратегија развоја радиодифузије у Републици Србији до 2013. године ("Службени гласник РС", број 11/05);
- Стратегија развоја телекомуникација у Републици Србији од 2006. до 2010. године ("Службени гласник РС", број 99/06 и 4/09);
- Стратегија развоја широкопојасних телекомуникационих мрежа АП Војводине, у периоду од 2007. до 2010. године ("Службени лист АПВ", број 21/07);
- Стратегија развоја туризма Републике Србије ("Службени гласник РС", број 91/06);
- Стратегија развоја туризма Војводине – маркетинг стратегија туризма Војводине ("Службени лист АПВ", број 6/10);
- Стратегија развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа за период од 2008. до 2013. године ("Службени гласник РС", број 3/08);
- Стратегија развоја трговине Републике Србије ("Службени гласник РС", број 15/09);
- Стратегија увођења чистије производње у Републици Србији ("Службени гласник РС", број 17/09);
- Национални програм заштите животне средине ("Службени гласник РС", број 12/10);
- Стратегија водоснабдевања и заштите вода у АП Војводини ("Службени лист АПВ", број 1/10);
- Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019 ("Службени гласник РС", број 29/10);
- Стратегија развоја социјалне заштите ("Службени гласник РС", број 108/05);
- Национална стратегија о старењу ("Службени гласник РС", број 76/06);
- Стратегија развоја здравља младих у Републици Србији ("Службени гласник РС", број 104/06);
- Стратегија подстицања рађања ("Службени гласник РС", број 13/08);
- Национална стратегија за младе ("Службени гласник РС", број 55/08);
- Стратегија развоја заштите менталног здравља ("Службени гласник РС", број 8/07);
- Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији ("Службени гласник РС", број 1/07);
- Стратегија развоја стручног образовања у Републици Србији ("Службени гласник РС", број 1/07);
- Стратегија развоја образовања одраслих у Републици Србији ("Службени гласник РС", број 1/07);
- Програм демографског развоја Аутономне покрајине Војводине са мерама за његово спровођење ("Службени лист АПВ", број 3/05);
- акциони план политике за младе у Војводини ("Службени лист АПВ", број 18/05);
- Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године ("Службени гласник РС", број 110/08);
- Стратегија развоја општине Врбас за период 2010-2015 године („Службени лист општине Врбас“, број 17/10).

1. ОБУХВАТ ПЛАНА

Подручје које је обухваћено планом чини територија општине Врбас у чијем саставу су следеће катастарске општине: К.О. Врбас-Град; К.О. Врбас; К.О. Куцура; К.О. Савино Село; К.О. Бачко Добро Поље; К.О. Змајево; К.О. Равно Село и К.О. Косанчић.

Целокупно подручје плана обухвата површину од 37.562,85 ha.

2. ПЛАНИРАНА НАМЕНА ПРОСТОРА

На територији општине Врбас земљиште представља драгоцен ресурс. У простору обухваћеном планом одређене су следеће намене: пољопривредно земљиште, шуме и шумско земљиште, водно земљиште и грађевинско земљиште.

Основ за просторни развој и уређење планског подручја чини дугорочна пројекција развоја и заштите простора у општини Врбас и оспособљавање свих насеља за одрживи развој.

Табела 1: Структура руралних подручја општине Врбас у планском периоду

	2009. год.	2030. год.	Индекс промене
ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ	33 777 ha	33 644 ha	- 0,4 %
ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ	242 ha	269 ha	+ 11,5 %
ВОДНО ЗЕМЉИШТЕ	61 ha	61 ha	0,00 %
ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ	3 520 ha	3 626 ha	+ 3,00 %
УКУПНО :	37 600 ha	37 600 ha	-

Пољопривредно земљиште

Подручје општине Врбас одликује се изузетно повољним природним условима. Удео обрадивог земљишта у укупној површини износи око 90,07%, а ораничних 87,40%. Највише ораница, у односу на укупну величину катастарске општине, налази се у К.О. Врбас, а најмање у К.О. Савино Село. Агроколошки услови у општини Врбас представљају велики потенцијал за развој пољопривредног сектора и ослањају се на простране равнице чернозема и ливадске црнице карбонатне, које омогућавају врло квалитетни развој како ратарства, тако и сточарства, воћарства и виноградарства.

Основ ратарске производње чине жита (пшеница и кукуруз), индустријско биље (шећерна репа, сунцокрет, уљана репица) и сточно-кормно биље (детелина и луцерка). У овој грани је могуће унапредити производњу применом агротехничких и организационих мера, санирањем запуштених канала, пумпних система и повећањем површина под ветрозаштитним појасевима.

Постојећа воћарска производња је испод природних могућности подручја. За бржи развој воћарства неопходна је стимулативна подршка и изградња мреже

хладњака. За производњу поврћа и цвећа постоје повољни природни и други услови и развој ових делатности одвијаће се у зависности од тржишних услова.

Сточарство ће се развијати у зависности од тражње на домаћем и иностраном тржишту, као и од стимулативних мера које ће држава предузимати са циљем да се ова делатност развија у економски стабилним условима. Поред унапређења производње на постојећим, подизаће се и нове фарме, како у сарадњи са прехранбеном индустријом тако и у складу са захтевима тржишта.

Плодно пољопривредно земљиште потребно је штитити мерама и активностима којима се трајно обезбеђују природне функције земљишта. Забраном коришћења пољопривредног земљишта у друге сврхе, забраном испуштања и одлагања отпадних и штетних материја, контролисаном применом минералних ђубрива и препарата за заштиту, избором адекватних технологија у обради земљишта и противерозионих мера, сачуваће се квалитет земљишта, његова физичка, хемијска и биолошка својства.

Пољопривредно земљиште треба заштитити пољозащитним појасевима од штетног дејства еолске ерозије. Заштитни појасеви пружају заштиту пољопривредним површинама од исушивања и ерозије, којом се земљиште осиромашује, јер долази до одношења финих честица из најплоднијег слоја.

На основу анализе природних, друштвених и других фактора развоја пољопривреде општине Врбас, уважавајући ставове Стратегије развоја пољопривреде Србије, може се закључити да на просторима општине Врбас не треба издвојити јасно издиференциране зоне пољопривредне производње већ се непосредним произвођачима оставља одлука о усмеравању пољопривредне производње и њеној исплативости.

Пољопривреда општине Врбас, усмераваће се са циљем да се успостави еколошка пољопривреда у складу са европским стандардима. Због растуће потражње на тржишту еколошки производи могу бити полазиште за стварање препознатљивог тржишног, конкуретног извозног производа (јегричка, врбашки, бачки, панонски и сл.). У том смислу неопходно је увођење одређених технолошких и квалитативних стандарда, повећање нивоа знања, те одговарајуће организовање и активнија тржишна промоција производа.

Шуме, шумско земљиште

Генерално посматрано, читаво подручје општине је изразито оскудно шумским површинама. Тако је шумовитост Јужнобачког региона незнатно мања (8,22%) од исте за АП Војводину, а шумовитост општине Врбас свега 1,22%. На територији водопривредног предузећа, пољопривредних добара и економија налазе се мањи комплекси друштвених и приватних шума које припадају Јужнобачком шумском подручју. Шумско земљиште пренамењено је у корист пољопривредног земљишта, па

је неопходно покренути процес пошумљавања на свим локацијама где је то могуће (депресије, пољопривредно земљиште лошег квалитета и др.).

Повећање површине ваншумског зеленила је неопходно ради задовољења потреба становништва и повећања површина комуналног зеленила са садашњих 166 ha на 457 ha (100 m² по становнику), што представља повећање од 291 ha. Поред ових површина неопходно је засновати заштитне засаде поред саобраћајница (државни пут другог реда, локални и пољски путеви) и канала.

Постојећи распоред шума и ваншумског зеленила поред већ констатоване недовољне површине, је неповољан. Они нису повезани у систем, иако имају значајан утицај на пољопривредну производњу и заштиту животне средине. Зато је неопходно подизање заштитних појасева и у оквиру пољопривредног земљишта. У ту сврху могу се користити деградирана и мање продуктивна земљишта, плављене неискоришћене површине, ритске црнице, заслањена земљишта и део пољопривредних површина око управних економских објеката, пољских економских путева, а само делимично ораничне површине на великим парцелама где нема других могућности за успостављање повезаног зеленила. Подизање заштитних засада неопходно је планирати и реализовати ради повољног дејства на животну средину и стварање услова за повећање приноса у пољопривреди.

Ветрозаштитно и пољозаштитно зеленило треба формирати на просторима уз канале и саобраћајнице ради побољшања микроклиматских услова. Подизање заштитног зеленила треба реализовати уз радне површине у атару, на просторима за рекултивацију (напуштене депоније, деградирано земљиште) и у зонама кућа за одмор.

У сарадњи са државном, приватном и цивилном сфером у оквирима Еврорегиона потребно је пробудити свест околине о значају одрживог квалитета шумског земљишта, унапредити еколошки систем услуга, а упоредо формирати друштвено-привредне могућности.

Водно земљиште

Најзначајнији површински водоток у Врбасу је Велики бачки канал, који на територију Врбаса долази из Куле и наставља ток ка Србобрану. На уласку канала у Врбас налази се брана. Канал је превасходно пројектован за мелиоративне и саобраћајне потребе, међутим дугогодишњим испуштањем отпадних вода и одлагањем отпада у канал, исти је претрпео велике негативне промене у смислу квалитета воде, дубине и састава корита, те данас представља најзагађенији водоток у Европи. Одговорним и озбиљним приступом ревитализацији Великог бачког канала (која је покренута) од такозване „црне мрље“ канал би добио нову употребну вредност, и од проблема постао потенцијал.

Сходно Закону о водама потребно је заштити квалитет воде канала ДТД, и с тим у вези решити проблем атмосферских, отпадних и свих осталих вода.

Термалне воде на простору општине Врбас пронађена су на неколико локалитета. До сада ни један локалитет није валоризован иако постоје вишенаменске могућности, пре свега у енергетске и здравствено-лечилишне сврхе.

На локалитету ЦФК „Драго Јововић“ *Vrb-1/H* и *Vrb-2/H* утврђено је да се вода може користити за купање и као допунско средство лечења код хроничних обољења.

Територија општине Врбас је испресецана мрежом канала који припадају хидросистему ДТД: канал Врбас-Бездан од km 0+000 до km 11+800, канал Бечеј-Богојево од km 28+300 до km 61+200, канал Нови Сад-Савино Село од km 38+000 до km 39+100 и канал Јегричка од km 43+200 до km 65+140. Водостаји на поменутих каналима се крећу у следећим границама: узводно од уставе Врбас од 83.00 до 83.40 m н. в., низводно од уставе Врбас од 78.00 до 78.70 m н. в., узводно од уставе Куцура од 79.50 до 80.87 m н. в. и низводно од уставе Куцура од 77.50 до 78.70 m н. в.

На подручју општине Врбас налазе се и мелиорациони канали који припадају подсистемима КЦ-III, К-IV, СВ, ВКЦ-V, Јегричка, ББ и 02 Врбас. Предметни канали су у функционалном стању.

Овако развијена мрежа канала у општини Врбас доприноси унапређењу пољопривреде, развоју водног саобраћаја и посредно изградњи индустријских објеката и бржој урбанизацији развоја.

Велики бачки канал, као најважнији у систему канала ДТД на територији општине Врбас, је III категорије са предвиђеним газом брода од 2,10 m и ширином пловног пута 25 m, али је он на овој деоници веома загађен и замуљен, чиме је у потпуности нарушен биодиверзитет, а канал је затворен за пловидбу.

Грађевинско земљиште

Грађевинско земљиште обухвата постојеће грађевинско подручје насељених места и његово проширење уколико је предвиђено важећим урбанистичким плановима. Проширење грађевинског подручја може се вршити само на основу урбанистичког плана насеља до макс. 5% и то у случају да су могућности изградње у постојећим границама исцрпљене. Проширење мора бити аргументовано доказима о искоришћености постојећег грађевинског подручја и анализом подискоришћености делова.

Промену грађевинског подручја треба вршити уз уважавање следећих принципа:

- претходно испитивање могућности рационалније организације и употребе постојећег грађевинског подручја, односно могућности његовог смањења уколико делови грађевинског подручја нису приведени намени дуже од 5 година;

- интезитет употребе земљишта прилагодити локалним географским могућностима и традицији грађења; и
- строго поштовање пољопривредног, водног и шумског земљишта, заштитних коридора регионалне инфраструктуре и заштићених површина од интереса за одбрану од ратних и елементарних катастрофа.

Промене грађевинског подручја треба усмерити ка рационалнијем коришћењу простора.

Градња у грађевинском подручју се може вршити само у складу са важећим урбанистичким плановима за насељена места Бачко Добро Поље, Врбас, Змајево, Куцура, Равно Село и Савино Село.

Изван грађевинског подручја може се градити само оно што је у функцији развоја пољопривреде, шумарства, управљања водама и туризма уз услов да се не ремети целовитост простора и природних система, као и да се не користи простор у коридорима саобраћајница, ужем приобаљу река и простор пољопривредних површина на коме су изведене аграрне мере (мелиорација, комасација, арондација и др.).

Најинтензивније промене у простору иницира гравитациона зона ауто-пута. На главним улазним-излазним правцима насеља Врбас и Змајево, а према коридору ауто пута Е-75, могуће је формирање радних комплекса.

Уређење и грађење на грађевинском земљишту ван граница грађевинских подручја насеља Врбас и насељених места одвијаће се према условима утврђеним овим планом.

Целокупан биланс овако описаних планираних намена презентован је у наредној табели.

Табела 2: Биланс површина у оквиру обухвата плана

НАМЕНА	ПОВРШИНА (ha)	%
ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ	31.755,75	84,61
ШУМЕ, ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ	165,95	0,44
ВОДНО ЗЕМЉИШТЕ	109,99	0,29
ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ	5.505,05	14,66
ГРАЂЕВИНСКО ПОДРУЧЈЕ НАСЕЉА	3.532,91	9,41
ОСТАЛО ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ ВАН ГРАНИЦА ГРАЂЕВИНСКОГ ПОДРУЧЈА	436,81	1,17
- Викенд зона	47,57	0,13
- Спортско-рекреативна површина	7,17	0,02
- Рибњак	25,84	0,07
- Радна површина у функцији примарне пољопривредне производње	239,55	0,64
- Радна површина	142,79	0,31
КАНАЛИ	696,18	1,85
САОБРАЋАЈНЕ ПОВРШИНЕ	839,15	2,23
УКУПНА ПОВРШИНА ПОДРУЧЈА ПЛАНА	37.562,85	100,00

3. МРЕЖА НАСЕЉА, ДИСТРИБУЦИЈА СЛУЖБИ И ДЕЛАТНОСТИ

3.1. Мрежа насеља и јавних служби

3.1.1. Становништво

Демографски развој општине Врбас у последњих неколико деценија све више поприма негативне карактеристике које се огледају у паду природног прираштаја, старењу становништва и депопулационим тенденцијама у већини сеоских насеља. Због оваквих кретања, чије последице све више угрожавају демографску основу планског подручја, један од приоритетних дугорочних развојних циљева је постепено успоравање негативних демографских кретања и успостављање демографске структуре која ће представљати квалитетну основу за одрживи развој општине Врбас. **Националном стратегијом одрживог развоја**¹ утврђени су циљеви мере чијом реализацијом би се успорили негативни демографски токови и успоставила повољнија демографска структура у земљи па и на планском подручју

Прогноза кретања броја становника у насељима и Општини у целини, заснива се на сагледаном стању демографске основе у насељима (старост, наталитет, фертилитет, морталитет), процени миграционих кретања и претпоставци о позитивним ефектима популационе политике која ће се спроводити на државном и локалном нивоу.

Табела 3: Пројекција броја становника општине Врбас по насељима до 2030. године

Ред. број	Насеље	Попис 2002.	2010.	2020.	2030
1	2	3	4	5	6
1	Општина Врбас	45.852	46.180	47.810	48.350
2	Бачко Добро Поље	3.829	3.830	3.900	3.950
3	Врбас	25.907	26.700	27.800	28.100
4	Змајево	4.367	4.300	4.400	4.500
5	Косанчић	163	150	110	100
6	Куцура	4.663	4.600	4.700	4.700
7	Равно Село	3.478	3.400	3.500	3.600
8	Савино Село	3.358	3.200	3.400	3.400

Становништво општине Врбас имаће и у планском периоду обележја старе популације јер се последице негативних демографских кретања из претходног периода не могу у кратком року знатније променити. Проблеми старог становништва биће и даље изражени и захтеваће све веће ангажовање државе и локалне заједнице на његовом збрињавању.

Полазећи од наведеног стања и испољених трендова демографског развоја, основни циљеви демографског развоја општине Врбас су:

- успоравање/заустављање негативна демографска кретања и побољшање старосне структуре становника,

¹ Национална стратегија одрживог развоја („Службени гласник Р. Србије“, број 57/08).

- заустављање депопулације насељених места и
- побољшавање здравственог стања и унапређење образовања и стручног знања становништва.

Општина Врбас располаже квалитетним природним и створеним ресурсима и представља привлачну средину за живот и рад становништва, али је за остварење одрживог економског развоја неопходно променити неповољан тренд демографског развоја. Предвиђени минимални пораст броја становника планско подручје може достићи уколико се у планском периоду оствари бржи економски развој и реализују мере популационе политике

Број домаћинства у општини Врбас повећаће се са 14818 у 2002 на око 16670 домаћинства у 2030 години и оствариће нешто бржи раст од пораста броја становника јер се очекује даље раслојавање породице и пад просечне величине домаћинства са око 3,09 у 2002. години, на око 2,90 у 2030. години.

3.1.2. Однос Врбаса и сеоских насеља и функционално повезивање насеља и центара

Насељена места општине Врбас остварила су у претходном периоду промене у структури становништва по делатностима, али су те промене првенствено последица запошљавања становништва у неаграрним делатностима у Врбасу и Новом Саду. У насељеним местима Општине није се развила привреда која би у већој мери запошљавала радно–способно становништво. Највећи део запослених у насељеним местима чинили су дневни мигранти.

Транзициони процеси и прелазак на тржишни систем привређивања умањили су привредну активност, што је имало за последицу раст незапослености. Део становника насељених места вратио се пољопривредној производњи, али је део мигрирао у веће градове.

Услед значајних разлика у нивоу развијености између Врбаса и насељених места, односно великих неравномерности у развоју, неопходно је развој насеља општине Врбас усмеравати применом модела уравнотеженог развоја, уз претходну примену модела децентрализоване концентрације. Наведени модели треба се примењују уз уважавање специфичности насељених места (популациона величина насеља, производна оријентација, међусобне интеракције, величина гравитационог подручја, подела функција и др.).

Модел уравнотеженог развоја подразумева отклањање свих, или већине развојних диспропорција на релацији Врбас –насељена места, и одређене измене у привредној друштвеној и социјалној структури.

Модел децентрализоване концентрације подразумева:

- децентрализацију концентрације привредних делатности;
- децентрализацију концентрације становништва.

Примена модела децентрализоване концентрације обезбеђује следеће:

- већу надлежност насеља на својој територији;
- ублажавање ефекта стварања само једног пола раста и развоја на територији општине, односно стварање више микро развојних нуклеуса, као главних носилаца децентрализације Општине;
- отварање нових радних места у насељеним местима, чиме се зауставља односно смањује одлив становништва;
- ефикасније коришћење потенцијала на територији Општине;
- трансфер становништва из примарног сектора у секундарни, терцијарни и квартални сектор.

У планском периоду, на територији општине Врбас и даље ће се развијати два типа насеља и то:

- једно насеље градског карактера, општински и субрегионални центар, Врбас који ће и у планском периоду задржати статус изразито индустријског центра, али уз бржи развој терцијарног и кварталног сектора;
- шест насељених места: Змајево, Бачко Добро Поље, Куцура, Равно Село и Савино Село. У Змајеву, Куцури, Бачком Добром Пољу, Равном Селу и Савином Селу се не могу остварити брзе промене у погледу квалитета њиховог функционисања, али се повећањем инфраструктурне опремљености, заштитом животне средине и културних добара и стимулисањем развоја малих и средњих предузећа, може остварити пораст стандарда становништва и ублажити негативне миграционе тенденције. У насељу Косанчић не постоје јавне службе и установе за задовољење потреба становништва овог насеља, па је неопходно успоставити квалитетно саобраћајно повезивање тог насеља са суседним Савиним Селом.

У наредном периоду очекује се делимично заустављање миграције становништва са територије општине Врбас отварањем нових радних места развојем малих и средњих предузећа у Врбасу и насељеним местима, осим у насељу Косанчић. Насеље Косанчић због негативног природног прираштаја, негативног миграционог салда и малог броја становника, у демографском смислу нема развојну перспективу, али се развој овог насеља види у развоју туризма.

Функционалне везе у мрежи насеља планског подручја у планском периоду одвијаће се, тако да ће се у насељеним местима развијати основне функције у складу

са потребама конкретног насеља, које ће се утврдити на основу величине популације и важећих стандарда (јавне службе и сл). Виши ниво потреба, које није рационално организовати на нивоу насеља, становништво насељених места задовољаваће у Врбасу, а делом и у Новом Саду. У складу са тим развијаће се квалитетне саобраћајне везе између насељених места и Врбаса и подизати квалитет живљења, са циљем да се становништво задржи у насељима. Развијаће се заједнички инфраструктури системи за целокупно планско подручје за све системе за које постоје техничке могућности и економски исплативо решење (водовод, канализација, пречишћавање отпадних вода депоновање отпада и др.)

Проблем негативног природног прираштаја у насељеним местима Општине, ублажаваће се глобалним програмима планирања породице који ће се спроводити на националном нивоу, као и мерама које ће локална заједница реализовати у циљу заустављања депопулационих процеса у насељима. Пораст учешћа старог становништва у укупном повећаваће потребе његовог збрињавања, што ће се решавати путем одговарајућих социјалних установа и повећањем простора за социјално старање (изградња старачких домова и сл.).

У насељима општине Врбас наставиће се процес раслојавања породице, што ће имати за последицу смањење просечне величине домаћинства.

Сва насељена места општине Врбас, осим Косанчића, имају планску документацију, тако да не постоји потреба за преиспитивањем граница грађевинских подручја тих насеља, а овим планом дефинисана је граница грађевинског подручја насеља Косанчић.

Плановима генералне регулације насељених места планирани су простори за развој привреде у насељима с тим да је неопходно реализовати њихово инфраструктурно опремање.

3.1.3. Организација јавних служби

На територији општине Врбас заступљене су све институције јавних служби које треба да има општина у рангу обласног центра.

Основне услуге јавних служби (предшколско и основно образовање, примарна здравствена заштита) постоје у свим насељима Општине, сем насеља Косанчић. Домови културе и простори физичке културе такође су заступљени у свим насељима, док су остале услуге вишег ранга (средње образовање, секундарна здравствена заштита, друге установе културе, центри физичке културе), сконцентрисане у општинском центру, односно у самом насељу Врбас.

Расположивим садржајима јавних служби задовољене су основне потребе становника у смислу понуде, док би квалитет и доступност требало унапредити. Како би се побољшао квалитет живота и искористили потенцијали простора, треба

планирати развој и одређених услуга јавних служби вишег ранга (више и високо образовање, ученички и студентски стандард, установе социјалне заштите), али и универзитетске кампусе, мултифункционалне центре и седишта елитних, ван стандардних активности којима би се подигао значај Општине у региону и шире. Овакви садржаји могу бити генератори привредног развоја подручја.

Планом се дефинише дистрибуција основних услуга јавних служби на територији Општине, док ће заступљеност и размештај осталих садржаја зависити од карактеристика и потенцијала сваког појединачног насеља, као и укупних потреба становника Општине и функционалног подручја.

Како би се испунили наведени циљеви развоја, на нивоу целокупне мреже функција, планирају се следеће активности:

- повећање квалитета услуга постојећих капацитета улагањем у расположиви грађевински фонд,
- равномерно покривање територије мрежом објеката јавних служби, изградњом и уређењем нових објеката и комплекса ових намена,
- рационално коришћење постојећих ресурса реактивирањем постојећих објеката, који су тренутно ван функције, а у складу са потребама локалне заједнице,
- развој неких од услуга јавних служби вишег ранга, укључивањем приватне иницијативе и локалне заједнице у организовање одређених садржаја, као и препознавањем и пласирањем квалитета локалног подручја као потенцијала за лоцирање специјализованих облика јавних служби.

Издавају се одређени услови и активности који се дефинишу према појединачним областима јавних служби.

Образовање

Просторни развој и размештај делатности образовања дефинисан је кроз следеће услове и задатке, које треба извршити у наредном периоду:

- унапређење услова рада у објектима предшколске установе, повећавањем корисне површине објеката на постојећим локацијама, или изградњом нових објеката, као и проширењем постојећих комплекса где год за то постоје услови;
- формирање мреже основних школа у Врбасу, према критеријуму радијуса опслуживања, уз поштовање стандарда о раду школа у једној смени; радијус опслуживања је 600 до 1000 m за објекте предшколске установе, а око 700 m за основне школе;
- капацитете објеката образовања планирати у односу на планирани број становника (деце) према узрастним категоријама; у предшколским установама, за узраст до 3 године обухват је око 25 % старосне групе, а за узраст од 4 до 7 година обухват је 70 до 100 % контингента узрастне категорије, у складу са потребама локалне заједнице; у основним школама треба обезбедити капацитет

за 100% деце старости од 7 до 14 година; за средње школе тај проценат је 70 до 100 % од броја деце узраста од 15 до 19 година, у зависности од потреба Општине, уз обавезних 30 % за децу из других општина;

- проширење и уређење комплекса средњих школа, уз повећање корисних површина ако се укаже потреба;
- формирање комплекса ученичког дома, за смештај средњошколаца који долазе из суседних општина;
- комплексе установа образовања, постојеће и планиране, димензионисати према утврђеним нормативима за ову област; површина комплекса предшколске установе треба да износи 30 m² по детету, односно најмање 20 m² по детету ако се објекат налази у непосредној близини парка, или одговарајуће зелене површине; површина комплекса основне и средње школе износи 25 m² по ученику, с тим да се може умањити за 1/5 уколико се у непосредној близини налазе зелене површине, паркови или друге рекреативне површине;
- обезбеђивање организованог превоза за децу основно школског узраста из насеља Косанчић, до основне школе у Савином Селу;
- стварање услова и подстицање организовања образовних институција у приватној иницијативи, нарочито стандардних вишег нивоа (више и високо образовање) и специјализованих.

Култура

Објекти културе се планирају према прогнозираном броју становника Општине за плански период и према значају и локалним особеностима појединачних насеља.

Планира се развој постојећих и формирање нових садржаја културе. На нивоу Општине, садржаји који недостају су: дворане за скупове, омладински центри, народни (отворени) универзитет, додатни биоскопски капацитети. Простор за ове намене претежно треба тражити у центру Општине, односно насељу Врбас.

Оживљавање културе у насељеним местима постићи ће се активирањем постојећих објеката ове намене, тако што ће се адаптирати и прилагодити потребама локалне заједнице, или изградњом нових објеката. Треба потенцирати самостално ангажовање месних заједница око организовања локалних културних манифестација и окупљања по различитим областима културног деловања. Као посебан вид ширења културних вредности значајно је и повезивање локалних установа са установама културе државног и покрајинског значаја, формирањем асоцијација установа културе.

У циљу одржавања различитих културних програма и манифестација, али и као простори трајно намењени садржајима културе, могу се адаптирати и уредити неки постојећи простори и објекти који су запуштени и тренутно се не користе, а просторно могу одговарати оваквој намени (на пример реконструкција бивших индустријских објеката за потребе поменутих намена).

У Врбасу, као центру Општине, али и субрегионалном центру, треба посебно развијати установе културе вишег ранга и значаја (галерије, музеје, архиве, сценско - музичке делатности и сл).

Здравство

Просторни развој здравствене делатности на територији општине Врбас дефинисан је следећим активностима:

- повећање корисне површине постојећих објеката здравствених станица у насељима, где је то неопходно, или изградња нових; уочен је недостатак корисне површине, у односу на број становника, у насељима Куцура и Савино Село;
- отварање нових здравствених станица и апотека у деловима насеља Врбас у којима недостају, како би се олакшала приступачност овом виду примарне здравствене заштите;
- омогућити отварање завода за здравствену заштиту (завода за јавно здравље) у седишту Општине;
- обезбедити мобилну здравствену службу за насеље Косанчић;
- даљим развојем болничке здравствене заштите у оквиру постојећих просторних оквира повећањем капацитета Опште болнице у циљу развоја ове установе у регионални болнички центар (наставак активности у изградњи II фазе Опште болнице).

Социјална заштита

Основни видови социјалне заштите задовољавају потребе становника општине Врбас. Даљи развој ове делатности огледа се у омогућавању вишег ступња заштите, којом ће се обухватити све категорије становништва. У том смислу планира се следеће:

- стварање потребних услова за оснивање дома за децу без родитељског старања, као и дома за лица са функционалним и менталним сметњама; ове установе је могуће лоцирати у центру Општине или другом насељеном месту;
- обезбеђивање локације за још један дом за старе, у неком од насељених места, као и повећање капацитета постојећег дома у Врбасу;
- размотрити могућност формирања независног објекта за децу са функционалним сметњама, за коју је сада обезбеђен дневни боравак у оквиру објекта Предшколске установе.

Спорт и рекреација

На подручју Општине Врбас планом су обухваћене две врсте основних структура у простору које су намењене спорту и рекреацији.

Једно су спортски комплекси у оквиру којих су изграђени спортски објекти (стадиони, спортске дворане, базени, спортске сале у оквиру комплекса школа и сл.), а друго су рекреативне површине у којима доминира зеленило са уређеним елементима за рекреацију (трим стазама, дечијим игралиштима, бициклическим стазама, шетним стазама и другим спортским теренима).

Потребно је постојеће површине на којима је започета реализација спортских објеката (углавном фудбалски терени) планирати да се организују као спортско-рекреациони центри, што значи већу заступљеност различитих спортских садржаја.

У Врбасу је то спортско рекреациони центар "Центар за физичку културу" који својим садржајем и опремљеношћу задовољава високе критеријуме припреме и такмичења појединих спортова. Остале површине које се намењују за спортски центар (на којима није започета реализација) су: спортски центар северно од улице 7. јула и спортски центар са леве стране канала веће површине у оквиру које се могу градити различити садржаји. На центрима је планиран даљи развој и опремљеност постојећих објеката и реализација новим спортским теренима уколико то површина комплекса дозвољава.

У насељима спортско-рекреационе површине обогатити новим садржајима, отвореним спортским теренима, по могућности и изградњом једне спортске дворане а нарочито у насељима где су заступљени, сем фудбала и други спортови: Змајево, Савино Село, Бачко Добро Поље.

Површине које се намењују за рекреацију уредити одговарајућим елементима за рекреацију. Посебно су погодне површине уз Канал Дунав – Тиса – Дунав у Куцури и Савином Селу као и обала Јегричке у Равном Селу и Змајеву.

Просторни развој површина намењених за спорт и рекреацију у сеоским насељима општине подразумева следеће:

- у Куцури планирано је да се површина око ФК "Искра" прошири са око 1,30 на око 3,0 ha. На тај начин се ствара могућност да се цео комплекс организује као спортско-рекреативни центар у оквиру кога су планирани отворени спортски терени, универзална спортска дворана, зелене површине;
- рекреативна површина у западном делу насеља Змајево поред фудбалског терена могуће је да прерасте у спортско-рекреативни центар у површини од око 6,50 ha са спортским теренима за мале спортове и зелене површине. У оквиру центра је дозвољена изградња спортске дворане. У јужном и североисточном делу насеља планиране су површине за рекреацију које је потребно уредити за различите облике рекреације (стазе за шетњу, трчање, бициклическе стазе,...);
- површина намењена спорту и рекреацији у насељеном месту Бачко Добро Поље могуће је да се повећа на око 3,8 ha, а поред фудбалског игралишта, уреди терени за мале спортове и зеленило; постојећу рекреативну површину као и

спортски терен у западном делу насеља потребно је уредити елементима за рекреацију;

- у насељеном месту Равно Село простор око фудбалског терена могуће је прошири тако да укупна површина намењена за спортско-рекреативни центар насеља износи око 3,2 ha, у оквиру кога се планира, поред отворених спортских терена и изградња спортске дворане за одржавање спортских и других манифестација. Површину поред канала у непосредној близини спортско-рекреативног центра уредити неопходним садржајима за спровођење пасивне рекреације;
- у јужном делу насеља Савино Село поред стадиона ФК "Будућност" планира се проширење комплекса на око 3,5 ha. Површина је намењена за спортско-рекреативни центар са увођењем нових садржаја: отворени спортски терени и мања спортска дворана.

Табела 4: Организација мреже јавних служби општине Врбас према хијерархијском нивоу насеља, у сагласности са препорукама Просторног плана РС.

Јавне службе		Хијерархијски ниво насеља		Напомена
		Насеље Врбас	Сеоска насеља	
I - Социјална заштита			X	
1.	Дневни центри			
2.	Стационарни центри (комплекси за старе)	(X)	(X)	
3.	Центри за социјални рад	X		
II- образовање			X	Обухват 50-100%(и 10-30% за јаслени узраст) контингента у ПУ. Модели организације прилагођени локалним особеностима.
1.	Предшколско образовање	X	X	Обухват 50-100%(и 10-30% за јаслени узраст) контингента у ПУ. Модели организације прилагођени локалним особеностима.
2а.	Основно образовање I – IV разреда	X	X/XX	- подручна ОШ се организује на 2-3,5 хиљада становника, централна ОШ на 3-10 хиљада ст., односно око 12% броја становника. - обавеза организованог превоза (школски аутобус) за дистанце преко 1500 m.
2б.	Основно образовање V - VIII разреда	X	X	Обавеза организованог превоза (школски аутобус или јавни превоз) за дистанце преко 2500 m.
3.	Средње образовање	X(K)		Увођење приватних средњих школа специфичних профила и заната.
4.	Више и високо образовање	(X)(K)		

Јавне службе		Хијерархијски ниво насеља		Напомена
		Насеље Врбас	Сеоска насеља	
5.	Ученички и студентски домови	X		Обухват деце и студената који се школују ван места родитељског становања је најмање 50%. Локација дома у близини школе/факултега, спортских и зелених површина, комплементарних садржаја.
III – Здравствена заштита				
1.	Амбуланта, здравствена станица, мобилна здравствена служба		X	Гравитационо подручје до 1000 становника, у циљу обезбеђења примарне здравствене заштите свих становника.
2.	Дом здравља	X	XX	До 10.000 становника зависно од густине насељености. Могућност приватне иницијативе и коришћења наменских јавних фондова.
3.	(Општа) болница	(X)		
4.	Апотеке	X	(X)	
5.	Ветеринарске станице	(X)		
IV – Култура				
1.	Мултифункционални простори / објекти различите врсте културних, образовних и социјалних програма	X	X	
2.	Библиотеке и књижаре	X	(X)	

Објашњење знакова:

X - обавезно;

XX - ако се не може организовати у насељу, јер за то не постоје потребни услови (потенцијални број корисника, грађевински фондови и сл.), обавезно је обезбедити организовани превоз до суседног места у коме садржај постоји (школски аутобуси, јавни превоз, субвенционисане карте и сл.);

(X) - могуће ако постоји интерес и економска основа за организовање садржаја, било у оквиру јавног или приватног сектора власништва;

(K) - обавеза организовања комплементарног - пратећег садржаја који осигурава целовито задовољење потреба: на пример, ђачки или студентски домови, ђачке или студентске кухиње и ресторани, библиотеке са читаоницом и просторијама за учење и сл.;

Дефинисан је најнижи ниво обавезне организације садржаја, а за нивое изнад тога примена се подразумева.

У целокупној мрежи функција и просторном распореду, неопходно је да се основне услуге јавних служби реализују у оквиру државне надлежности. Услуге вишег ранга дефинисане су у мрежи са неопходним капацитетима, али у овом домену, у циљу побољшања квалитета и комфора услуга, пожељно је и учешће приватног сектора, у свакој појединачној области. Плански се, међутим, оно не може дефинисати било каквим показатељима, изузев што се условима за уређење и изградњу простора може створити погодан амбијент за њихов развој.

3.2. Просторни развој и дистрибуција привредних делатности

Привредни развој Општине у планском периоду засниваће се у највећој мери на развоју и обнови прехранбене индустрије која има традицију и доминантно учешће у индустријској производњи Општине, на бржем развоју предузетништва, малих и средњих предузећа која ће представљати основ за брже запошљавање становништва планског подручја, као и на развоју интензивне пољопривредне производње која ће се базирати на квалитетним производним факторима (квалитетно земљиште, водни ресурси, традиција, радна снага, тржиште и др.)

Модел развоја индустрије у Општини предвиђа следеће центре:

- **Врбас** у рангу примарног индустријског центра са "сложеним индустријским технологијама и значајним индустријским зонама" (ППОРС),
- **Змајево** – мањи индустријски/развојни центар са радним (производно-пословним) зонама, и
- **Бачко Добро Поље, Куцура, Равно Село и Савино Село са Косанчићем** са нуклеусима производно-прерађивачких активности и/или исказаним интересом ка развоју предузетништва.

Развој индустрије у општини Врбас на принципима одрживог развоја подразумева укључивање еколошке компоненте, као интегралног дела секторског (програмског) и просторног развоја индустрије, па је у складу са тим неопходно:

- организационо и структурно унапређивање производње увођењем савремених технологија, ефикасне организације рада, подизањем квалитета руковођења;
- приоритет дати делатностима које користе потенцијале подручја (природне ресурсе, земљиште инфраструктуру и сл.), еколошки прихватљиве технологије и запошљавају претежно висококвалификовану радну снагу;
- у планирању нових локалитета, приоритет дати локалитетима са еколошким капацитетом простора; размештај базирати на тенденцијама у постојећој територијалној структури индустрије.

Економско јачање **Врбаса**, између развојних центара Новог Сада, са једне стране, и Сомбора и Суботице, са друге стране, подразумева интензивирање његових функција као субрегионалног центра. Модернизација производње, опремање локалитета за развој привреде комуналном инфраструктуром, спровођење мера заштите и усклађивање производних са другим активностима (развој пољопривреде, транзитни саобраћај, туризам и др.), чини скуп потенцијалних акција у правцу ревитализације постојећих и развој нових производних капацитета.

За потребе просторног развоја привреде планирају се:

- постојеће зоне/локалитети које је потребно инфраструктурно опремити, у складу са развојним потенцијалима, просторно проширити (зона "исток" у Врбасу), рационалније користити уз спровођење адекватних мера заштите окружења (зона "север" у Врбасу). Такође, је потребно дислоцирати капацитете, дисперзно размештене у насељу, због њиховог негативног утицаја на окружење, у неку од зона са повољним условима за развој;
- нове зоне/локалитети на просторима повољних локационих карактеристика (доступност, могућност инфраструктурног опремања и уклапања у околни простор); развојне тенденције у организацији привредних активности указују на значај различитих просторних форми за подстицање свеукупног развоја, развој пословног инкубатора намењеног развоју малих и средњих предузећа, индустријског паркова и сл.
- развој производних/предузетничких зона и локалитета у мањим развојним центрима, било дислоцирањем радно-интензивних привредних активности из Врбаса у рурална подручја са јефтинијим факторима производње, или оснивањем нових предузећа, сагласно тржишним захтевима и локалном развојном потенцијалу.

Према Плану генералне регулације за насељено место Врбас („Службени лист општине Врбас“, број 3/11) просторни услови за развој привреде обезбеђени су у оквиру радних зона које обухватају површину од око 445 ha, на мањим појединачним локалитетима у насељу, као и у оквиру становања и других намена где ће се развијати делатности које су компатибилне са тим наменама.

- **ЗОНА СЕВЕР-** Највећи простор за развој привреде од око 270 ha налази се у северозападном делу грађевинског подручја (Кулски пут) и у оквиру њега је смештена прехрамбена индустрија. Ова радна зона намењује се и даље за развој прехрамбене индустрије као и за делатности које задовољавају еколошке и друге критеријуме и не угрожавају постојећу прехрамбену индустрију.
- **ЗОНА ЈУГ-** У јужном делу насеља, северно од пруге за развој привредних делатности намењен је комплекс од око 12,5 ha. За потребе пристаништа, које ће после чишћења Великог бачког канала имати важну улогу у саобраћајном систему Врбаса, планиран је простор уз Канал укупне површине око 2,4 ha.
- **ЗОНА ИСТОК-** На источном делу грађевинског подручја налази се радна зона од око 106 ha која је већим делом неизграђена и планира се за развој постојећих и отварање нових предузећа.
- **ЗОНА ЗАПАД-** За потребе железничког саобраћаја и за друге делатности у западном делу насеља намењен је комплекс од око 50 ha.

За потребе развоја привреде, поред радних зона које се налазе у грађевинском подручју Врбаса, овим планом је планирана и нова радна зона на србобранском путу која је намењена развоју малих и средњих предузећа.

Насеље **Змајево**, као субопштински центар, има могућности за повећање концентрације привредних садржаја на југоисточном делу насеља. У том циљу неопходно је решити инфраструктурне захтеве, а ширење привредних активности ускладити са просторно-еколошким капацитетом постојећих локалитета. Положај насеља у непосредној близини коридора Е-75 (и петље) представља додатни фактор интеграције у шире регионално окружење и битан је чинилац територијалне организације Општине.

Бачко Добро Поље, Куцура, Равно Село и Савино Село, имају могућност за развој привреде у оквиру простора који су за те намене утврђени плановима генералне регулације ових насељених места.

У циљу стимулације функционалне трансформације насељених места и побољшања услова живљења у њима, подстицаће се програми коришћења и прераде локалних сировина и развој комплементарних услужних активности (производња, примарна обрада, складиштење и сл.), на издвојеним локалитетима, у новим, или постојећим објектима који су ван функције (у оквиру задружних објеката, откупних станица и сл.), као и у оквиру стамбених зона за делатности које немају негативан утицај на становање.

Изван грађевинског подручја (у околини насеља), према концепцији просторне организације привреде у општини Врбас, могу се формирати специјализовани центри (уз побољшање комуналних услуга и мера заштите средине) за складиштење пољопривредних производа (хладњаче).

Развој пољопривреде засниваће се на повољним земљишним и климатским условима. демографском потенцијалу, повезаношћу са прехрамбеном индустријом и другим ресурсима који представљају квалитетан основ за успостављање интензивне тржишно оријентисане пољопривреде (производња органске хране и др.).

Просторним планом Републике Србије, подручје општине Врбас сврстано је у подручја у којима су водеће гране тржишне производње ратарство, свињарство и живинарство и виноградарство. На основу геофизичких и климатских одлика, демографских и природних потенцијала и постојећих организационих система општина Врбас се налази на подручју на које ће се развијати "конвенционална" пољопривреда, коригована стандардом квалитета животне средине, заштите здравља људи, животиња и биљака, добробити животиња и заштите пољопривредног земљишта

Просторним планом општине Врбас утврђени су просторно-плански услови коришћења пољопривредног земљишта којима се обезбеђује заштита пољопривредног земљишта и његово рационално коришћење у функцији пољопривредне производње.

3.2.1. Просторни развој туризма

Иако има све предуслове за развој карактеристичних туристичких производа, општина Врбас није довољно валоризовала своје туристичке потенцијале.

Природни ресурси

Природне ресурсе за развој туризма у општини Врбас чине: хидрографска мрежа, термалне воде и атари богати разноврсном дивљачи.

Велики бачки канал је најзначајнији водоток у општини Врбас, који је Просторним планом Републике Србије издвојен као главни пловни *touring* од међународног значаја. Завршен је 1802. године и имао је функцију пловног пута. Данас овај канал представља највећу препреку на путу афирмације природних добара у развоју туризма. Означен је као најзагађенији водоток у Европи и црна тачка на еколошкој мапи региона. Ревитализацијом од ограничавајућег прерастао би у главни фактор развоја туризма у овој Општини, пре свега наутичког, али и свих других облика водног туризма (риболов, спортско-рекреативни туризам и др.).

Локалитет Велике провалије је значајан за развој спортско-рекреативног туризма. На овом простору утврђено је присуство врста, које су заштићене као природне реткости и свака изградња мора бити усаглашена са условима које прописује Покрајински завод за заштиту природе.

Термалне воде на подручју општине Врбас су пронађене на три локалитета: на локалитету Центра за физичку културу "Драго Јововић" (Врб-1/Х и Врб-2/Х) на локалитету "Жуте воде" у Змајеву² и у Бачком Добром Пољу. Анализом је утврђено да ове термалне имају благотворно и лековито дејство те погодују развоју бањског и здравственог туризма.

Река Јегричка се налази у јужном делу Општине, и делом је, у свом средњем току, заштићена као Парк природе III категорије. На простору парка је евидентирано око 80 водених и мочварних биљака од којих су многе заштићене. Јегричку насељавају видре и око осамдесет аутохтоних и алохтоних врста риба. Режим заштите овог дела тока дозвољава научно-истраживачки рад, уређење пунктова за потребе презентације природног добра, едукације, туризма и рекреације и уређење обале кроз насељена места, туристичких и рекреативних стаза.

Змајевачка језера чине четири вештачке акумулације које су настале ископавањем земље за циглану. Налазе се на самом излазу из села Змајева, богата су рибом, а користе се и као купалишта.

² Ово извориште је данас сведено на само једну чесму која се налази у центру насеља. 1914. године је у Змајеву ископан први бунар велике дубине, а до другог светског рата је у насељу постојало и бањско лечиште.

Атари општине Врбас су богати разноврсном дивљачи што погодује даљем развоју ловачког туризма који на овом подручју има дугу традицију. Свако насеље ове општине има своје ловачко друштво, а сва она су под окриљем ловачког удружења "Врбас" које газдује ловиштем Ковиљак укупне површине 37.566 ha.

Антропогени ресурси

Антропогене ресурсе за развој туризма општине Врбас чине: археолошка налазишта, културно-историјски споменици, спортско –рекреативни садржаји.

На подручју планског подручја налази се неколико археолошких налазишта која сведоче о томе да су ови простори били насељени још од периода неолита. Локалитет "Чарнок", који је проглашен спомеником културе, се налази на путу између Врбаса и Бачког Доброг Поља и једино је очувано земљано утврђење у Војводини. Шуваков салаш је лоциран уз источну периферију града Врбаса. На локалитету "Градина" су евидентирани куће из XIV и XV века, земљано утврђење, остаци цркве и 15 гробова. Остаци неолитског насеља су пронађени на обали Црне баре, а на локалитету циглане "Полет" некропола која сведочи о присуству Авара на овом подручју.

Објекти који имају вредност споменика културе на подручју општине Врбас су: Српска православна црква Ваведења, реформаторска црква, партизанска база "Центар", капела Водица, зграда гимназије, куће у Лењиновој 68 у Змајеву и Улици Маршала Тита број 2 у Врбасу.

У српској православној цркви у Равном Селу чувају се две старе штампане књиге из XVI Века, а у Савином Селу у Евангелистичко-реформаторском храму чува се црквено звоно које је поклон Јосифа II и две спомен плоче.

На левој обали Великог бачког канала, у близини Шлајза, постављена је спомен плоча градитељу канала Јожефу Кишу.

Културне манифестације и фестивали су, према подацима туристичке организације Србије, магнет који привлачи стране туристе у нашу земљу. У општини Врбас се током године организује неколико фестивала и манифестација.

Центар за физичку културу у Врбасу је веома значајан фактор за развој спортског и рекреативног туризма. Овај спортски комплекс се простире на површини од преко 42.000 m² и на отвореном делу су изграђени терени за рукомет, кошарку, одбојку, мали фудбал, мини голф, терен са атлетском стазом за рекреативце и три отворена базена. Поред Центра за физичку културу у општини постоје веома добро опремљене спортске хале у Основним школама "20. Октобар", "Светозар Милетић" и "П. П. Његош".

Привредни капацитети представљају потенцијал у развоју пословног туризма, конференција, стручних саветовања и семинара и др.

Смештајни капацитети

Према подацима Републичког завода за статистику³, општина Врбас, после Новог Сада, бележи највећи број туристичких посета годишње у Јужно-бачком округу. Интересантан је податак да је број иностраних туриста у 2007. години чак премашио број домаћих туриста.

Табела 5: Број туриста, остварених туристичких ноћења и просечан број ноћења у општини Врбас за период 2003-2008.

година	туристи			ноћења туриста			просечан број ноћења туриста	
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни	домаћи	страни
2003	9151	8342	809	18558	16516	2042	2	2,5
2004	5747	5041	706	18350	16761	150	3,3	2,3
2005	5086	4188	898	14593	12518	2075	3	2,3
2006	9304	5346	3958	22055	17787	4268	3,3	1,1
2007	10186	4445	5741	19354	12354	6897	2,8	1,2
2008	12415	7900	4515	17635	12054	5581	1,5	1,2

Смештајни капацитети општине задовољавају тренутне потребе. У Врбасу ради хотел "Бачка", категорисан са 3 звезде, који располаже са 104 лежаја и своје садржаје је прилагодио ловном и пословном туризму (има боксове за смештај ловачких паса и конференцијску салу). Мотел "Мандић" смештен на ободу ауто-пута Е-75 има капацитет од 60-ак лежајева. За даљи развој туризма ови смештајни капацитети нису довољни и требало би их учинити разноврснијим, како у погледу категоризације тако и у погледу врсте смештајних капацитета.

Сва насељена места планског подручја су добро саобраћајно повезана, и налазе се на значајним локалним, државним путевима другог реда и међународним саобраћајницама што погодује развоју транзитног туризма. Како је путни правац Е-75 Просторним планом Србије проглашен једним од главних "touring" праваца, то се предлаже да му гравитирају бицикличке стазе, стазе и путеви културе и др.

Имајући у виду добру саобраћајну повезаност, мултиетнички састав становништва и с њим у вези различите обичаје, културно наслеђе и традицију, а у комбинацији са природним ресурсима ова општина испуњава све услове за развој аутентичног сеоског туризма.

Просторним планом Републике Србије предлаже се просторно еколошка подршка остваривању концепта одрживог развоја туризма те одговарајућих туристичких производа. Стратегија развоја општине Врбас за период 2010-2015 године („Службени лист општине Врбас“, број 17/2010) развој туризма се сматра једним од приоритета локалне самоуправе и развојном шансом Општине.

³ Општине у Србији 2004-2009, Републички завод за статистику, Београд

Уколико би на прави начин искористила и валоризовала своје капацитете, општина Врбас би могла да развије следеће туристичке производе: наутички, бањски и здравствени, спортско-рекреативни, ловни и риболовни, пословни и транзитни туризам те да постане значајна тачка заустављања у кружним и линеарним турама.

Међутим, да би уопште могла да се развије било каква туристичка понуда, приоритетна је санација и ревитализација Великог бачког канала. Тек након тога, туристичке предности планског подручја могу бити валоризоване и унапређене.

4. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА

4.1. Саобраћајна инфраструктура

Развој саобраћајног система на подручју општине Врбас подразумева просторну усклађеност свих видова саобраћаја заједно и сваког појединачно према јединственом концепту. Овај концепт заснован је сагледавању саобраћаја као просторне функције која треба да омогући развој и осталих делатности на овом простору према концепту који је већ исказан у Просторном плану Републике Србије, као и другим условима који проистичу из захтева саобраћаја, као веома комплексног техно-економског система, чије решавање у ужем простору има утицаја на шири простор и обратно.

Друмски саобраћај

Просторним планом општине Врбас дефинисано је пружање следећих путних праваца I реда:

- међународни, односно државни пут I реда Е-75 (М-22): Хоргош-Суботица-Нови Сад-Београд пролази кроз општину Врбас у дужини од 20,1 km. Пут је резервисан за саобраћај моторних возила, а потребно је извршити његово проширење на аутопутски профил чиме овај пут треба да добије ранг ауто-пута. Сва укршања са овим путем морају бити денивелисана, а денивелисане петље се налазе на укрштању са постојећим путевима М-3 и Р-104;
- на деоници аутопута Е-75 кроз територију општине Врбас од станице km 75+000 до станице km 94+570, планирани су следећи садржаји за потребе корисника аутопута: мотел (изграђен/планиран) на десној страни аутопута и оријентационој станици km 86+200, бензинске станице (изграђена/планирана) уз мотел/одмориште са обе стране аутопута на оријентационој станици km 86+200 и одмориште на левој страни аутопута и оријентационој станици km 86+200;

- државни пут I реда М-3: Богојево-Кула-Врбас-Србобран-Бечеј-Кикинда-Наково повезује западни и источни део Војводине са суседним земљама у делу према Србобрану, задржава се по постојећој траси. У делу Врбаса формира се нова траса као **"северна обилазница"** и она почиње од постојеће кривине код депоније комуналног отпада и у највећем делу вођена је по постојећим атарским путевима до границе са К.О. Кула. Ширина заштитног појаса у којем се не могу планирати стамбени, пословни и слични објекти је 30 m од осовине планираног коловоза. Технички елементи пута морају задовољавати категорију државних путева I реда. На овај начин ће се у зони Врбаса повећати капацитет путног правца М-3 чиме ће се задовољити потребе у планском периоду.
- новопланирани државни пут I реда који ће уствари представљати "југоисточну" обилазницу око Врбаса а повезиваће постојећи ДП I реда М-3, постојећи ДП II реда Р-118, постојећи ДП II реда Р-127 и поново постојећи и планирани ДП I реда М-3 са јужне и источне стране Врбаса;

Планом се дефинише пружање следећих путних праваца II реда:

- државни пут II реда Р-104: Озаци-Деспотово-Змајево-Жабалъ повезује општину Врбас са суседним општинама Бачка Паланка и Темерин и он се задржава у постојећој траси осим у делу Змајева и Равног Села где се предвиђа његово измештање ка северу у функцији обилазнице ова два насеља;
- државни пут II реда Р-118: Фекетић-Врбас-Куцура-Савино Село повезује општину Врбас са суседном општином Мали Иђош и завршава се на вези са путем Р-119. Задржава се по постојећој траси осим у делу Куцуре где се планира његово измештање у виду обилазнице са северне стране.
- државни пут II реда Р-119: Хоргош-Бачка Топола-Кула-Савино Село-Бачка Паланка, повезује општину Врбас са суседним општинама Бачка Паланка и Кула. Овај пут се задржава по постојећој траси, осим у делу насеља Савино Село где се планира обилазница са источне стране;
- државни пут II реда Р-127: Руменка-Кисач-Степановићево-Змајево-Бачко Добро Поље-Врбас повезује општину Врбас са Новим Садом. Задржава се по постојећој траси осим у делу насеља Змајево где се ће претрпети измену тако да ће кроз насеље из првца Врбаса ићи истом трасом као и пут Р-104, а након раздвајања са овим путем ићи ће по источном ободном делу насеља до укрштања са постојећом трасом;
- новопланирани државни пут II реда Бачки Петровац-Кулпин-Равно Село ће се пружати углавном по постојећој траси и постојећим земљаним путевима са могућношћу остваривања извесних реконструкција и измештања нарочито на подручју насеља;

Планом је дефинисано пружање следећих најважнијих локалних путева:

- општински пут Кула-Врбас-везе са путевима Р-118, Р-127 и М-3, ће се пружати највећим делом напуштеном трасом постојећег пута М-3. Његова реализација је могућа тек након изградње "северне обилазнице" тј. нове трасе пута М-3;
- општински пут Кула-Куцура-Змајево ће се пружати углавном по постојећој траси и постојећим земљаним путевима са могућношћу остваривања извесних реконструкција и измештања нарочито на подручју насеља;
- општински пут Савино Село-Косанчић-Руски Крстур ће се пружати углавном по постојећој траси са могућношћу остваривања извесних реконструкција и измештања у смислу безбеднијег и конфорнијег одвијања саобраћаја.
- општински пут Косанчић-Лалић ће се пружати углавном по постојећој траси са могућношћу реконструкције и измештања у смислу безбеднијег и конфорнијег одвијања саобраћаја. Планира се и крак овог пута према Пивницама.
- општински пут Пивнице-Савино Село, веза са локалним путем Куцура-Змајево.
- општински пут Куцура-Равно Село је уствари крак локалног пута Куцура-Змајево који се одваја према Равном Селу.

Правци пружања ових путева су унутар грађевинског подручја генерално утврђени њихова будућа траса биће дефинисана у даљој фази разраде кроз урбанистичке планове нижег реда.

Бициклически саобраћај

Афирмација бициклическог саобраћаја треба да буде на што већем нивоу како би се овај вид превоза што више популаризовао. Приликом израде планске документације, у оквиру профила улица треба планирати бициклическе стазе на свим важнијим саобраћајницама на целој територији општине Врбас. Планирање бициклических стаза треба да буде усмерено ка повезивању Врбаса са насељима, као и њиховом међусобном повезивању како дуж државних и локалних путева, тако и дуж канала система ДТД. Посебан акценат се даје на туристичко рекреативну бициклическу стазу која треба да повеже најзначајније туристичке локалитете и највећи део насеља општине Врбаса.

Железнички саобраћај

Планом се дефинише пружање следећих железничких пруга:

- магистрална једноколосечна електрифицирана пруга број 2 (Е-85) на правцу Београд-Стара Пазова-Инђија-Суботица-Државна граница (Келебија) (Београд-Стара Пазова-Нови Сад-Суботица-Државна граница (Келебија)) је планирана за

проширење још једним колосеком чиме би ова пруга постала двоколосечна и за брзине од 160 km/h и више;

- резервисан је простор за изградњу обилазне пруге око Врбаса због укључивања железнице у железничку мрежу високог учинка у југоисточној Европи. Обилазна пруга се планира, тако да се води ван коридора постојеће пруге. Траса нове двоколосечне пруге напушта постојећу пругу и иде новим коридором западно од постојеће пруге и западно од Врбаса на дужини од 11 km;
- железничка пруга број 33 Бечеј-Сомбор је једноколосечна и неелектрифицирана и предвиђа се њена електрификација;
- ревитализација железничке пруге Кула-Савино Село-Гајдобра-Бачка Паланка;
- изградња индустријског колосека у Врбасу и повезивање теретног пристаништа са железницом.

Поред наведеног оставља се могућност повезивања индустријских колосека шећеране "Бачка" у Врбасу (уз сагласност исте) са планираним индустријским колосецима радне зоне у Кули, која се налази између пловног канала Бечеј-Врбас и државног пута I реда број 3.

Водни саобраћај

Пловни канали на територији општине су пловни за бродове од 500-1000t.

Водни саобраћај ће се и даље одвијати преко делова система основне каналске мреже система ДТД, односно канала:

- Канал Бездан-Врбас у делу који пролази кроз Врбас спада у III категорију са предвиђеним газом брода од 2,1 m и ширином пловног пута од 25 m. Ширина водног огледала је 36 m, а најмања висина радног нивоа воде у каналу (висина пролаза) износи 5,9 m. На овој деоници није обезбеђена довољна дубина канала коју захтева категорија пловног пута јер је канал замуљен и пловидба се веома тешко одвија. Кроз територију општине Врбас канал има дужину од 12 km. **Неопходно је чишћење канала Бездан - Врбас на прописане димензије пловног пута од 25 m и газом од 2,1 m;**
- Канал Бечеј-Богојево, у делу који пролази кроз Врбас спада у III категорију са предвиђеним газом брода од 2,1 m и ширином пловног пута од 14,4 m. Ширина водног огледала је од 37 до 41 m, а најмања висина радног нивоа воде у каналу (висина пролаза) износи 6,7 m. На 39 km канала је спој са каналом Врбас-Бездан. Кроз територију општине Врбас има дужину од 21 km;
- Канал Нови Сад-Савино Село кроз територију општине Врбас у дужини од 2 km, омогућава пловидбу пловилима до 1000 t и задржава се у постојећем стању;

- Канал Косанчић-Мали Стапар дужине је 3,7 km омогућава једносмерну пловидбу петстотонских објеката и овај канал није од већег значаја за пловидбу.

Основни терминал водног транспорта биће и даље пристаниште у Врбасу.

На територији општине Врбас изграђене су две преводнице и то једна на каналу Врбас-Бездан на западној периферији Врбаса на 6,2 km канала. Стара преводница је реконструисана у уставу, а изграђена је нова са дужином 85 m, ширином 12 m и дубином 3 m. Друга преводница се налази на каналу Бечеј-Богојево код Куцуре и она се задржава.

Ваздушни саобраћај

Просторним планом општине Врбас дефинише се потреба за изградњом пољопривредно-спортског аеродрома.

Тачна локација аеродрома одредиће се на основу претходне студије оправданости и генералног пројекта аеродрома.

4.2. Водна инфраструктура

Водоводни систем

Снабдевање водом подручја општине Врбас планира се у оквиру флексибилног, регионалног водоводног система.

Регионални водоводни систем, како га дефинише Просторни план Републике Србије, настаће груписањем постојећих и планираних појединачних водоводних система (месних и групних водоводних система на простору насеља: Апатин, Сомбор, Озаци, Бач, Кула, Мали Иђош, Бачка Топола, Врбас, Србобран, Бечеј и Нови Бечеј), који се у току функционисања, према потреби, може раздвајати на делове и спајати у јединствен систем.

Планирани водоводни систем општине Врбас, са централним конзумним корисником Врбасом, шириће се до границе просторних услова и потреба, односно, обухватиће сва насељена места у оквиру Општине.

Главна карактеристика концепта снабдевања водом је формирање савременог водоводног система за снабдевање водом санитарног квалитета, а на бази даљег унапређења и развоја постојећих водоводних система на подручју Општине.

У складу са савременим трендом у свету, по питању контролисаног и строго наменског коришћења висококвалитетних вода, норма потрошње од 150 l/st/dan, за насеља у оквиру општине Врбас, до 200 l/st/dan, за Врбас, треба да задовољи потребе снабдевања санитарном водом свих корисника.

Снабдевање водом корисника који не захтевају санитарни квалитет воде, решиће се преко планираних водовода за технолошку воду. Технолошка вода обезбедиће се захватањем подземне воде из плићих водоносних слојева или површинских вода из канала Основне каналске мреже.

Омогућава се спајање појединих водовода технолошке воде у једну целину и заједничко снабдевање технолошком водом сродних потрошача, уколико постоје техничке могућности, интерес или потреба, а у циљу рационализације.

Водозахват, представља витални део будућег санитарног водоводног система. Концепт је прилагођен постојећем водозахвату на коме се планирају проширења, пре свега изградња бунара за хватање плитке водоносне издани.

За реализацију водозахвата резервише се простор до границе КО Врбас. Водозахват се простире, знатним делом и у КО Куцура, а облик и површина изворишног простора, дефинисани су на основу досадашњих истраживања.

Простор резервисан за водозахват, треба да омогући предвиђено проширење, обезбеди повећање издашности, уколико је потребно и вештачким прихрањивањем, као и да у што већој мери одговори потребама заштите водозахвата, формирањем зона санитарне заштите.

Планом предвиђена прерада сирове воде обезбедиће висок квалитет воде у водоводном систему. Прерадом воде, обезбедиће се потребне количине воде за пиће за подручје општине Врбас.

Планирани капацитет будуће прераде воде је $Q_{max.dn.}=350$ l/s, од тога 100 l/s намењено је насељима у оквиру општине Врбас, а 250 l/s у Врбасу.

Техничку линију прераде воде у првој фази реализације чине: аерација, филтрација и дезинфекција, са заменом црпних станица и третманом отпадних материја насталим прањем филтера. У другој фази реализације предвиђа се увођење нових третмана и то: озонирање и третман на ГАУ⁴ филтарској испуни.

У склопу комплекса прераде воде планира се изградња нове пумпне станице, за потребе дистрибуције воде према насељеним местима, замена, односно, обједињавање постојећег резервоарског простора изградњом новог резервоара запремине 2500 m³. Дневно изравнање потрошње воде, у оквиру планираног конзума, вршиће се из овог резервоара.

Планирана примарна дистрибуциона водоводна мрежа профила Ø 200 mm, дуж "Западног правца" повезаће насеља: Куцуру, Савино Село и Косанчић, а дуж "Јужног правца" насеља: Бачко Добро Поље, Змајево и Равно Село.

Планом се предвиђају активности на доградњи постојећих насељских хидрофорских постројења, као и радови на замени дела постојеће насељске секундарне

⁴ ГАУ – гранулисани активни угаљ.

водоводне мреже, чије техничке карактеристике нису одговарајуће, а ради прилагођавања на нове услове снабдевања водом.

Постојећи изворишни капацитети (бушени бунари) у насељеним местима задржавају се као резервни потенцијали за снабдевање водом у ванредним приликама.

Одвођење отпадних вода

Планирани канализациони систем, треба да реши проблем одвођења и пречишћавања отпадних на подручју општине Врбас, као и да прихвати и одведе отпадне воде општине Кула на планирано централно постројење за пречишћавање отпадних вода.

Планира се сепаратни затворени канализациони систем за одвођење отпадних вода становништва и привреде на подручју општине Врбас.

Планирани сепаратни канализациони систем, са централним корисником Врбасом шириће се, тако да обухвати и сва насељена места у оквиру подручја општине Врбас.

У складу са савременим трендом у свету, по питању пречишћавања отпадних вода као и контролисаног упуштања пречишћених отпадних вода у реципијент, планира се изградња централног постројења за пречишћавање отпадних вода.

Планирано централно постројење за пречишћавање треба да омогући пречишћавање отпадних вода на подручју општина Врбас и Кула.

Насељена места, на подручју општине Врбас, везаће се на централно постројење за пречишћавање отпадних вода, преко два планирана канализациона правца и то: "Западног правца" и "Јужног правца".

Отпадне воде насеља Савино Село (4000ES), Куцуре (5000ES) и Косанчић (500ES) доводиће се на централно постројење за пречишћавање отпадних вода преко "Западног правца".

Отпадне воде насеља Равно Село (4000ES), Змајева (5000ES) и Бачко Добро Поље (5000ES) доводиће се на централно постројење за пречишћавање отпадних вода преко "Јужног правца".

Ниво пречишћавања отпадне воде, односно, квалитет пречишћене воде треба да омогући потпуну заштиту реципијента, односно, обезбеди II класу квалитета воде канала Бечеј-Богојево на месту улива пречишћених отпадних вода.

Концепт одвођења и пречишћавања отпадних вода заснива се на сепаратном систему, односно, на канализационом систему за одвођење искључиво отпадне воде као и на стандардизацији отпадне воде која ће се уливати у планирани канализациони систем.

Стандардизација отпадне воде, која ће се упуштати у планирани канализациони систем, односи се пре свега на отпадне воде привреде.

Планирана локална постројења треба да индустријску отпадну воду доведу до квалитета кућних отпадних вода, пре упуштања у планирани канализациони систем. Овим се избегава прекомерна сложеност централног постројења за пречишћавање отпадних вода.

Омогућава се обједињавање и заједничко примарно пречишћавање отпадних вода сродних привредних грана, које имају исти или сличан квалитет отпадних вода, уколико постоје техничке могућности, интерес или потреба.

Планом се предвиђа реализација транзитних примарних канализационих праваца; "Западног правца" и "Јужног правца", као и реализација објеката црпних станица са одговарајућом хидро-машинском опремом.

Одводњавање и наводњавање

Планирани су отворени сепаратни каналски системи за одвођење атмосферских вода насталих на подручјима насеља, као и на атару у оквиру општине Врбас

Планирани отворени каналски системи, за одвођење атмосферских вода, шириће се у оквиру грађевинских подручја насеља, до границе просторних услова и потреба.

Главна карактеристика концепта одвођења атмосферских вода, на простору грађевинских подручја, је формирање савремених каналских система за одвођење атмосферских вода, а на бази даљег унапређења и развоја постојећих каналских система.

Крајњи реципијент атмосферских вода са подручја насеља биће Основна каналска мрежа (ОКМ) у оквиру хидросистема Дунав-Тиса-Дунав, односно, канали Бездан-Врбас, Богојево-Бечеј, Нови Сад-Савино Село и Јегричка, али искључиво преко постојеће Детаљне каналске мреже (ДКМ), што је условљено водопривредним условима ЈВП "Воде Војводине" из Новог Сада.

Детаљна каналска мрежа простире се на гравитационом подручју Основне каналске мреже. Зависно од конфигурације, ова мрежа је повезана у појединачне одводне сливове, који са подручја општине Врбас, скупљају сувишне површинске и подземне воде.

Детаљну каналску мрежу на територији општине Врбас чине канали другог и трећег реда који припадају подсистемима КЦ-III, К-IV, СВ, ВКЦ-V, Јегричка, ББ и 02 Врбас. Ови канали су међусобно повезани и вода из њих се улива у канале Основне каналске мреже.

Планира се задржавање постојећих траса Основне каналске мреже Хидросистема Дунав-Тиса-Дунав, као и траса Детаљне каналске мреже мелиорационих канала (ДКМ), са реконструкцијом у складу са планским потребама.

Планирани отворени каналски системи се могу местимично, на појединим деоницама, или у потпуности зацевити. Услови и потребе зацевљења произаћи ће из

просторних ограничења и услова и потреба ефикасног одвођења атмосферских вода на подручја насеља или атара.

За потребе заштите, одржавања и реконструкције постојеће Детаљне каналске мреже дефинише се, у грађевинском подручју, обострани заштитни појас ширине 7.0 m, мерено од постојеће ивице канала, односно, у атарском делу, обострани заштитни појас ширине 14.0 m мерено од постојеће ивице канала.

У складу са савременим трендом у свету у погледу контролисаног упуштања атмосферских вода по питању квалитета и количина у реципијенте, предвиђа се изградња објеката, пре свега таложника, на местима улива атмосферске воде у реципијенте.

Атмосферска вода са простора где може доћи у додир са нафтним дериватима, пре упуштања у реципијенте, (ОКМ, ДКМ или отворена улична каналска мрежа), мора бити претходно третирана на сепаратору уља и масти, односно, квалитет пречишћене атмосферске воде треба да омогући потпуну заштиту реципијента, односно, обезбеди II класу квалитета воде у водотоку или реципијенту.

Постоји изразит проблем квалитета воде која се одводњава преко Детаљне каналске мреже (I-61 и I-64), с обзиром да се у њих улива, односно, евакуише и отпадна вода.

Приступање причишћавању отпадних вода које се уливају у Детаљну каналску мрежу, а нарочито отпадних вода чији су реципијент канали I-61 и I-64, представља услов почетка предвиђеној ревитализацији Основне каналске мреже, а нарочито деонице канала Бездан - Врбас, низводно од преводнице у првој фази ревитализације.

Загађење канала Бездан - Врбас посебно је евидентна на дужини од 6 km низводно од преводнице на Каналу. Замуљеност Канала је до те мере изражена да је засутост профила Канала и до 90%, чиме је пловидба онемогућена, а проток воде отежан.

У другој фази, омогућава се ревитализација укупне Основне каналске мреже на подручју насеља Врбас.

Пројектном документацијом треба детаљно дефинисати фазност и динамику реализације Основне каналске мреже, а нарочиту пажњу треба посветити депоновању и стабилизацији материјала насталог чишћењем канала.

Један од основних задатака Основне каналске мреже је да омогући решавање проблема наводњавања на подручју општине Врбас.

За потребе наводњавања користиће се Основна каналска мрежа, делимично Детаљна каналска мрежа, као и планирана отворена каналска мрежа која ће се додатно реализовати, а у зависности од културе која се наводњава, усвојеног техничког решења наводњавања, захтеваног квалитета воде и др.

За потребе наводњавања може се користити и подземна вода. Дубину водоносног слоја, начин захватања и режим коришћења подземне воде у сврху

наводњавања, дефинисаће се посебним условима од стране ЈВП "Воде Војводине" из Новог Сада.

С обзиром да потенцијал постојеће хидрографске мреже није, у одговарајућој мери, искоришћен за наводњавање пољопривредних површина, планом се задржавају сви постојећи заливни системи, планира њихова реконструкција и проширење, а у циљу наводњавања целокупне пољопривредне површине у границама подручја општине Врбас.

Одбрана од поплава

На бази анализе постојећег стања одбрамбеног система од високих вода, одржавања система за заштиту од поплава и уређења водених токова, основна концепција заштите од поплава и уређења водотока на подручју општине Врбас заснива се на:

- заштити од поплава, на највећем делу површина угрожених поплавама, постојећим линијским системима за пасивну заштиту, тј. системима постојећих одбрамбених насипа, уз њихово комплетирање, доградњу, реконструкцију и одржавање;
- линијским системима за одбрану од спољних вода који се усаглашавају са потребама заштите од унутрашњих вода, односно, једнообразно делују са системима за одводњавање и наводњавање;
- смањењу директних и индиректних штета од поплава, односно, за повећање укупне ефикасности мера заштите од поплава примењиваће се неинвестиционе мере на просторима угроженим поплавама, односно, спречава се изградња појединих или свих садржаја у угроженим, али неадекватно заштићеним зонама применом услова изградње у плавним зонама;
- радовима на уређењу Основне каналске мреже усмераваће се, пре свега, обезбеђењу стабилности и функционалности линијских система (насипа) за заштиту од поплава, а затим на уређењу водотока за пловидбу и друге намене;
- континуалном и систематском одржавању, доградњи и реконструкцији, линијских система, у фази експлоатације.

4.3. Енергетска инфраструктура

Планирани развој енергетске инфраструктуре на подручју општине Врбас засниваће се на смањењу енергетских потреба код свих потрошача, побољшању енергетске ефикасности у производњи, транспорту и потрошњи енергије и све већем коришћењу алтернативних и обновљивих извора енергије, уз обавезну заштиту животне средине. Да би се то остварило потребно је донети и стриктно примењивати мере и стандарде којим ће се постићи рационалнија употреба енергије, побољшати

квалитет и поузданост рада у великим енергетским системима, као и повећати сигурност у снабдевању потрошача свим видовима енергије. Такође, потребно је уложити средства у пројекте који би се бавили истраживањем и економском оправданошћу коришћења нових и обновљивих извора енергије и већем искоришћењу енергената који смањују загађење животне средине.

Снабдевање електричном енергијом

Општина Врбас ће се снабдевати електричном енергијом из јединственог електроенергетског система Србије, преко преносне трансформаторске станице (ТС) 220/110 kV "Србобран", од које полазе далеководи 110 kV до две преносне ТС које се налазе у близини подручја Врбаса- ТС 110/20 kV "Врбас 1" и ТС 110/20 kV "Врбас 2". Основне техничке карактеристике ових ТС приказане су у Табели 4.

Табела 6: Енергетски показатељи ТС 110/20 kV

	назив ТС	преносни однос (kV /kV)	инстал. снага (MVA)	вршно оптерећење (MW)	фактор снаге cos.ϕi.	вршно опт. (MVA)	проток активне енерг. (MWh)
1	Врбас I	110/20	2 x 31.5	36.52	0.91	31.5	162.329
2	Врбас II	110/20	1 x 31.5	28.40	0.94	24.5	113.525
	УКУПНО		94.5	64.92		56	275.854

Пренос и дистрибуција ће се базирати на двостепеној (110/20 kV и 20/0,4 kV) трансформацији напонског нивоа електричне енергије. Од преносних ТС "Врбас 1" и ТС "Врбас 2" ће полазити 20 kV далеководи до разводних постројења (РП) 20 kV, дистрибутивних трафо-станица 20/0.4 kV у насељима и трафо-станица намењених индустријским потрошачима. Трансформаторске станице ће преко нисконапонске 0,4 kV мреже снабдевати објекте, чиме ће се обезбедити поуздано и квалитетно снабдевање електричном енергијом свих постојећих и планираних потрошача на подручју Општине.

Према Студији перспективног развоја преносне мреже Србије до 2020. (2025.) године прогнозира се да ће 2025. године вршно оптерећење у ТС "Врбас 1" износити око 42 MW, а у ТС "Врбас 2" око 25 MW, што представља пораст од око 30% у односу на 2005. годину. Прогнозе показују да до краја планског периода не треба градити нове преносне трансформаторске станице 110/20 kV. Капацитети у обе преносне ТС 110/20 kV и преносној мрежи су довољно велики да издрже прогнозирано оптерећење у наредних 5 година, те није потребно вршити веће интервенције у систему. После 2015. године у ТС "Врбас 2" биће потребно уградити још један трансформатор инсталисане снаге 31,5 MVA. Свим далеководима 110 kV потребно је обезбедити

заштитни коридор (25m лево и десно од осе крајњег далековода) у коме је забрањена изградња објеката и садња високог и средњег растиња и воћки, осим уз посебне услове ЈП "Електромрежа Србије". Преко подручја Општине пролази и далековод 220 kV од ТС "Србобран" до ТС "Сремска Митровица" са својим заштитним појасом од 30m лево и десно од осе крајњег далековода.

Средњенапонску 20 kV мрежу потребно је градити кабловски где год то техничке могућности дозвољавају у стамбеним подручјима. Средњенапонски надземни водови ван насеља који представљају препреку за изградњу пословних, индустријских и пољопривредних објеката могу се по потреби изместити или изградити кабловски, уз услове надлежног предузећа за дистрибуцију електричне енергије.

Нисконапонску 0.4 kV мрежу могуће је градити и каблирањем и надземно. Мрежу јавног осветљења потребно је реконструисати постављањем нових стубова и економичних расветних тела.

Трансформаторске станице 20/0,4 kV могу се градити као монтажно-бетонске, зидане, стубне и подземне (укопане), а могућа је и изградња трафо-станица у оквиру пословних и пословно-стамбених објеката, у приземљу или сутерену објекта. Трафостанице се могу градити и у атарском подручју за потребе пољопривредних делатности. Стубне трансформаторске станице се могу градити и у путним појасевима и на правцима 20 kV далековода.

Планом се дефинише и локација за изградњу мале хидроелектране коју је према Стратегији развоја енергетике Републике Србије и Програму њеног остваривања у АП Војводини потребно изградити на локацији постојеће преводнице код Врбаса и у Куцури.

Снабдевање топлотном енергијом

Генерално опредељење у снабдевању топлотном енергијом општине Врбас је усмерено према коришћењу гаса као примарног горива. Гас као еколошки чист енергент високог степена искоришћења може се успешно користити за потребе стамбене, пословне и индустријске потрошње. Веће учешће у укупној потрошњи у наредном планском периоду требало би да узме и коришћење алтернативних и обновљивих извора енергије, док се употреба индивидуалних ложишта коришћењем традиционалних енергената (дрво, угаљ мазут...) не препоручује због емитовања штетних материја у атмосферу.

Ради повећања енергетске ефикасности потребно је побољшати услове регулације и мерења потрошње топлотне енергије. Потребно је примењивати савремене изолационе материјале код објеката који су у фази градње, као и појачати изолацију постојећих објеката. Повољном оријентацијом и распоредом отвора на објекту такође се смањују топлотни губици.

Снабдевање топлотном енергијом у наредном периоду ће се вршити:

- из гасификационог система,
- коришћењем алтернативних и обновљивих извора енергије,
- из индивидуалних ложишта (локално) и
- из топлификационог система (делови Врбаса).

Гасификациони систем

Гасификациони систем биће водећи систем за снабдевање топлотном енергијом стамбених, пословних и индустријских потрошача на територији општине Врбас. Гас ће се на подручје Општине допремати путем регионалног (магистралног) гасовода РГ 04 – 15 "Госпођинци – Сомбор" до главне мерно-регулационе станице (ГМРС) "Врбас" (капацитета 38000 m³/h) која се налази на источном ободу Врбаса. Од ГМРС ће се развијати гасоводна мрежа средњег притиска до мерно-регулационих гасних станица (МРС), а од МРС ће полазити нископритисна мрежа, која ће представљати директну везу до мерно-регулационих сетова и котларница у објектима потрошача. Изградњом гасификационог система на подручју целе Општине обезбедиће се сигурно и поуздано снабдевање топлотном енергијом свих постојећих и планираних садржаја.

На подручју Општине тренутно се гасом снабдева само три насеља: Врбас, Савино Село и Куцура. Гасна инфраструктура је изграђена и за потребе Змајева, Бачког Доброг Поља и Равног Села, међутим, потребно је још изградити огранак гасовода високог притиска од магистралног гасовода, као и ГМРС на северном улазу у Бачко Добро Поље како би се отпочело са снабдевањем.

Како се планира велика радна зона у близини Врбаса и у свим насељима, нове мерно-регулационе станице могу се градити за потребе индустријских потрошача у складу са енергетским условима дистрибутера, на парцелама корисника гаса. Такође је могућа и изградња главне мерно-регулационе гасне станице у радној зони, ако буде потребе за већим количинама топлотне енергије.

Око магистралног гасовода дефинисан је заштитни појас од 30 m лево и десно од осе гасовода у ком је забрањена изградња објеката за становање и боравак људи. Такође је учртана траса планираног продуктовода који је дефинисан Просторним планом подручја посебне намене система продуктовода кроз Србију (Сомбор – Нови Сад – Панчево – Београд – Смедерево – Јагодина – Ниш) и који ће делом пратити трасу магистралног гасовода, а после насеља Врбас постојећу једноколосечну неелектрисану пругу Нови Сад-Врбас-Римски Шанчеви-Сента-Хоргош.

Обновљиви извори енергије

На подручју општине Врбас постоји могућност примене и употребе обновљивих и алтернативних извора енергије (ОИЕ). Коришћењем ових облика енергије значајно се утиче на побољшање енергетске ефикасности, очување и заштиту животне средине и раст животног стандарда. Да би се остварила већа употреба обновљивих извора

потребно је субвенционисати куповину уређаја за конверзију обновљивих извора и финансирати израду пројеката који афирмишу коришћење ових видова енергије, затим искористити енергију биомасе са атарског подручја стимулацијом развоја производње и употребе брикета и пелета као погонског горива за пећи, испитати могућност употребе енергије ветра (могућност постављања ветрогенератора на местима где постоји довољан број ветровитих дана у години) итд.

За искоришћење соларне енергије приликом изградње објеката потребно је постављати фотонапонске модуле и посебно топлотне колекторе као фасадне и кровне елементе. Применом топлотних колектора ће се постићи значајна уштеда у коришћењу топле потрошне воде и загревању унутрашњих просторија у стамбеним и пословним објектима, стакленицима, пластеницима итд. Соларни панели могу се постављати и на тлу, на слободним површинама у оквиру свих парцела пољопривредног, шумског и грађевинског земљишта.

За искоришћење геотермалне енергије потребно је да сваки нови објекат има топлотну пумпу за пренос геотермалне енергије од извора до циљног простора.

За уштеду топлотне енергије приликом загревања објеката (посебно у зимским месецима) препоручује се примена савремених изолационих елемената у њиховој изградњи.

Осим тога препоручује се употреба енергетски ефикасних расветних тела у домаћинствима и заједничкој потрошњи, као и аутоматских система регулације потрошње енергетских уређаја у објекту.

Примена ОИЕ на подручју Општине може се постићи и у склопу планиране депоније комуналног отпада изградњом постројења за био гас.

Топлификациони систем

Како је топлификациони систем планиран само у појединим деловима града Врбаса, он са аспекта просторног развоја неће имати велику улогу, али ће узети један део учешћа у укупној енергетској потрошњи општине. Из топлификационог система снабдеваће се поједини вишепородични стамбени блокови у Врбасу који се тренутно снабдевају из блок-котларница које као енергент троше углавном мазут. Да би се омогућио развој топлификационог система, потребно је планирати изградњу једног посебног енергетског извора. То ће се обезбедити изградњом топлане или реконструкцијом неке од постојећих котларница, као и изградњом пратеће вреловодне мреже.

Конституисањем новог енергетског извора постојећи систем за снабдевање топлотном енергијом постаће централизован, и обезбедиће се могућност лаког прикључења овог система на још један могући нови енергетски извор, термоелектрану-топлану.

Нови енергетски извор ће као основно гориво користити гас, док ће се као алтернатива користити мазут. На овај начин би се искључило примарно коришћење мазута у садашњим појединачним котларницама и тако знатно смањила емисија штетних материја у атмосферу.

Мере енергетске ефикасности изградње

Ради повећања енергетске ефикасности, приликом пројектовања, изградње и касније експлоатације објеката, као и приликом опремања енергетском инфраструктуром, потребно је применити следеће мере:

- приликом пројектовања водити рачуна о облику, положају и повољној оријентацији објеката,
- користити класичне и савремене термоизолационе материјале приликом изградње објеката (полистирени, минералне вуне, полиуретани, комбиновани материјали, дрво, трска и др.),
- у инсталацијама осветљења у објектима и у инсталацијама јавне и декоративне расвете употребљавати енергетски ефикасна расветна тела,
- постављати соларне панеле (фотонапонске модуле и топлотне колекторе) као фасадне, кровне или самостојеће елементе где техничке могућности то дозвољавају,
- код постојећих и нових објеката размотрити могућност уградње аутоматског система за регулисање потрошње свих енергетских уређаја у објекту.

Објекти високоградње морају бити пројектовани, изграђени, коришћени и одржавани на начин којим се обезбеђују прописана енергетска својства. Ова својства се утврђују издавањем сертификата о енергетским својствима који чини саставни део техничке документације која се прилаже уз захтев за издавање употребне дозволе

4.4. Телекомуникације

Развој телекомуникационог система на подручју општине Врбас треба да прати савремене трендове у комуникацијама и омогући доступност свих информација грађанима. Телекомуникациони систем ће у наредном периоду доживети значајан развој и напредак. Он ће се огледати у потпуној дигитализацији система фиксне телефоније, увођењу модерне оптичке комуникационе инфраструктуре (кабловски дистрибутивни систем) и усавршавању система мобилне телефоније.

*Телекомуникациона мрежа, системи фиксне телефоније,
кабловски дистрибутивни систем и поштанске делатности*

Телекомуникациону мрежу на подручју Општине чине мрежа фиксне телефоније, мобилне телекомуникационе мреже, јавне и комерцијалне радио и ТВ мреже, кабловски дистрибутивни систем, интернет провајдери, као и функционалне и приватне мреже (системи у МУП-у, Војсци, ЕПС-у, банкама, јавним предузећима итд.)

Дуж свих државних путева првог и другог реда и локалних путева планирају се коридори за изградњу оптичких каблова, од којих је најбитнији оптички спојни кабел међумесне мреже на релацији Нови Сад-Врбас у дужини од 48 km. Такође се планира потпуна дигитализација система фиксне телефоније што подразумева увођење дигиталних комуникационих центара и дигиталних система преноса у свим равнима мреже. Планира се и потпуно каблирање мреже, што са аспекта трошкова експлоатације и утицаја на простор (уклањања ваздушне мреже као физичке препреке) представља оптимално решење.

Кабловски дистрибутивни систем ће на подручју општине Врбас у наредном периоду представљати савремену оптичку комуникациону инфраструктуру која ће омогућити развој разних интерактивних сервиса и међусобно повезивање јавних (градских и сеоских) структура, пословних и индустријских садржаја на подручју. Да би се то остварило потребно је изградити основне делове система: главне и помоћне станице, оптичке чворове, као и примарне и секундарне кабловске водове. За изградњу кабловских водова потребно је у попречним профилима свих саобраћајница резервисати коридоре у које ће се полагати цеви кроз које ће пролазити ова инсталација. Ови коридори би требало да буду у истом рову или у близини трасе телекомуникационих водова за фиксну телефонију.

Крајњи циљ развоја КДС-а је повезивање целокупног система са осталим системима истог типа на нивоу целе државе и региона.

У поштанском саобраћају је до сада утврђена универзална поштанска услуга и уведен знатан број нових услуга. У наредном периоду планира се успостављање ефикасне поштанске мреже, развој курирских сервиса, обезбеђивање поштанске услуге за све кориснике по приступачним ценама, односно достизање стандарда квалитета поштанских услуга прописаних у ЕУ.

Будућа телекомуникациона мрежа градиће се од оптичких, симетричних и коаксијалних каблова, који ће омогућити пренос сигнала великог капацитета. Тиме ће бити омогућена примена нових технологија и повезивање свих локалних мрежа у јединствени телекомуникациони систем Републике Србије.

Системи мобилне телефоније и бежичног преноса података

Системи мобилне телефоније су изграђени у виду центара мобилне телефоније, антенских система (са или без антенских стубова) са базним станицама и приводних оптичких каблова. На целокупном подручју Општине је доступан сигнал мобилне

телефоније постојећих оператера. Такође, на подручју Општине постоје и антенски системи за бежичан (wireless) пренос података путем интернета, као и системи фиксне телефоније који користе антенске системе за пренос сигнала.

Даљи развој система мобилне телефоније и постављање нових базних станица ће зависити, како од стварних потреба за повећањем корисника, тако и од технолошког развоја самих система. Подручје општине Врбас ће у наредном периоду бити потпуно покривено сигналом мобилне телефоније свих постојећих оператера, а антенски системи и базне станице ће се градити према потребама на одговарајућим локацијама које ће испуњавати све технолошко-техничко-урбанистичке параметре за изградњу објеката оваквог типа.

Постојећи системи се задржавају, уз обавезно периодично мерење јачине зрачења електромагнетног поља како је то важећим правилником предвиђено.

4.5. Комунална инфраструктура

Комунална инфраструктура и комуналне услуге представљају незамењив услов економског и социјалног развоја и функционисања градова и насеља. Изградњом комуналне инфраструктуре и подизањем квалитета комуналних услуга стварају се квалитетнији услови живљења и подиже стандард становништва.

На подручју општине Врбас комунална инфраструктура значајно заостаје за потребама, посебно у насељеним местима. Виши ниво опремљености комуналном инфраструктуром и већи квалитет комуналних услуга, остварен је у Врбасу, али је услед изузетно велике загађености Великог бачког канала, Врбас оптерећен еколошким проблемима чије решавање захтева велика финансијска средства.

На подручју Општине нису успостављени јединствени инфраструктурни системи који би ефикасно, рационално и поуздано пружали комуналне услуге становништву и привреди. Снабдевање водом заснива се на независним водоводним системима за сва насељена места, а канализација је изграђена само у Врбасу. У насељеним местима за прикупљање отпадних вода користе се септичке јаме, што је један од еколошких проблема који ће се разрешити изградњом јединственог канализационог система са централним пречистачем отпадних вода за цело планско подручје, како је то предвиђено овим планом. Снабдевање топлотном енергијом обухвата гасификациони систем (Врбас и поједина насеља), топлификациони систем (систем блок котларница у делу Врбаса) и индивидуална ложишта. Депоноване отпада одвија се на санитарно неуређеној депонији. Инфраструктури системи и објекти, услед недостатка средстава не одржавају се квалитетно.

Основни проблеми функционисања комуналног система на планском подручју су:

- низак и неуједначен ниво комуналног стандарда на целокупном планском подручју;
- не постоје јединствени комунални инфраструктурни системи за цело подручје;
- није решено финансирање, изградња и одржавање комуналних система (неекономске цене комуналних услуга и проблеми у функционисању комуналних предузећа);
- некавалитетна саобраћајна повезаност насеља и обављање транзита кроз насеља,
- санитарна заштита изворишта није у потпуности обезбеђена;
- капацитет постојећих изворишних објеката и постројења за припрему воде је у потпуности искоришћен;
- неизграђена канализациона мрежа у насељима.

Овим планом дефинисано је успостављање јединствених инфраструктурних система за целокупно планско подручје (снабдевање водом, одвођење отпадних вода и пречишћавање отпадних вода, одношење и депоновање комуналног отпада, јавни превоз и др.) као и заједничко планирање система за целокупно функционално подручје када за то постоје технички ефикасно и економски прихватљиво решење (регионални водовод, депонија и др.)

Најважнији циљеви развоја комуналне инфраструктуре на подручју Општине су:

- изградња реконструкција и модернизација комуналних инфраструктурних система у циљу подизања нивоа комуналног стандарда и уједначавања нивоа и квалитета комуналних услуга на целокупном планском подручју;
- изградња централног постројења за прераду отпадних вода;
- санирање градске депоније;
- усклађивање развоја комуналних система и услуга са развојем насеља;
- повезивање и усаглашавање планова развоја комуналних инфраструктурних система у оквиру функционалних урбаних подручја, у циљу успостављања заједничких инфраструктурних система;
- јачање материјалне основе за развој и функционисање комуналног система (економске цене услуга, техничко опремање, јавно –приватно партнерство и др);
- развој информационог и мониторинг система.

4.6. Зеленило

Основни циљ развоја зеленила подразумева изграђивање повољне за живот, рад и рекреацију, природне и урбане животне средине.

Подизање зелених површина засниваће се на уређењу постојећих и повећању зелених површина, повезивању зеленила у целовит систем и обезбеђењу равномерног

распореда. Предлаже се и уређење скверова и тргова, јер они оплемењују поједине делове насеља. Улично зеленило је од великог значаја и свака улица треба да је озелењена како би обезбедила повезивање свих зелених површина. Бицикличке стазе ван рекреационих зона, у складу са просторним могућностима треба употпунити дрворедима и пратећим зеленим површинама и пунктовима (местима за одмор).

Од велике је важности повезивање насељског зеленила са вегетационим целинама високе вегетације као што су зелени заштитни појас и остало заступљено зеленило атара (канални, путеви, пољозаштитни појасеви и сл.).

Заштитни зелени појасеви подизаће се и уређивати у складу са функционалним потребама намене која се штити или од које се штити као: шумски зелени појас, ветробрани појас, линеарно зеленило уз канале, потоке и саобраћајнице, а користи се као рекреативно подручје, воћњак, виноград, повртњак, пољопривредно земљиште.

Подизање шумских пољозаштитних појасева је неопходно и један је од важних фактора спречавања одношења најплоднијег земљишта ветром и исушивања земљишта, сузбијања одношења ветром лако пољопривредног семена, смањење механичког оштећења пољопривредних култура и спречавање наношења земљаног наноса преко засејаних пољопривредних површина.

Најбогатије подручје водом је око канала ДТД и канала Јегричка. Неопходно је уређење и санација мреже канала, као и адекватан третман отпадних вода. Ово је терен који је погодан за гајење широког спектра дрвенастих врста, нарочито тврдих и меких лишћара из комплекса алувијално-хидрофилних шума, предвиђене су и друге мање измене које се односе на правилно функционисање ове зоне као подручја за рекреацију и спорт.

Посебна пажња ће се посветити простору "Провалије" на северу простора на којем ће се уз спортско рекреативне садржаје посебна пажња посветити природним елементима простора.

Једна од кључних улога насељског, ваннасељског и заштитног зеленила, као и шумских површина, испољава се у стварању повољних хигијенско-здравствених услова, побољшање топлотног режима, пречишћавање ваздуха, повећање релативне влажности као и на укупно побољшање микроклиматских услова.

Садржај и нормативне величине зеленила варирају у зависности од дела насеља у којем се налазе одређене зелене површине. За сва насеља збир свих зелених површина треба да износи око 40,00 m²/становнику. Укупне површине зеленила (насељског и ваннасељског) не треба да буду мање од 200m² по становнику.

Све зелене површине би требале да оформе јединствену целину и као такве би требало да дају обележје читавој општини.

Потребна је реконструкција постојећих дрвореда и подизање нових, што се нарочито односи на улице са широким регулацијама.

Унутар јавних блоковских површина потребно је плански подизати повезане зелене површине, у циљу стварања повољнијих услова живота.

Зеленило школског комплекса и комплекса дечје установе треба да задовољи санитарно-хигијенске и физкултурно-рекреативне функције.

У зони индустрије тежити што компактнијој зони изолације у циљу спречавања загађења околног простора, зеленило треба да омогући изолацију административних и јавних објеката и главних пешачких праваца.

Потребно је да се формира заштитни зелени појас око града и насеља у Општини, треба обезбедити повезивање зелених површина, уз помоћ зелених продора, дуж саобраћајница приградских и пољских путева, дуж водотокова и сл.

Формирањем заштитних зелених појасева око насеља одвојиће се урбана средина од других намена, а уједно је то заштита пољопривредног земљишта од даље изградње и омогућавање даљег развоја пољопривреде.

Од велике важности је уређење и унапређење шумског фонда, озелењавање шумских и ветрозаштитних појасева на територији општине. Што се може постићи и смањивањем деградираности постојећих површина, спровођењем биолошко-мелиоративних мера, пошумљавањем слободних површина на којима није организована производња и површина које се не могу привести пољопривредној производњи.

За подизање нових засада треба искористити некадашње пашњаке који су били при некадашњим пољопривредним добрима. Они су делимично приведени пољопривредној производњи али има делова који се могу користити за пошумљавање, стим да се морају пратити тенденције у сточарству и поштовати потребе у овом виду пољопривредне производње.

5. ДЕЛОВИ ТЕРИТОРИЈЕ ЗА КОЈЕ ЈЕ ПРЕДВИЂЕНА ИЗРАДА УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА ИЛИ УРБАНИСТИЧКОГ ПРОЈЕКТА

За насељена места Врбас, Бачко Добро Поље, Змајево, Куцура, Равно Село и Савино Село у обухвату овог плана обавезна је израда планова генералне регулације.

На површинама на којима се овим планом прописује обавеза доношења плана детаљне регулације, прописује се забрана изградње нових објеката и доградња постојећих објеката до усвајања плана детаљне регулације.

Обавеза се односи на следеће површине:

- у области инфраструктуре: за изградњу спортско-рекреативног аеродрома, за изградњу обилазнице око насељених места Врбас, Змајево, Куцура, Равно Село и Савино Село, за изградњу железничке инфраструктуре; за изградњу уређаја за прераду воде и пречишћавање отпадних вода (ако овим планом није другачије

уређено), за далеководе 110 и више kV, за магистралне гасоводе и нафтоводе, као и за станице за снабдевање горивом. Ова обавеза се примењује у случајевима ако је потребно дефинисати регулацију и када нису испуњени просторни, геометријски и други услови потребни за реализацију елемената попречног профила, и у случају претварања земљишта у јавну својину;

- у области изградње у функцији пољопривредне производње за експлоатацију минералних сировина;
- за рибњаке веће од 10 ha;
- за локације за измуљивање седимента из Великог бачког канала за које је неопходно прибављање земљиште у јавну својину;
- за радне површине у атару насељеног места Врбаса на улазно-излазним правцима уз државни пут I реда (M-3) у случају када је потребно формирати нове јавне површине;
- могућност других садржаја (нпр. на водном земљишту) и др.

Планом се прописује обавеза израде урбанистичких пројеката за следеће површине:

- за фарме за које недостају неопходни капацитети инфраструктуре и уколико нема довољно показатеља у вези са технолошким процесима за директну примену из овог плана;
- за изградњу стакленика преко 3 ha;
- за рибњаке мање од 10 ha;
- за изградњу ловних објеката и фазанерије у складу са ловном основом регистрованих ловишта;
- за изградњу нових спортско рекреативних површина;
- за радне површине на улазно-излазним правцима уз државни пут I реда M-3 (Богојево-Кула-Врбас-Србобран-Бечеј-Кикинда-Наково) како би се дефинисали садржаји за организацију локације;
- за планиране туристичко-рекреативне локалитете ради формирања мањег комплекса;
- за реконструкцију гробља.

За површине на којима се не условљава доношење плана детаљне регулације или израда урбанистичког пројекта, доношење овог плана омогућава издавање локацијске дозволе, која садржи правила уређења и грађења, услове за прикључење на инфраструктуру и друге услове у вези са посебним законима.

По доношењу овог плана остају у примени планови ширег подручја, и то:

- за изградњу аутопута Е-75 са пратећим садржајем на основу Просторног плана подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-75 Суботица-Београд (Батајница) („Службени гласник Републике Србије" број 69/2003) и
- за изградњу магистралног продуктовода на основу Просторног плана подручја посебне намене система продуктовода кроз Србију („Службени гласник Републике Србије" број 19/2011).

Ови планови се примењују за изградњу деоница и садржаја на планираном грађевинском земљишту јавне и остале намене у делу планских докумената који се односе на територију општине Врбас, а на начин који је прописан смерницама за спровођење предметних планова ширег подручја.

6. ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ ЗА УРЕЂЕЊЕ НАСЕЉА КОСАНЧИЋ

Планским решењем општине Врбас издваја се просторна целина насеља Косанчић за који се, пре свега, утврђује граница грађевинског подручја, концепција уређења, основна намена простора и регулационо решење саобраћајница.

Опис грађевинског подручја насеља Косанчић

Грађевинско подручје насеља Косанчић има површину од 13,12 ha и обухвата простор унутар описане границе.

За почетну тачку описа границе грађевинског подручја утврђена је тачка на тремећи парцела бр. 17/70, 16/2 и 17/79. Од ове тачке у правцу југа граница прати источну границу парцела бр. 17/70 и 17/80 до преломне тачке на граници парцела бр. 17/80 и 17/92, затим у правцу југозапада пресеца парцелу бр. 17/80 до тремеће парцела бр. 17/80, 17/91 и 17/82. Даље граница управним правцем пресеца парцелу број 17/82 и долази до њене јужне границе, затим скреће у правцу северозапада, прати јужну границу парцела бр. 17/82, 21/10, 21/4, 21/5, 17/66, 17/64, 17/63 и долази до тремеће парцела бр. 17/63, 17/62 и 17/87, затим скреће у правцу североистока, прати западну границу парцеле број 17/63 и долази до тремеће парцела бр. 17/63, 17/60 и 17/56. Од ове тачке, у правцу југоистока, граница прати јужну границу парцеле број 17/56, пресеца наилазеће парцеле и долази до тремеће парцела бр. 17/69, 17/39 и 16/2. Даље граница скреће у правцу североистока, прати западну границу парцеле број 16/2, обухвата парцелу број 16/20 и продуженим правцем источне границе парцеле број 16/20 пресеца парцелу број 16/2 и долази до јужне границе парцеле број 16/2. Од ове тачке у правцу југоистока граница прати јужну границу парцеле број 16/2 и долази до почетне тачке описа границе грађевинског подручја

Планирано уређење и правила изградње објеката за насеље Косанчић за који је дат шематски приказ уређења

Косанчић је настао као стамбена колонија пољопривредног добра. Има статус насеља. Насеље се у потпуности задржава у постојећим границама, са преовлађујућом наменом становања.

Све објекте је могуће у потпуности реконструисати у постојећим габаритима, хоризонталним и вертикалним. Према потреби, у циљу побољшања услова за функционисање основне намене, могуће је доградити објекте до максималне спратности П+1, или приликом потпуне реконструкције проширити габарит до 10% површине постојећих објеката. Могуће је подизање налитка на 120 см и коришћење комплетног волумена објекта као корисне површине. Такође могућа је промена намене објеката према конкретном захтеву, али тако да се ни на који начин не угрози становање (буком, вибрацијама, непријатним мирисима, емисијом гасова и сл.).

Насеље је једном улицом, двосмерним саобраћајем, повезано са насељем Савино Село и даље са општинским центром. У овом насељу не планира се изградња нових објеката већ реконструкција и евентуално промена намене постојећих објеката у циљу побољшања услова живота.

Задржава се постојећа регулација земљишта јавне намене. Обавезне јавне службе (основно образовање и примарна здравствена заштита) не постоје у насељу. Планира се обезбеђивање организованог превоза за децу основношколског узраста из насеља Косанчић, до основне школе у Савином Селу. Потребно је обезбедити мобилну здравствену службу.

Рекреативном бицикличком стазом по постојећим путевима планира се повезивање са рекреативним локалитетима у атару.

Услови за промену основне намене у нове које су у функцији културе, туризма и рекреације

- заузетост, као код постојећих,
- обавезан услов је да су обезбеђени капацитети инфраструктуре, превасходно приступни пут,
- планиране намене морају бити у функцији пољопривредне производње, културе, туризма и рекреације (према условима за салаше у ванграђевинском подручју).

Насеље Косанчић се неће развијати као остала насеља у Општини, тако да није обавезна израда детаљније урбанистичке документације, основ за дозвољене интервенције је овај план. Насеље има потенцијала да постане значајан туристички локалитет Општине заснован на културном, едукативном и сеоском туризму.

7. ПЛАНИРАНА ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ, КОРИШЋЕЊЕ И РАЗВОЈ ПРИРОДНИХ, КУЛТУРНИХ ДОБАРА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

7.1. Заштита, уређење, коришћење и развој природних добара

Заштићена природна добра

Парк природе "Јегричка" под заштитом је од 2005. године ("Службени лист општине Врбас" бр. 7/2006, "Службени лист општине Бачка Паланка" бр. 13/2006 и "Службени лист општине Жабал" бр. 11/2005). Према Правилнику о категоризацији заштићених природних добара ("Службени гласник РС", број 30/92) сврстава се у трећу категорију као **значајно природно добро**, површине је 1144,81 ha, подељен је у три целине од чега се део целине А, која је у режиму III степена заштите, налази у административним границама општине Врбас (напомена: уколико дође до измене Акта којим се уређује заштита Парка природе „Јегричка“, примењиваће се правила из Акта о заштити овог природног добра).

Парк природе "Јегричка" је станиште ретких и угрожених биљних и животињских врста. Највећи водоток јужно бачке лесне терасе, Јегричка, препун је ретких биљака и животиња као што су белобрка чигра, еја мочварица, ђубасти гњурац, патка њорка, видра, барска корњача, а од биљног света ту су увијуша и водени орашак. Богатство и разноврсност природних вредности и мозаичност станишта чине ово место идеалним за еколошку едукацију, одмор и рекреацију.

Споменик природе "Чарнок" – ботанички локалитет под заштитом је од 1986. Завод за заштиту природе Србије. Заштићен природни споменик налази се на другом километру са леве стране пута Бачко Добро Поље - Врбас, катастарска парцела број 1320 на самом археолошком локалитету "Чарнок" који је под заштитом као споменик културе. Простор око археолошког локалитета "Чарнок" заштићен је због великог флористичког и вегетацијског значаја његовог биљног покривача, као један од малобројних очуваних остатака релативно мало измењене аутохтоне степске вегетације на подручју Војводине. За све радове који се планирају у околини овог локалитета потребни су услови надлежног завода за заштиту споменика културе.

Споменик природе "Бела топола у Савином Селу" под заштитом је од 1986. године ("Службени лист СО Врбас" број 6/1986), Решење бр. 633-3/86-III од 26. јуна 1986. На основу Правилника о категоризацији заштићених природних добара ("Службени гласник РС" број 30/92) сврстава се у трећу категорију као значајно природно добро. Објекат се налази у КО. Савино Село на катастарској парцели 1029 у улици Маршала Тита испред броја 19. Бела топола у Савином Селу, заштићена као споменик природе, представља редак примерак биљног света.

Очување флоре и фауне обезбедиће се адекватним коришћењем подручја заштићене природе, очувањем слободних простора као дела ширег система повезивањем биотопа ради заштите стабилних животињских популација и ширења животињских врста и развојем еколошки квалитетних животних простора унутар везивних коридора.

Њихова заштита подразумева очување и унапређивање аутохтоности подручја у погледу биљних заједница и хидролошких прилика, уз спречавање загађивања станишта, праћење динамике популације чланова фауне и неопходног услова за предузимање даљих конкретних мера заштите и унапређивања, као и утврђивање основних станишта и места репродукције појединих врста и њихово издвајање као резервата за очување генетског фонда.

Потребно је обезбедити детаљна флористичка истраживања ради евидентирања степена заступљености и броја налазишта посебно значајних биљних врста и праћења динамике популација. Такође је потребно остварити непосредну заштиту одређених карактеристичних станишта и заједница најзначајнијих реликтних, ендемичних, ретких врста биљака.

У заштићеним природним добрима изградња и уређење може се вршити искључиво у складу са циљевима и мерама заштите утврђеним просторним и урбанистичким плановима и програмима заштите и развоја. На подручјима која су предложена за заштиту као природна добра, изградња, уређење и коришћење до доношења одлуке о заштити може се вршити само на основу одговарајућих планова и на основу претходно извршене валоризације природних вредности и процене утицаја на животну средину - уколико се ради о објектима и радовима који битно мењају карактеристике средине.

Остваривање трајног коришћења природе и њених добара, спречавање штетних поремећаја, чијим би се деловањем нарушило стање природне и заштићене средине, оствариће се одговарајућим режимима и условима коришћења, како већих просторних целина тако и других природних објеката изузетних природних одлика и њихових еко система. У складу са тим утврђени су следећи циљеви:

- валоризација станишта високог биодиверзитета и категоризација природних вредности подручја;
- примена услова заштите којом се постиже очување постојећих станишта и биолошких особина, одржавање и унапређење постојећег фонда зеленила;
- очување просторне целине које су сада у статусу заштићених, заштите водних токова и обалног подручја, заштите влажних и забарених површина и специфичних заслањених терена као и заштите секундарно измењених средина и заштите пејзажа и амбијенталних вредности;
- ради очувања флоре и фауне, посебно миграторних врста, обезбедити повезивање вегетацијских коридора међусобно и са блиским шумским и

мочварним зонама и омогућити превазилажење баријера (саобраћајни коридори и сл.)

Станишта природних реткости и еколошки коридори

На овом простору утврђено је присуство врста, које су заштићене као природне реткости. На њиховим стаништима се уважава I степен режима заштите, а коришћење простора у близини ових микролокалитета треба ускладити са потребама опстанка природних вредности. Канали ДТД и Велики бачки канал, заједно са остацима природне вегетације по обалама и у непосредној близини канала представљају станишта природних реткости и имају улогу еколошких коридора од регионалног значаја.

Шуме и ливаде на локалитету Велике провалије

Поменути простор је станиште вуге (*Oriolus oriolus*), русог сврачка (*Lanius collurio*) и обичне грмуше (*Sylvia communis*).

Изградњу објеката, преоравање, крчење и уклањање вегетације може се дозволити само уз услове Покрајинског завода за заштиту природе. На овом простору се забрањује лоцирање депонија.

Ушће Малог у Велики бачки канал

Поменути простор је станиште беле сенице (*Remiz pendulinus*) и барске стрнадице (*Emberiza schoeniclus*).

Изградњу објеката и уклањање вегетације може се дозволити само уз услове Покрајинског завода за заштиту природе. На овом простору се забрањује лоцирање депонија.

Цигланске баре код Змајева

Поменути простор је станиште барске стрнадице (*Emberiza schoeniculus*).

Изградња објеката и уклањање вегетације може се дозволити само уз услове заштите природе које даје Покрајински завод за заштиту природе.

Природна добра у поступку заштите

У току је валоризација и израда Студије заштите којом се предлаже проглашење природног добра као парка природе. Због тога је неопходно да се у поступку израде планова ове површине у потпуности очувају.

- **Споменик природе "Стабло негундовца (*Acer negundo*) у дворишту гимназије у Врбасу"** у поступку је валоризације у циљу проглашења заштите.

Мере заштите станишта природних реткости

- Канали ДТД и Велики бачки канал представљају еколошке коридоре и не могу да служе као пријемници непречишћених отпадних вода;
- деонице ових канала унутар насеља треба да постану саставни делови уређених зелених површина;
- обале треба у ширини од најмање 20 m резервисати као зелене површине (рекреација, заштитно зеленило и сл.). Обале одвојити од простора људских активности са зеленилом висине 1-3 m. Сама обала треба да има травнату вегетацију, чија ширина мора бити у складу са водопривредним условима, али не може бити ужи од 10 m и не сме бити потпуно засенчен дрворедом. Обезбедити редовно кошење обала;
- ради очувања доброг еколошког статуса воде и функционалности миграторних путева, не препоручује се изградња објеката унутар појаса директног утицаја на водотокове (по међународним нормама минимална ширина је 50 m, а оптимална ширина је 100 m);
- канали морају очувати природолике обале чији нагиб не може бити већи од 45⁰;
- поплочавање и изградњу обале свести на најнеопходнији минимум;
- користити еколошки прихватљиво решење за обалоутврду који садржи елементе природне вегетације;
- очувати и обнављати природну дрвенасту вегетацију влажних подручја (ливаде, врбаци, аутохтоне тополе и јасени, храстови) уз канале на што већој површини.

Мере заштите геолошког и палеонтолошког наслеђа

Пронађена геолошка и палеонтолошка документа (фосили, минерали, кристали и др.) која би могла представљати заштићену природну вредност налазач је дужан да пријави надлежном министарству у року од осам дана од дана проналаска, и предузме мере заштите од уништења, оштећивања или крађе.

Мере заштите Великог бачког канала и његовог приобаља

Велики бачки канал и његово приобаље представља станиште природних реткости (птице, инсекти и други бескичмењаци везани за водене и мочварне екосистеме). Поправљање квалитета воде је неопходно за дугорочни опстанак природних вредности. У оквиру мера заштите станишта природних реткости и

еколошких коридора потребно је очувати природну физиономију обале у што већој мери. Обнављање мостова/пропушта за воду код саобраћајница неопходно је извршити на начин којим се обезбеђује пролаз за животиње. Деоница канала унутар насеља постаће саставни део уређених зелених површина (парк, рекреативно подручје, заштитно зеленило). Обала треба да има травнату вегетацију, чија ширина мора бити у складу са водопривредним условима. Уз канал (у ширини од 200 m) није дозвољено користити инвазивне биљне врсте за озелењавање. Учешће аутохтоних врста треба да буде најмање 50%. Природну дрвенасту вегетацију подручја (врбе, аутохтоне тополе и јасени, храстови) треба очувати и обнављати.

У циљу унапређења урбане и радне средине потребно је стално подизање нових и одржавање зелених површина (паркова, уличних дрвореда, површина око здравствених и школских објеката, подручја економија, гробаља и других површина намењених за одмор и рекреацију). Приступиће се подизању заштитних засада ради обезбеђивања заштите, заклона и преживљавања целокупне фауне.

За потенцијална природна добра која су предвиђена за заштиту потребно је спровести поступак заштите.

7.2. Заштита, уређење, коришћење и развој културних добара

Заштита културног наслеђа представља интегративни део процеса планирања, а мере заштите ускладиће се са свим активностима на овом простору, у складу са значајем и природом сваког појединачног споменика, односно урбане или руралне целине.

Заштита непокретних културних добара подразумева интегралну заштиту, јединство споменика са природним окружењем у којем је он настао, што подразумева да се при планирању свих активности на одређеном простору мора полазити од извршене валоризације културног добра и анализе стања, при чему је од пресудног значаја уочавање основних узрока његовог настанка и поновно обезбеђење истих или сличних околности у поступку ревитализације и регенерације урбаног и руралног простора.

Културно наслеђе треба максимално штитити од свих фактора ризика који данас, али и у будућности могу нарушити, деградирати или угрозити његов интегритет и опстанак. Правовременим препознавањем и отклањањем узрока који су довели до негативних ефеката попут бесправне градње, окружењу обликовно и функционално непримерене и стихијске изградње унутар и ван грађевинских подручја, деградације традиционалних вредности, деаграризације села и рурализације урбаног простора, непримерене метаморфозе крајолика и сл., треба допринети очувању наслеђених вредности: аутентичне урбане и руралне структуре, наслеђене просторне матрице,

типолошке разноликости, функционалне условљености и естетске и визуелне слике предела.

У историјским урбаним или руралним просторима није довољно сачувати грађевине и физичке структуре, већ је потребно препознати да такви простори треба да прате савремене токове живота и развоја, што чини битан сегмент очувања њиховог културног идентитета. Свака промена треба да буде постепена и тако вођена да све карактеристике културног добра: објекта, места или целине буду очуване.

Начела заштите културних добара:

- очување културног наслеђа, очување културне баштине и реинтеграција у савремени живот, као ресурса од великог потенцијала;
- очување и неговање темеља и материјалне баштине националне културе и других култура које су овде постојале или се истовремено развијале;
- интегрална заштита непокретних културних добара, са простором у коме се налазе; очување јединства културног и природног добра;
- заштита непокретних културних добара од свих процеса који могу угрозити њихов опстанак: неконтролисаних захвата у простору, непримерене изградње, од реконструкција у нескладу са постојећом урбаном и руралном структуром, лоцирања непримерених садржаја, инфраструктурних система, прометних коридора, производних капацитета и сличних објеката који могу трајно да наруше интегритет добра и његовог окружења;
- укључивање добара која нису обухваћена режимом заштите и њихово увођење у тај режим (објекти, целине и места који до сада нису адекватно валоризовани: дела народног градитељства, архитектура XX века, објекти техничке културе и сл.).

Према Подацима и условима заштите непокретног културног наслеђа, које је израдио Покрајински завод за заштиту споменика културе, а што чини документацију плана, на подручју општине Врбас регистрована су културна добра у следећим категоријама:

- непокретно културно добро,
- евидентиране непокретности под претходном заштитом.

У оквиру обе ове категорије издвајају се:

- просторне културно историјске целине,
- споменици културе,
- знаменита места и
- археолошки локалитети.

С обзиром на карактер и врсту плана, графички се презентују археолошки локалитети а остале категорије које су евидентирани унутар насеља представитиће се у графичком делу шематски, будући да је то предмет планова за насеља.

Овим планом дефинише се и режими чувања, уређивања и евентуално промене намене, односно изградње у оквиру зоне културних добара. Све мере преузимају се из елабората Подаци и услови заштите непокретног културног наслеђа, Покрајинског завода за заштиту споменика културе.

"Услови заштите непокретног културног наслеђа односе се на опште одреднице, на евидентирани карактеристике – специфичности насеља и посебне услове очувања, одржавања и коришћења што подразумева очување свих карактеристика на основу којих је утврђено споменичко својство. Услови заштите односе се на све категорије добара.

Сакрална архитектура

- намена споменичке целине и објекта мора бити оригинална и строго у складу са њиховом споменичком вредношћу;
- споменичкој целини и објектима, мора се обавезно обезбедити одговарајућа контактна зона као простор у којем се врши усклађивање урбанистичких и архитектонских облика;
- очување карактеристичних елемената архитектуре, габарита, конструктивних и декоративних елемената екстеријера и ентеријера;
- забрана радова који могу угрозити статичку стабилност објекта;
- за сваку интервенцију је потребно консултовати надлежни Завод за заштиту споменика културе и упутити захтев за издавање мера техничке заштите (не дозвољава се обнављање сакралних објекта без учествовања конзерваторске службе!).

Профана архитектура

- чување изгледа, конструктивних и декоративних елемената, традиционалних грађевинских материјала као и других карактеристичних елемената које поседују поједини објекти, а који ће се детаљно утврдити путем мера техничке заштите;
- забрана извођења радова који могу угрозити статичку стабилност споменика културе;
- у случају девастираних објекта извршити рехабилитацију на основу сачуваних обликовних елемената и података;

- евидентирани објекти су под заштитом надлежне службе за заштиту споменика културе која за њих формира одговарајуће конзерваторске услове и прати њихову реализацију;
- могућа је само конзервација или рестаурација споменичких делова према датим конзерваторским условима, односно израђеном главном архитектонско грађевинском пројекту.

Просторно културно-историјске целине

- очување евидентираних визура и реперних објеката,
- очување постојећих приступних ведуца;
- очување постојеће уличне матрице и карактеристика просторне организације, заштиту постојећих профила улица, начина позиционирања објеката, лимитирану спратност на уличној регулацији;
- регулациони елементи старе урбане мреже морају се сачувати, а свака нова интервенција у циљу изградње, адаптације или реконструкције треба да поштује основну регулациону, односно грађевинску линију;
- није дозвољено спајање већег броја парцела у циљу масовне изградње или реконструкције; парцеле у заштићеним зонама могу се повећавати спајањем, само у случају када се ради о значајнијем јавном градском садржају и то под посебним условима, нити је дозвољено увлачење грађевинске линије са циљем постизања нових целина у централној зони;
- у блоковима у којима се дозвољава изградња на новим парцелама; треба спроводити у потпуности принципе изградње који су карактеристични за старо језгро по питању позиције објекта, волумена, спратности, величине парцеле, облика крова, материјала, архитектонских елемената и сл.;
- урбано санирање које би обухватало уклањање зграда које не представљају архитектонски или историјски интерес или су сувише оронуте да би се испратила њихова конзервација, као и за адаптације и рехабилитације објеката за које је утврђено да имају одређене архитектонске или историјске вредности, мора се изводити само уз консултације и сагласност службе заштите;
- очување појединачних објеката према посебним условима заштите који ће се детаљно утврдити путем мера техничке заштите;
- постојеће, одговарајуће функције могуће је допунити новим које морају бити усаглашене са економским, социјалним, друштвеним и осталим потребама становништва, а да се при томе задржи специфичан карактер градитељских целина и објеката; изузетак су сакрални објекти који морају задржати своју основну функцију и намену.

За проглашена непокретна културна добра и непокретности под претходном заштитом као и за њихову непосредну околину (припадајуће парцеле) обавеза је да се примењују све одредбе Закона о културним добрима, као и да за радове на тим објектима (адаптација, санација, доградња, реконструкција,...) власници морају прибавити посебне услове - мере техничке заштите од надлежног завода за заштиту споменика културе, као и сагласност на пројектну документацију.

Археолошки локалитети

Археолошки локалитети су евидентирани на основу документације Покрајинског завода за заштиту споменика културе и рекогносцирања терена општине Врбас. Обилазак општине је спроведен у неповољним условима високе вегетације што је у многим случајевима онемогућило уочавање археолошких локалитета на терену. Зонама су обележене површине са већом густином археолошких локалитета, а предпоставља се услед повољног географског положаја да их има знатно више. Археолошке зоне обухватају бивше природне водотокове са њиховим обалама као и рубни део Телечке. Уочљиво је да од 106 евидентирана археолошка локалитета само четири припадају некрополама док су остали насеља. Свакако да број некропола одговара броју насеља међутим оне се због карактера (дубина укопа гробова и одсуства културног слоја) тешко на терену уочавају.

Пре предузимања било каквих земљаних радова тражити од Покрајинског завода за заштиту споменика културе посебне услове заштите на простору евидентираних археолошких локалитета и зона са већим бројем локалитета.

Како број познатих налазишта није коначан, изузетно је значајна пријава сваког случајног налаза надлежној служби заштите на целокупној територији општине, да би се употпунила сазнања о траговима материјалних култура на овом простору.

Услови заштите непокретног наслеђа у зони заштићене околине

Подразумева примену општих регулационих мера заштите у просторном појасу могућих новоградњи непосредно уз границу заштите. Издавање услова за ову зону обухватало би утврђивање принципа и начина груписања објеката, утврђивање плана парцелације, регулационих и грађевинских линија, одређивање спратности, примену основних материјала архитектонског изражавања и облика кровова.

Мере заштите заштићене околине непокретних добара и евидентираних добара под претходном заштитом су:

- дозвољено урбанистичко, комунално и хортикултурно опремање, уређење и одржавање;

- забрана извођења радова који могу угрозити статичку стабилност објекта,
- забрана подизања објеката који архитектуром, габаритом или наменом могу угрозити споменик културе."

7.3. Заштита, уређење, коришћење и развој животне средине

Оптимално усклађивање потреба развоја општине Врбас и очувања еколошког квалитета захтева утврђивање стратегије заштите животне средине и субјеката одговорних за њено спровођење. Заштита животне средине спроводи се у свим фазама од планирања, пројектовања, избора локације, изградње и функционисања привредних и других активности у простору.

Мере заштите животне средине преузете су из Стратешке процене утицаја плана на животну средину односно мера заштите које су дате од стране надлежног органа, а у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Заштита и управљање водама

Заштита квалитета вода засниваће се на познавању узрочника угрожавања. У односу на степен опасности појединих извора загађења на деградацију квалитета вода, спроводиће се неопходне мере заштите. Мере заштите и унапређења површинских вода обухватају израду интегралног катастра за воде и управљање водама, израду санационих програма у предузећима и минимизирање извора загађивања у циљу стварања услова за одржавање и обнову акватичних екосистема, изградњу канализационе мреже и централног постројења за прераду употребљених вода.

Неопходно је извршити реконструкцију канала Врбас-Бездан и довести канал у његово пројектовано стање. Потребно је комплексно решавање проблема отпадних вода Црвенке, Куле и Врбаса, а након тога уклањање наталоженог наноса и чишћење Канала. Муљ из канала треба пречистити, безбедно одложити и рекултивисати.

У зони непосредне заштите изворишта воде забрањено је грађење свих врста објеката осим објеката водоснабдевања, приступ лицима која нису запослена, транспортовање отрова, обрада земљишта уз коришћење ђубрива, пестицида и хербицида, непланско сађење дрвећа и бацање и депоновање отпада и испуштање било каквих отпадних вода.

У ужој зони заштите поред ограничења наведених за зону непосредне заштите, забрањена је изградња путева, копање канала и извођење земљаних радова, коришћење земљишта на начин који може угрозити исправност и количину воде и загађивање на било који начин подземних и површинских вода.

У широј зони заштите која износи око 5 km од рубних бунара забрањује се изградња објеката у гранама индустријске производње чије отпадне воде садрже опасне

и штетне материје, изградња септичких јама и стаја без претходно прибављене сагласности и санитарне дозволе, складиштење и употреба отпадних штетних материја, испуштање воде из отпадних канала. Забрањено је сахрањивање угинулих животиња у близини водотока и Канала у широј зони заштите до 50 m; бацање и депоновање отпада и обављање пољопривредне производње без успостављене контроле и надзора хемијског и биолошког састава подземне воде на контролним пунктовима лоцираним у широј зони заштите.

Повећана седиментација, развој индустрије дуж Великог бачког канала, као и изливање непречишћених комуналних вода из околних урбаних насеља резултовало је загађењем површинских вода и замуљавањем канала контаминираним седиментима. Најтежа ситуација је на делу канала у дужини од 6 km између Триангла и бране/преводнице код Врбаса, односно у самом Врбасу.

Сви седименти канала су микробиолошки загађени, па су стога инфективни и не могу се одлагати на земљиште без претходног третмана. Није могуће као решење предложити једну технологију, већ скуп технолошких процеса који се међусобно допуњују.

У циљу контроле подземних вода на територији општине Врбас, а посебно око насељених места, депонија, индустријских погона и већих фарми, потребно је успоставити низ батерија пијезометра у првој и другој издани за праћење нивоа и квалитета подземних вода. Забрањује се упуштање било каквих вода у напуштене бунаре или на друга места где би такве воде могле доћи у контакт са подземним водама. Посебну пажњу посветити избору локација за депоновање комуналног отпада и испуњавању услова из Закона о управљању отпадом ("Службени гласник РС", бр. 36/09 и 88/10), односно Уредбом одлагању отпада на депоније ("Службени гласник РС", бр. 92/10).

Заштита вода, као природног ресурса обухвата дефинисане зоне и појасеве санитарне заштите око постојећих и планираних изворишта подземних вода у складу са Законом о водама. У циљу заштите вода и водних ресурса, забрањује се упуштање вода у напуштене бунаре или на друга места где би такве воде могле доћи у контакт са подземним водама, упуштање у мелиорационе канале, баре или Велики бачки канал воде осим атмосферских и условно чистих расхладних вода. Испуштање осталих отпадних вода у канале подразумева обавезно пречишћавање (примарно и секундарно) до траженог степена квалитета.

Успоставиће се адекватан мониторинг квалитета водотока у циљу заштите и предузимања одређених мера према потреби.

Заштита земљишта и угрожених подручја

Ради рационалног коришћења пољопривредног земљишта, производње здравствено исправне хране, рејонизација пољопривредне производње основа је за

планирање и утврђивање концепта развоја атара у просторном плану. Заштита пољопривредног земљишта подразумева забрану коришћења земљишта од I до V катастарске класе у непољопривредне сврхе, осим ако то захтева општи интерес утврђен на основу закона и то првенствено на земљишту слабијег бонитета, односно на земљишту коме је основама о заштити, коришћењу и уређењу пољопривредног земљишта предвиђена могућност коришћења у непољопривредне сврхе.

Обрадиво пољопривредно земљиште може се користити у непољопривредне сврхе, у складу са Законом о пољопривредном земљишту, у следећим случајевима: за подизање вештачких ливада и пашњака на обрадивом пољопривредном земљишту четврте и пете катастарске класе, као и за подизање шума без обзира на класу земљишта, по претходно прибављеној сагласности Министарства, за експлоатацију минералних сировина (глине, шљунка, песка, тресета, камена и др.), односно извођење радова на одлагању јаловине, пепела, шљаке и других опасних и штетних материја на обрадивом пољопривредном земљишту на одређено време по претходно прибављеној сагласности Министарства и приложеном доказу о плаћеној накнади за промену намене обрадивог пољопривредног земљишта коју је решењем утврдила општинска, односно градска управа, као и другим случајевима ако је утврђен општи интерес на основу закона, уз плаћање накнаде за промену намене.

Рационално коришћење земљишта као природног ресурса оствариће се планираном наменом површина усаглашеном са његовим геоморфолошким, педолошким и хидролошким одликама на начин који омогућава очување биолошких својстава. Са становишта еколошке равнотеже заштитом и контролом коришћења тла треба обухватити слободне - неизграђене површине и деградирана тла као и подручја која су у потенцијалној опасности да постану деградирана.

Мере у циљу заштите пољопривредног земљишта обухватају:

- дефинисање границе изграђеног простора и спречавање изградње на просторима који нису планом намењени за изградњу;
- обезбеђивање адекватног коришћења земљишта у заштићеним подручјима (заштићена природна добра и заштитни појасеви инфраструктурних објеката);
- обезбеђивање уређења и коришћења шумског земљишта у складу са шумско-привредним основама.

Просторним планом утврђене су зоне заштите земљишта на површинама угроженим: подземним водама, отпадним водама, деградираним одлагањем отпадака и ерозијом.

На подручјима угроженим отпадним водама изградиће се затворена каналска мрежа за одвођење отпадних вода. Деградирано земљиште на простору депоније комуналног отпада у Врбасу и другим насељима општине Врбас користиће се под

условом санитарног депоновања према утврђеним техничким и просторним захтевима до изградње регионалне депоније, а након тога ће се санирати и рекултивисати.

Заштита ваздуха

Заштите ваздуха у општини Врбас обезбедиће се :

- успостављањем мониторинга квалитета ваздуха, успостављањем мониторинга аерополена, заменом досадашњег коришћења загађујућих извора енергије (мазут, чврста горива);
- решавањем транзитног саобраћаја (теретни, путнички и аутобуски), који се одвија саобраћајницама кроз урбано подручје и које по својим техничко-експлоатационим карактеристикама не одговарају постојећем саобраћајном оптерећењу (теретни саобраћај);
- очувањем постојећег и подизањем одговарајућег заштитног, зеленила око објеката извора загађења, око путева, у улицама са високом фреквенцијом саобраћаја.

Емисија загађујућих материја из стационарних извора као последица загревања радних и стамбених простора, смањиваће се проширењем система даљинског грејања и коришћењем природног гаса као енергетског извора. У даљој топлификацији смањиваће се број индивидуалних ложишта, посебно у зонама породичног становања.

Уз сталну контролу емисије неопходне су техничко-технолошке мере за спречавање и смањивање емисије (измена технологије, побољшање састава и квалитета горива и елиминацију честица и гасова из емисије доступним поступцима).

Праћење квалитета, односно степена загађености ваздуха указаће на поступке и мере у складу са прописима, који ће омогућити да степен загађености буде у границама утврђеним прописима о квалитету ваздуха.

Примењиваће се захтеви за висину димњака и одстојања аерозагађивача од виталних делова насеља. Подизаће се одговарајуће заштитне зоне високог зеленила око објеката загађивача, као и око површина на којима се депонују отпади.

Планирање посебних мера врши се на основу:

- осетљивости подручја (на уношење загађивача);
- ризика од загађења (потенцијални загађивачи) и
- угрожености (могућност за спречавање продора загађивача).

За ефикасно умањење аерозагађења обавезна је процена утицаја за оне радове и објекте који могу загадити ваздух.

Заштита од буке

Свођење буке у нормативне границе обезбедиће се успостављеним и планираним системом саобраћаја.

На основу квантификације утицаја буке и вибрација у коридору постојеће пруге и могућег утицаја у коридору за модернизацију железничког саобраћаја планирају се мере за ублажавање степена угрожености становника које се односе на одговарајуће одстојање објеката од железничке пруге или забрану нове изградње.

Заштитни појас пруге у насељу у којем се не могу градити стамбени, пословни и слични објекти износи минимум 25 m, а високо растиње се може планирати на минимум 8 m од осе најближег колосека. Заштитни зид од буке поставља се у појасу од 25 m, а од 25.- 100 m заштитни зелени појас.

У зони до 100 m удаљености од железничке пруге спречити градњу нових стамбених објеката.

Заштита од хемијских удеса, јонизујућег и нејонизујућег зрачења

Ради заштите становништва од јонизујућег зрачења потребно је обезбедити услове за ефикасну контролу извора јонизујућег зрачења и успостављање контроле радиоактивне контаминације животне средине. Неопходна су одговарајућа мерења и утврђивање нивоа штетности радијације засноване на одговарајућим истраживањима.

Заштита од јонизујућих зрачења односи се на уклањање постојећих радиоактивних громобрана и сигурносна растојања између стамбених објеката и далековода ради умањења ризика од нејонизујућих зрачења.

У спровођењу заштите од нејонизујућих зрачења неопходно је откривање присуства и одређивање нивоа нејонизујућег зрачења; одређивање услова за коришћење извора нејонизујућих зрачења од посебног интереса; контрола степена изложености нејонизујућем зрачењу у животној средини и контрола спроведених мера заштите од нејонизујућих зрачења.

Предузећа која производе, прерађују, складиште и превозе опасне материје у обавези су да предузму низ мера које подразумевају прилагођавање директивама ЕУ у области заштите животне средине као и директивама међународних индустријских и гранских удружења, израду процене опасности и плана заштите од хемијског удеса, поштовање правилника о заштитним одстојањима, стандардизовање управљања предузећем, у оквиру тога и еколошким ризиком, увођење серије стандарда СРПС ISO 14000 или EMAS 2, минимизацију и строгу контролу превоза опасних материја и отпада и друго.

Радне активности и идентификација хазарда

За објекте и постројења на подручју Општине треба да се идентификује и квантификује подручје где потенцијално може доћи до настанка потенцијалног ризика, што је значајан предуслов за адекватно планирање превенције, припреме, реаговања на удес и санације последица (управљање ризиком).

Комунални отпад и депоновање

Савремени начин управљања отпадом подразумева изградњу центра за управљање отпадом који обухвата сакупљање отпада, регионалну депонију, постројење за сепарацију рециклабилног отпада, трансфер станица за претовар отпада, као и постројења за компостирање.

У складу са Националном стратегијом управљања отпадом, на основу члана 13. Закона о управљању отпадом ("Службени гласник РС", бр. 36/2009 и 88/2010), и Споразума о међуопштинској сарадњи на реализацији пројекта "Израда локалних планова управљања отпадом у циљу очувања животне средине и одрживог развоја у региону Јужне Бачке", локални план управљања отпадом дефинисаће циљеве управљања отпадом. Локација регионалне депоније и претоварних (трансфер) станица одабраће се након обављених истраживања и спровођења поступка процене утицаја на животну средину.

Комунални отпад, до изградње регионалне депоније, одлагаће се на депонији у Врбасу на којој је неопходно обезбедити санационе мере и начин даљег депоновања отпадака (нивелација површина по сегментима, рекултивација појединих сегмената прекривање површина слојем инертног и хумусног материјала, приступне сервисне путеве, дренажно прихватање процедурних загађених вода из тела депоније, таложне базене у којима се обавља процес примарног таложења, ограђивање депоније у циљу спречавања приступа и растурања депонованог отпада ван граница комплекса депоније).

Депоније у насељима треба затворити, а у оквиру санационих мера решити заштиту земљишта, површинских и подземних вода од загађења. Треба обезбедити потпуну и трајну санацију и рекултивацију сметлишта, односно епидемиолошку и санитарну заштиту становништва и околине.

Опасан отпад

Све фазе поступања са **медицинским отпадом** треба стандардизовати и обезбедити неопходне услове за њихову примену. Решавање проблема третмана ове

врсте отпада, у складу са принципима управљања, подразумева безбедан и еколошки прихватљив начин, а на основу процењених количина и утврђених генератора отпада.

Поступање са медецинским и фармацеутским отпадом обухвата прикупљање, селекцију, разврставање, обележавање, третман и одлагање.

Нешкодљиво уклањање анималних отпадака. неопходно је решити сакупљањем, складиштењем, транспортом и просторним уређењем објеката за санацију.

Неутрализацију анималних отпадака могуће је решавати у кафилеријама за категорију отпадака које се могу прерађивати и спаљивањем отпадака I категорије.

Изузетно се дозвољавају и други начини уклањања животињских лешева и отпадака животињског порекла, као што су закопавање на сточном гробљу или на другом одговарајућем месту према критеријумима утврђеним Правилником о начину нешкодљивог уклањања животињских лешева и отпадака животињског порекла и о условима које морају да испуњавају објекти и опрема за сабирање, нешкодљиво уклањање и утврђивање узрока угинућа и превозна средства за транспорт животињских лешева и отпадака животињског порекла ("Службени лист СФРЈ", бр. 53/89).

Услови за санацију загађења Великог бачког канала

Према карактеру загађења седимената Великог бачког канала издвојене су три деонице са различитим доминирајућим загађењем. Постојање различитих загађивача у седиментима дуж угрожене деонице, захтева примену различитих поступака чишћења и ремедијације, па самим тим и коришћење различитих технологија и опреме. С обзиром да технологије ремедијације нису опредељене, при избору потенцијалних локалитета за депоновање седимента утврђују се услови које свака потенцијална локација треба да задовољи:

- да се налази изван граница грађевинског подручја удаљена од најближих стамбених и других градских садржаја (нпр. регионална болница, спортски центар и сл.);
- повољан положај у односу на утицај доминантних ветрова;
- локација не може да заузима површине природних, културних, историјских или неких других добара;
- локација мора да се налази изван резервисане површине станишта природних реткости и еколошких коридора, изван природних добара која уживају међународни статус, или су регистрована заштићена природна добра;
- да се налази изван планиране изградње вишенаменских микроакумулација и рибњака;
- да се налази изван површина за подизање система за наводњавање и одводњавање, као и за остале водопривредне објекте од значаја за шире окружење;
- да се налази изван простора уз детаљну каналску мрежу.

У обухвату плана може се захтевати израда Студије процене утицаја на животну средину на основу Закона о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/2004 и 36/2009), а обавезна је израда Генералног пројекта који ће дефинисати локације и начин одлагања седимента из Великог бачког канала. Основ за реализацију ових локација је план детаљне регулације уколико је неопходно прибавити земљиште у јавну својину.

За све пројекте који треба да буду реализовани у границама обухвата плана обавезно је предузимање мера заштите животне средине, а за пројекте који могу имати утицаја на животну средину у складу са Законом о процени утицаја на животну средину и Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 114/2008) потребно је утврдити обавезу покретања поступка процене утицаја на животну средину.

Мере заштите на објектима термоенергетске инфраструктуре

Реализација плана развоја термоенергетске инфраструктуре мора да обухвати неопходне мере заштите на термоенергетским објектима и инсталацијама у складу са важећим законима, правилницима и препорукама у циљу заштите људи, материјалних добара и инсталација.

Мере дефинисања заштитних зона, или зона опасности у околини објеката инсталација термоенергетске инфраструктуре прописани су посебним законским актима и правилницима:

- Ширина заштитних зона (појаса) око магистралних гасовода и продуктовода, мерно-регулационих гасних станица, гасних котларница и пратећих објеката дефинисана је важећим Правилником о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт ("Службени лист СФРЈ", број 26/85).
- Примена прописаних техничких услова при пројектовању, изградњи и коришћењу гасовода, нафтовода и продуктовода у циљу омогућавања безбедног и несметаног транспорта гасовитих и течних угљоводоника дефинисана је у Закону о цевоводном транспорту гасовитих и течних угљоводоника и дистрибуцији гасовитих угљоводоника.

Предузеће које обавља делатност транспорта гасоводом, нафтоводом или продуктоводом дужно је да спроводи прописане мере заштите на раду, мере заштите животне средине и мере заштите од пожара и експлозије.

У заштитном појасу гасовода, нафтовода или продуктовода не смеју се изводити радови и друге активности пре него што се за то добије писмено одобрење предузећа које обавља делатност транспорта гасоводом, нафтоводом или продуктоводом.

У складу са добијеним условима за противпожарну и техничку заштиту и важећим законима и правилницима дефинисане су заштитне зоне око термоенергетских објеката и инсталација.

Информациони систем животне средине

За формирање информационог система за заштиту животне средине потребно је успоставити мониторинг и формирати базе података за све загађиваче и активности које се дешавају у животној средини, а које обухватају контролу загађивача и контролу ресурса (пољопривредног и грађевинског земљишта).

Праћење стања животне средине треба остварити успостављањем мониторинга према посебним методама за праћење прекограничног загађивања и то степена загађености ваздуха, земљишта, биодиверзитета, шума, воде, међународних вода, климатских промена, озонског омотача, јонизујућег зрачења, као и преузимањем обавеза из међународних уговора.

Услови уређења и заштите зелених површина

Једна од кључних улога насељског, ваннасељског и заштитног зеленила, као и шумских површина, испољава се у стварању повољних хигијенско-здравствених услова, побољшање топлотног режима, пречишћавање ваздуха, повећање релативне влажности као и на укупно побољшање микроклиматских услова.

Садржај и нормативне величине зеленила варирају у зависности од дела насеља у којем се налазе одређене зелене површине. За сва насеља збир свих зелених површина треба да износи око 40,00 m²/становнику. Укупне површине зеленила (насељског и ваннасељског) не треба да буду мање од 200 m² по становнику.

Све зелене површине треба да оформе јединствену целину и као такве да дају обележје читавој Општини.

Потребна је реконструкција постојећих дрвореда и подизање нових, што се нарочито односи на улице са широким регулацијама.

Унутар јавних блоковских површина потребно је плански подизати повезане зелене површине, у циљу стварања повољнијих услова живота.

Зеленило школског комплекса и комплекса дечије установе треба да задовољи санитарно-хигијенске и фискултурно-рекреативне функције.

У зони индустрије тежити што компактнијој зони изолације у циљу спречавања загађења околног простора. Зеленило треба да омогући изолацију административних и јавних објеката и главних пешачких праваца.

Треба обезбедити повезивање зелених површина, уз помоћ зелених продора, дуж саобраћајница приградских и пољских путева, дуж водотокова и сл.

Од велике важности за уређење и унапређење шумског фонда, је формирање шумских и ветрозаштитних појасева на територији Општине. Ово се може постићи и смањивањем деградираности површина, спровођењем биолошко-мелиоративних мера, пошумљавањем слободних површина на којима није организована производња и површина које се не могу привести пољопривредној производњи.

За подизање нових засада треба искористити некадашње пашњаке. Они су делимично приведени пољопривредној производњи, али има делова који се могу користити за пошумљавање, стим да се морају пратити тенденције у сточарству и поштовати потребе у овом виду пољопривредне производње.

Значајан ресурс за просторни развој подручја плана је висок биодиверзитет, и разноврсни и атрактивни предели у оквиру којих се издвајају природни и културни предели одређени карактером и интензитетом промена, и коришћењем простора.

На подручју плана простори посебних природних вредности, знаменитости и природних реткости захтевају рационално коришћење, очување и унапређење одрживог развоја.

Сви облици туристичко-рекреативног и привредног коришћења простора ускладиће се са потенцијалним природним могућностима и капацитетима простора, планском наменом коришћења његових одређених делова уз организовану, контролисану и рационалну привредну експлоатацију.

Фауна подручја заштитиће се као интегрални део животне заједнице. Заштита подразумева очување и унапређивање аутохтоности подручја у погледу биљних заједница и хидролошких прилика, уз спречавање загађивања станишта, праћење динамике популације чланова фауне и неопходног услова за предузимање даљих конкретних мера заштите и унапређивања, као и утврђивање основних станишта и места репродукције појединих врста и њихово издвајање као резервата за очување генетског фонда.

У заштићеним природним добрима нису дозвољене делатности којима се угрожава изворност биљног и животињског света, хидрографске, геоморфолошке, геолошке, културне и пејзажне вредности, осим радњи којима се одржава или успоставља природна равнотежа и остварују функције природног добра, сагласно утврђеном режиму заштите и његовим значајем.

У оквиру заштите природних ресурса (вода, ваздух и земљиште) на планском подручју, предвиђене су мере и активности, чијом ће се реализацијом зауставити њихова даља деградација и унапредити квалитет животне средине подручја (унапређењем комуналне инфраструктуре, реконструкцијом и модернизацијом саобраћајне мреже, гасификацијом насеља и др.).

7.4. Заштита простора од елементарних непогода и ратних разарања

Општи услови коришћења и уређења простора од интереса за одбрану, тј. заштита становништва, насеља и простора од пожара, елементарних непогода и уништавања и др., од утицаја на израду Просторног плана подразумева придржавање услова и мера утврђених прописима из ове области.

Мере заштите од ратних дејстава и услови за изградњу заклона и склоништа

У случају ратних разарања, људи и материјална добра склањају се у склоништа и друге заштићене објекте. При пројектовању нових зграда, комуналних објеката, обавезна је примена свих прописа и смерница, а у складу са Правилником о техничким нормативима за изградњу склоништа ("Сл. лист СФРЈ", бр. 55/83 и "Службени Војни лист", бр. 13/98), одлукама донешеним на нивоу Општине, односно условима добијеним од одговарајућих органа Министарства одбране Републике Србије.

Врста и степен, односно обим заштите у заштићеним објектима у реонима утврђује се по следећем:

- у реону изградње склоништа допунске заштите обавезна је изградња склоништа допунске заштите са обимом заштите од 50 кРа и одговарајућом заштитом од топлотних радијацијских дејстава, и
- у реону изградње заклона обавезна је изградња објеката за склањање типа заклона у склопу или ван објекта, са одговарајућом заштитом од механичких, топлотних и радијацијских дејстава.

Реони склањања људи и материјалних и других добара на територији општине Врбас утврђују се по следећем:

1. Реони изградње склоништа допунске заштите
 - (а) реони радних зона у насељеном месту Врбас, у границама одређеним планом генералне регулације за насељено место Врбас, као и перспективни радни простори,
 - (б) реон ужег централног подручја града Врбаса, ограничен деловима улица: Народног Фронта, Густава Крклеца, Саве Ковачевића и Иве Лоле Рибара (у

реон изградње склоништа спадају и делови наведених улица као границе тог реона), као и перспективни простори колективног становања града Врбаса, (в) реони осталих насељених места у општини Врбас, у којима се предвиђа изградња објеката колективног становања и рада (само за објекте колективног становања и рада).

2. Реон изградње заклона

У насељеним местима општине Врбас где није планирана изградња склоништа допунске заштите, заштиту становника планирати у заклонима, који ће се градити у периоду непосредне ратне опасности и у рату, према оперативним плановима склањања људи и материјалних добара тих насељених места општине.

Заштита од елементарних непогода и других катастрофа

Интегрално уређење и заштита угрожених површина на територији општине Врбас, које је у складу са концептом одрживог развоја, може се у будућности постићи адекватном комбинацијом неинвестиционих и инвестиционих радова и мера.

Први корак у примени мера заштите од елементарних непогода (поплава, суша, земљотрес и сл.) је зонирање подручја према угрожености и утврђивање граница различитих степена угрожености на терену.

У случају заштићених подручја, зонирање терена према степену потенцијалне опасности, грађевинским прописима треба предвидети услове изградње објеката, а за постојеће објекте у зони заштите треба предвидети мере обезбеђења у циљу смањења штета.

Са зонирањем терена мора се упознати јавност, јер постојећи и потенцијални корисници морају познавати степен угрожености делова терена на коме живе или на коме мисле да граде. Мапе ризика могу допринети формирању јавне свести о могућностима потенцијалних штета, вероватноћи појаве, планирање мера заштите и радова, као и утврђивање основа за примену политике осигурања од елементарних непогода.

Неинвестиционе мере заштите потребно је спроводити кроз следеће фазе:

- (а) Почетна фаза у којој се ради на припреми подлога (мапа ризика, планова, регулативе итд.);
- (б) Фаза имплементације неинвестиционих мера у заштити од елементарних непогода (постављање система за узбуњивање, увежбавање служби и становништва за понашање у ванредном стању, итд.);
- (в) Фаза примене неинвестиционих мера, која подразумева стално критичко преиспитивање, дораду и унапређење.

Инвестициони радови и мере подразумевају интегрални систем заштите од елементарних непогода који би обухватили, поред планираног увођења неинвестиционих мера заштите, и грађевинске објекте. Полазећи од актуелног стања (незавршени објекти и/или заклони, неуједначен степен заштите, и сл.) дефинисани су приоритети инвестиционе изградње који обухватају:

- завршетак започетих објеката;
- радове на реконструкцији или изградњи објеката за заштиту од елементарних непогода (поплава, радиоактивна загађења ваздуха и сл.) и уређење у угроженим зонама;
- предвидети мере обезбеђења појединачних или групе објеката (објекте породичног, вишепородичног становања, објекте индустрије и сл.) у циљу смањења штета.

Адекватна комбинација неинвестиционих и инвестиционих радова и мера треба да обезбеди квалитетно решење интегралног уређења, заштите и одбране угрожених површина на територији општине Врбас.

Мере заштите од земљотреса

Према карти сеизмичке регионализације Републике Србије подручје општине Врбас, према интезитету земљотреса, спада у VII степен Mercalli-Cancani-Siebergovoj скале. Земљотрес ове јачине окарактерисан је као силан – на солидно грађеним кућама настају умерена оштећена: јављају се пукотине на зидовима, опадају веће количине малтера, црепови падају са кровова и многи димљаци бивају оштећени, а код слабо грађених кућа долази до појединачних разарања.

1. Урбанистичке мере заштите се односе на поштовање индекса изграђености земљишта, густина насељености, система изградње, спратности објекта и мрежа неизграђених површина, обезбеђење слободних површина и проходности.
2. Техничке мере заштите огледају се у поштовању прописа за пројектовање и изградњу објекта у сеизмичким подручјима.

Приликом пројектовања објеката приметни Правилник о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима ("Службени лист СФРЈ", број 31/81). Прописи садрже грађевинске норме за зидање зграда како би поднеле слабе и умерене мање земљотресе у границама еластичности својих конструкција, а јаке земљотресе, који се ретко јављају, да могу поднети без рушења уз, евентуално, веће оштећење.

Мере заштите и одбране од поплава и појаве подземних вода

Нису вршена ажурна детаљна истраживања нивоа подземних вода, тако да се не зна њихов максимални могући ниво. Изградњом каналске мреже хидросистема ДТД

смањен је ниво подземних вода на свим деловима територије Општине, у границама за максималне водостаје од 1,50 - 2,00 m.

У општини Врбас не постоји опасност од угрожавања насеља при максималним вредностима нивоа подземне воде. Основна мера заштите се огледа у поштовању грађевинских норми и стандарда приликом пројектовања и грађења свих врста објеката нискоградње, високоградње и инфраструктурних коридора.

Мере заштите постојећих бунара и извора пијаћих вода

У циљу заштите воде за пиће од намерног или случајног загађивања, као и од других штетних дејстава која могу трајно утицати на здравствену исправност воде за пиће и издашност изворишта, неопходна је израда елабората којим се одређују зоне и појасеви санитарне заштите изворишта, у складу са Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања ("Службени гласник РС", бр. 92/2008).

Зоне и појасеви санитарне заштите и њихова површина, одређују се на основу документације о врсти издашности изворишта, врсти објеката, начину захвата воде, санитарно-техничком уређењу тла, структури, конфигурацији, хидрогеолошким и другим својствима земљишта.

Мере заштите од пожара

Од урбанистичких мера предвиђају се довољно широке противпожарне препреке које предвиђају делом постојеће и нове улице и зелени коридори, отворени или полуотворени блоковски системи, лоцирање индустријских објеката и складиштење запаљивих материјала ван површина намењених становању. Развојем система водоснабдевања (прикључење на регионални водовод и формирање нових изворишта) обезбедиће се довољне количине воде за заштиту од пожара путем планиране хидрантске мреже одговарајућег пречника и притиска.

Мере заштите од хемијских акцидената

Са елементарним непогодама, уколико су већих размера, изједначују се и следеће катастрофе: експлозије, пожари, епидемије, хемијска и радиоактивна загађења ваздуха, воде, намирница и сл.

Лоцирање индустријских објеката и складиштење опасних (хемијских) материјала ван површина намењених становању чини прву фазу заштите. Техничко-технолошка целина индустријских комплекса (специфичност производње, врсте и количине сировина и производа), транспорт терета, потрошња воде и количина отпадних вода, неадекватним управљањем може да изазове изузетно велики еколошки проблем за непосредно окружење. Из тог разлога се свака фаза у производњи и при

руковођењу опасним материјама појединачно мора контролисати и одвијати према важећим прописима и стандардима.

8. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА ЗА ДЕЛОВЕ ТЕРИТОРИЈЕ ЗА КОЈЕ НИЈЕ ПРЕДВИЂЕНА ИЗРАДА УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА

Простор у обухвату плана чине грађевинска подручја седам насељених места и атар.

У атару основне целине чине пољопривредно земљиште, шуме и шумско земљиште, воде и водно земљиште и грађевинско земљиште ван грађевинских подручја насељених места.

Основни предмет уређивања овим планом је простор атара.

8.1. Правила уређења и грађења на простору атара

8.1.1. Пољопривредно земљиште

У циљу заштите пољопривредног земљишта, дозвољена је изградња објекта у функцији примарне пољопривредне производње (економски, помоћни, пословни, фарме и др.), затим пољопривредна домаћинства- салаши, простори и објекти за експлоатацију минералних сировина, објекти инфраструктуре, комунални објекти и сл.

Објекти у функцији примарне пољопривредне производње (пословни, економски, помоћни, фарме)

Пословни објекти у функцији пољопривреде

Овим објектима се сматрају објекти за смештај свих видова пољопривредне механизације, објекти за складиштење, сушење и чување пољопривредних производа, ђубрива, репроматеријала, као и други слични објекти у функцији пољопривредне производње (пољопривредне економије, машински парк и сл.).

Објектима за смештај пољопривредне механизације сматрају се затворени простори и надстрешнице у којима се смешта механизација (возила, машине, прикључни уређаји и др.), као и пољопривредни алати и опрема ради чувања и одржавања.

Објектима за складиштење пољопривредних производа и репроматеријала сматрају се све врсте складишта (полуотворене и затворене хале, надстрешнице, силоси, трапови, подна складишта, хладњаче и др.).

Услови за изградњу објеката:

- минимална површина парцеле је 1.0 ha;
- изузетно, у функцији примарне пољопривредне производње (објекти фарми), могућа је изградња објеката и на затеченим парцелама мин. 0,5 ha;
- највећи степен заузетости је 10%;
- максимална спратност објекта је П+Пк;
- минимална удаљеност објекта од границе суседне парцеле је 5,00 m, од државног пута I реда је 20,00 m, а од државног пута II реда је 10,00 m.;
- за парцеле веће од 1,0 ha степен заузетости и коефициент изграђености рачунаће се као за парцеле површине од 1,0 ha; постојеће парцеле које су мање од дозвољене се задржавају у затеченом стању, а у случају реконструкције или замене објеката није планирано повећање корисне површине, и заузетости.
- парцеле се могу ограђивати транспарентном оградом висине максимално 2,20 m; ограда и стубови ограде се постављају на удаљености од минимум 1,00 m од међне линије;
- приликом изградње објеката обавезна је примена хигијенско-техничких, еколошких, противпожарних и других услова, одговарајућа инфраструктурна опремљеност (електроинсталације, евентуално санитарна вода, водонепропусна септичка јама и др.).

Основ за реализацију је овај план.

Радне површине у функцији примарне пољопривредне производње- објекти фарми

Објекти у оквиру фарми су економско-производни и у зависности од врсте производње су: основни објекат за одређену производњу сточарских производа, објекти или просторије за смештај, чување и дораду сточне хране, објекти за прикупљање и ускладиштење отпадних материјала и објекти или уређаји за утовар и истовар живе стоке (по потреби).

Услови за уређење:

- за све фарме обавезно је поштовање законске регулативе којом се уређује област заштите животне средине;
- фарме формирати првенствено на мање квалитетном земљишту;
- у једном објекту на фарми не може се држати више врста животиња;
- круг фарме мора да буде довољно простран да одговара капацитету фарме, да садржаји у оквиру њега буду функционално повезани, да има контролисан улаз (улазе) и да буде ограђен адекватном оградом;

- прилазни путеви фарми (јавне површине) морају да буду довољно широки и по могућности изграђени од чврстог материјала или са подлогом од шљунка (минимална категорија атарски пут);
- локација за изградњу фарме мора бити снабдевена довољном количином воде за пиће из јавног водовода или властитог бунара;
- отпадне воде морају се скупљати у водонепропусне испусте и морају се пречистити пре испуштања у природне реципијенте; фекалне воде сакупљају се у одвојене септичке јаме или се испуштају у канализацију;
- у оквиру фарме мора да постоји ограђено место за одлагање и збрињавање стајског ђубришта, које мора бити удаљено од бунара са пијаћом водом од 20-25 m и 50 m од објекта за узгој животиња и изграђен тако да спречи загађивање околине и ширење узрочника заразних болести животиња и људи, насупрот правцу главних ветрова;
- локација за изградњу фарме мора имати уредно електроенергетско снабдевање.

Услови за изградњу објеката:

- објекти на фарми морају бити од чврстог материјала. У комплексу фарме могућа је изградња стамбеног објекта који обезбеђује функцију фарме; минимална удаљеност стамбеног објекта од загађивача је 20 m;
- минимална парцела за изградњу фарме је 1 ha,
- максималан степен заузетости је 30%;
- максимална спратност објекта је П+Пк;
- минимална удаљеност свих објеката од међних линија је 5 m;
- оријентациони нормативи, а у складу са захтевима технологије, за димензионисање објеката фарме и капацитети по врсти стоке су следећи:

- краве музаре (5 ком.);	80 m ²
- тов јунади (20 ком.);	100 m ²
- прасад (5 приплодних крмача);	124 m ²
- 50 товљеника;	80 m ²
- тов 3000 бројлера;	750 m ²
- коке носиле (600 ком.)	125 m ²
- помоћни објекти (кош за храну и гаража за машине)	120 m ²

- парцеле се могу ограђивати транспаретном оградом висине максимално 2,20; ограда и стубови ограде се постављају на удаљености од минимум 1,00 m од међне линије.

Дозвољени максимални капацитети фарми у складу са наменом су:

- **сточарске фарме** планирају се за једну сточну врсту; за веће капацитете (преко 500 условних грла) обавезна је примена Закона о процени утицаја на животну средину, узимајући да је једно условно грло тешко 500 kg.

Објекти за интезиван узгој говеда:

- код фарми говеда постоје две врсте и то: за музне краве и за тов;

- минимална удаљеност фарме говеда од становања је 300 m;
- фарме за тов могу се градити по систему везаног или слободног одгоја, па се према томе димензионише простор.

Објекти за интезиван узгој свиња:

- удаљеност фарме од становања је минимум 1000 m, с тим да насеље није на правцу доминантних ветрова;
 - величина простора за фарме свиња зависи од капацитета.;
 - степен заузетости фарме свиња је до 25%;
 - обавезно је за фарму да постоји могућност прикључења на главне саобраћајнице, на електроенергију и пијаћу воду. Алтернативно, вода се може обезбедити и из сопственог бунара.
- **Фарме за узгој и држање живине** граде се у затвореним стајама као подне и у кавезима (батеријама). За веће капацитете (преко 10000 места) обавезна је примена Закона о процени утицаја на животну средину. Терен за живинарску фарму треба да је изолован од околних садржаја и пролаза људи и да је оцедит и сув.
- минимално растојање између две живинарске фарме је 300 m, а минимално удаљење од насеља је 1000 m;
 - степен заузетости парцеле објектима фарме живине је од 15 - 20%;
 - фарма мора бити снабдевена електроенергијом и пијаћом водом, са приступом на главну саобраћајницу.

Основ за реализацију садржаја фарме је овај план, уколико постоје сви неопходни капацитети инфраструктуре и уколико има довољно показатеља за његову директну примену, у противном, обавезна је израда урбанистичког пројекта.

Објекти за гајење печурака и пужева

Изградња оваквих објеката је усмерена на мање квалитетно пољопривредно земљиште, у складу са нормама и правилницима који регулишу ову област.

- минимална површина парцеле је 1.0 ha, или се задржава постојећа парцела поштујући прописане услове Закона о пољопривредном земљишту;
- максималан степен заузетости парцеле је 10%. За парцеле веће од 1.0 ha степен заузетости рачуна се као за парцеле површине од 1.0 ha;
- максимална спратност објеката је II, са могућом изградњом подрумске етаже уколико то хидролошки услови дозвољавају;
- минимална удаљеност објеката од суседних парцела је 5,00 m;
- парцеле се могу ограђивати транспарентном оградом висине максимално 2,20 m; ограда и стубови ограде се постављају на удаљености од минимум 1,00 m од међне линије;

- комплекс мора бити минимално комунално опремљен: приступни пут, санитарна вода, електроинсталације и водонепропусна септичка јама.

Основ за реализацију је овај план.

Објекти за потребе гајења и приказивања аутохтоних сорти биљних култура и раса домаћих животиња

Овакви комплекси се могу формирати по принципу салаша:

- минимална парцела је 1.0 ha, или се задржава постојећа парцела салаша, поштујући прописане услове Закона о пољопривредном земљишту;
- максималан степен заузетости парцеле је 10%. За парцеле веће од 1.0 ha степен заузетости рачунаће се као за површине парцеле од 1.0 ha;
- максимална спратност објеката је П+Пк, са изградњом подрумске етаже, уколико то хидролошки услови дозвољавају;
- минимална удаљеност објектата од суседних парцела је 5,00 m;
- парцеле се могу ограђивати транспаретном оградом висине максимално 2,20 m; ограда и стубови ограде се постављају на удаљености минимум 1,00 m од међне линије;
- комплекс мора бити минимално опремљен: приступним путем, санитарном водом, електроинсталацијама, водонепропусном септичком јамом и др.

Основ за реализацију је овај план.

Воћарско-виноградарске кућице

На парцелама воћњака или винограда могућа је изградња воћарско-виноградарских кућица:

- минимална површина нових парцела, на којима се може градити воћарско-виноградарска кућица, износи 2500 m²;
- површина воћарско-виноградарских кућица износи максимално 15,00 m² (затворени део објекта) и спратност је П. Дозвољена је изградња надстрешница, лођа, трема, пергола испред и у склопу објекта, с тим да тада укупна површина објекта износи највише 30 m². За прераду примарних производа на лицу места и на комплексима површине преко 1.0 ha дозвољена је изградња воћарско-виноградарских објеката максимално до 100 m² (брuto);
- уколико то хидротехнички услови дозвољавају могућа је изградња и подрумске етаже;
- минимална удаљеност објекта од границе суседне парцеле је 2,00 m, а од суседног објекта 10 m;

- парцеле се могу ограђивати транспаретном или живом оградом висине до 1,40 m;

Основ за реализацију је овај план.

Стакленици и пластеници

У циљу интензивирања пољопривредне производње, на пољопривредном земљишту дозвољена је изградња или постављање стакленика и пластеника.

- Минимална удаљеност оваквих објеката од међних линија је 5,00 m.
- Парцеле се могу ограђивати транспаретном оградом висине максимално 2,20 m; ограда и стубови ограде се постављају на удаљености од минимум 1,00 m од међне линије.
- заузетост земљишта пластеницима је до 75%;
- заузетост земљишта стакленицима је до 50%.

Основ за реализацију је овај план.

За површине за изградњу стакленика преко 3 ha, обавезна је израда урбанистичког пројекта.

Салаш

На пољопривредном земљишту могућа је изградња салаша, који садрже објекте намењене породичном становању и објекте намењене пољопривредној производњи. Производња ће се одвијати на посебно уређеном простору, што подразумева издвајање просторних целина за башту са воћем и/или поврћем, економско двориште за смештај стоке са уређеним делом за одлагање стајњака, и др.

Изградња салаша, односно објеката пољопривредног домаћинства дозвољава се на парцелама индивидуалних пољопривредних произвођача у виду изградње нових или доградње, адаптације и промене намене постојећих салаша.

Услови за уређење:

- на парцели салаша дефинишу се стамбени део парцеле са баштом (воћнаци или повртњаци) и економски део парцеле; није дозвољена изградња стамбених објеката, без изградње објеката за пољопривредну производњу;
- дозвољава се изградња следећих објеката: објеката за смештај пољопривредне механизације, објеката за држање и узгој стоке, објеката за прераду и складиштење пољопривредних производа, стакленика, као и објеката за употребу у културне, рекреативне и услужно-угоститељске сврхе (уколико је салаш отворен за јавне посете), уз примену важећих санитарно-ветеринарских, хигијенско-техничких,

еколошких, противпожарних и других услова и неопходну инфраструктурну опремљеност парцеле;

- уколико са на локацији граде објекти за робно-сточарску производњу (стаје за узгој стоку и сл.), удаљеност од грађевинског подручја, спортско-рекреативних и других јавних комплекса мора бити у складу са прописима који регулишу ову област.

Услови за формирање парцеле:

- минимална површина парцеле износи 0,5 ha;
- степен заузетости је 2-4%;
- најмања површина парцеле у оквиру поседа за изградњу стамбеног дела износи 2500 m²; краћа страна парцеле за овакву врсту изградње мора имати ширину најмање 20 m.

Услови за изградњу стамбених објеката:

- на парцели салаша може бити саграђен само један стамбени објекат са највише два стана, лоциран на стамбеном делу парцеле;
- максимална дозвољена спратност стамбеног објекта је П+Пк; објекти могу имати подрумску или сутеренску етажу ако не постоје сметње геотехничке или хидротехничке природе;
- висина стамбеног објекта не може прећи 7,00 m (од нивелете до венца);
- максималан габарит стамбеног објекта је 200 m²;
- кота пода приземља не може бити нижа од коте нивелете јавног или приступног пута; кота пода приземља може бити највише 1,20 m виша од нивелете терена; код стамбених објеката који ће имати подрум или сутерен коту приземља изводити тако да се обезбеди правилно проветравање и осветљавање подрумских, односно сутеренских просторија, при чему је минимум коте приземља 0,90 m изнад коте нивелете терена;
- минимално растојање објекта од бочне међне линије је 5,00 m;
- парцеле се могу ограђивати зиданом оградом до висине од 0,90 m или транспаретном оградом висине до 1,80 m;
- најмања ширина приступног пута ка парцели је 2,50 m.

Услови за изградњу економских и помоћних објеката:

- сточне стаје (живинарници, свињци, говедарници, овчарници, козарници, коњушнице и др.), испусти за стоку, ђубришта, осочаре, пољски клозети и слични објекти загађивачи граде се на економском делу парцела;
- максимална дозвољена спратност је П; могуће је изградити подрум или сутерен уз примену посебних мера заштите од високих подземних вода;

- међусобно растојање стамбеног објекта и сточне стаје је мин. 15,00 m;
- ђубриште и пољски клозет морају бити удаљени од стамбеног објекта, бунара, најмање 20,00 m;
- прљави објекти могу се постављати само низ ветар у односу на чисте објекте;
- ако се економски делови суседних парцела непосредно граниче, растојање нових економских објеката од границе парцеле не може бити мање од 1,50 m, ако се економски део једне парцеле непосредно граничи са стамбеним делом друге парцеле, онда је њихово растојање мин. 15,00 m односно 20,00 m, у зависности од врсте економског објекта;
- оставе, гараже, летње кухиње, млекаре и сл. који се граде у стамбеном делу парцеле могу бити у саставу стамбеног објекта, дограђени као анекс или минимално 7,00 m удаљени од њега у правцу економског дела парцеле;
- пушнице, сушнице, кошеви, амбари, надстрешнице за машине и возила, магацини хране за стоку и сл. граде се на економском делу парцеле;
- економски и помоћни објекти морају бити изграђени од ватроотпорног материјала; могу се градити без ограничења габарита, као приземни објекти са или без подрума;
- најмања ширина приступног пута ка економском делу парцеле је 3,00 m.

Услови за реконструкцију објекта:

- постојећи салаши могу се реконструисати у затеченим габаритима, односно у складу са условима за изградњу нових;
- у стамбеном делу парцеле могу се адаптирати постојећи простори или градити нови за терцијарне делатности које не угрожавају становање и то за трговину, угоститељство, и сл.; препоручује се да пословни простор у стамбеном делу парцеле не буде већи од трећине бруто стамбене површине;

Увођењем допунских делатности у оквир пољопривредних површина обезбеђује се развој сеоског туризма са понудом уз еко и етно туризам, ловни туризам, аутохтоне домаће кухиње, производњу етно занатских производа, неговање етничких манифестација и обичаја, и сл.

Основ за реализацију је овај план.

Рибњаци

За изградњу односно реконструкцију рибњака на водном и пољопривредном земљишту потребни су сагласност надлежног министарства и водопривредни услови од Јавног водопривредног предузећа "Воде Војводине" уз следеће основне техничке услове:

- границе рибњака морају бити означене видљивим ознакама;
- рибњак мора да располаже уређајима за упуштање и испуштање воде, уређајима за регулисање нивоа воде, као и уређајима који спречавају пролаз риба, рибље млађи и икре у/или из рибњака;
- рибњак мора бити заштићен од поплава;
- за уклањање комуналног отпада и штетних отпадака из рибњака мора постојати уређено место или изграђен технички уређај који онемогућава загађење рибњака и његове околине;
- уколико је могуће рибњак је пожељно оградити.

Основ за реализацију је урбанистички пројекат, а за комплексе веће од 10 ха обавезна је израда плана детаљне регулације.

Зоне експлоатације минералних сировина

Ова зона обухвата објекте и постројења која служе за експлоатацију минералних сировина (шљунак, песак, нафта, гас и др.) у атару насељених места Општине.

Забрањена је експлоатација песка за комерцијалне сврхе без одобрене локације и сагласности надлежних органа Општине и Аутономне покрајине Војводине, као и Покрајински завода за заштиту природе.

Основ за реализацију је план детаљне регулације.

Простори ове намене дозвољавају се на основу Решења надлежног Покрајинског секретаријата за енергетику и минералне сировине. Уколико се простор за експлоатацију минералних сировина налази на пољопривредном земљишту, одобрење за експлоатацију се мора прибавити од Министарства за пољопривреду.

8.1.2. Шумско земљиште

Шумско земљиште, као добро од општег интереса, користи се за шумску производњу и не може да се користи у друге сврхе, осим у случајевима и под условима утврђеним Законом о шумама.

У шумама могу се градити објекти у складу с плановима газдовања шумама и посебним прописом којим се уређује област дивљачи и ловства. У шуми и на удаљености мањој од 200 m од руба шуме не могу да се граде кречане, циглане и други објекти са отвореном ватром.

Промена намена шума и шумског земљишта може се вршити само у случајевима и према условима утврђеним законом.

Промена намене шума не сматра се сеча шума ради: изградње водова (електро, ПТТ и жичара) у функцији газдовања шумама; изградње шумских путева и других

објеката који служе газдовању шумама; отварања противпожарних линија ради гашења високих шумских пожара; пресецања пролаза за извршење геодетских радова, геолошких истраживања и других радова; сузбијања биљних болести и штеточина; научноистраживачких огледа; поновног коришћења копова и одлагалишта пепела на површинама које су пошумљене по пројектима рекултивације; других природних појава којима је угрожена већина шумског дрвећа, ако се тиме не угрожавају заштитне функције шума.

Општа правила за изградњу објеката:

- максимална величина објеката је до 100 m² (брото);
- максимална спратност је II;
- за изградњу свих објеката неопходна је израда Урбанистичког пројекта уз поштовање основа за газдовање шумама.

Услови за унапређење шумског земљишта и ловишта

Уређење и опремање ловишта и шумског земљишта ће се вршити у складу са ловном и шумском основом.

Изградња ловних објеката ће се вршити у складу са ловном основом регистрованих ловишта, као и другим прописима, а уз разраду кроз урбанистички пројекат.

Фазанерије

Фарме за производњу фазанске дивљачи могу се градити у склопу шумског и пољопривредног земљишта. Локације и објекти за ову намену морају испуњавати ветеринарско-санитарне и друге услове прописане за узгој ове врсте дивљачи. Дозвољена спратност је II.

У атарима се дозвољава подизање и постављање објеката за прихват, негу и исхрану дивљачи током целе године, као и објекти за прехрањивање током зимског периода.

Основ за реализацију је урбанистички пројекат, а у складу са ловном основом.

8.1.3. Водно земљиште

На водном земљишту забрањена је изградња, сем у следећим случајевима: изградња објеката у функцији водoprивреде, одржавања водотока, изградња објеката инфраструктуре у складу са просторним или урбанистичким планом, изградња објеката за наутуку, туризам и рекреацију и изградњу објеката за експлоатацију речног материјала.

Правила грађења и уређења:

Водно земљиште у заштићеној зони водотока канала Дунав-Тиса-Дунав и каналисане реке Јегричке дефинисано је положајем регулационе линије насипа, односно границом водног земљишта утврђеном Законом о водама за нерегулисане делове корита, те се може користити као пашњачка површина.

Дефинисани су следећи услови:

- приликом пројектовања и израде било каквих објеката водити рачуна да се функционалност канала не угрожава;
- код пројектовања објеката у зони канала, водити рачуна да се не омета функционалност и сигурност хидротехничких објеката, као и да се не смањи пловидбена ширина и потенцијални профил канала;
- уз канал се мора оставити слободан појас у ширини од најмање 7,00 m за саобраћај по радно-инспекцијској стази;
- надземни објекти морају бити ван појаса ширине 14,00 m на левој и десној обали канала, а подземни морају подносити оптерећење од тешке грађевинске механизације;
- изградња нових објеката не сме утицати на квалитет воде у каналима, тј. он мора да задовољава карактеристике водотока IIВ категорије.

Основ за реализацију је овај план.

За изградњу објеката у водном земљишту, где је потребна је израда процене утицаја на животну средину, обавезна је израда плана детаљне регулације.

8.1.4. Грађевинско земљиште остале намене ван граница грађевинског подручја

Викенд зоне

Опис границе викенд зоне западно од канала (парцела број 3106) у КО Врбас:

За почетну тачку описа границе викенд зоне утврђена је тачка на тромеђи парцела бр. 962, 3242 (пут) и 3244 (пут). Даље граница наставља у правцу севера, прати источну границу парцеле број 3242 до тачке на тромеђи парцела бр. 960, 269 и 3242, затим скреће у правцу југоистока и североистока пратећи северну границу парцеле број 960 до тачке на тромеђи парцела бр. 960, 284 и 285. Од ове тачке у правцу југоистока граница прати јужну границу парцела бр. 284 и 285, затим скреће у правцу југоистока прати источну границу парцеле број 958 и долази до тромеђе парцела бр. 3244, 958 и

3106 (канал). Даље граница скреће у правцу северозапада, прати северну границу парцела број 3244 и долази до почетне тачке описа границе.

Површина обухваћена границом викенд зоне је 14,58 ha.

Опис границе викенд зоне источно од канала (парцела број 3106) у КО Врбас:

За почетну тачку описа границе викенд зоне утврђена је тачка на тремеђи парцела бр. 3229 (пут), 3232 (пут) и 919. Даље граница наставља у правцу југоистока, прати јужну границу парцеле број 3229 до пресека са западном регулационом линијом планиране железничке пруге, затим скреће у правцу југа прати западну регулациону линију планиране железничке пруге до пресека са северном границом парцеле број 3245 (пут). Од ове тачке граница скреће у правцу северозапада, прати северну границу парцеле број 3245 до тремеђе парцела бр. 3245, 3233 и 919, затим наставља да прати источну границу парцеле број 919 и долази до почетне тачке описа границе.

Површина обухваћена границом викенд зоне је 32,99 ha.

Правила уређења викенд зоне:

Задржава се постојећа шема атарских путева уз које би били концентрисани објекти у функцији повремениг становања.

Ограничавајући фактори за планирање простора који је намењен повременим становању су: зона културних и природних добара у којима се примењују мере заштите из члана 99 - 110. Закона о културним добрима, што подразумева обавезу власника да за све радове прибави дозволу Покрајинског завода за заштиту споменика културе, и инфраструктурни коридор каналске мреже ДТД уз који је забрањена изградња у појасу од 14 m. Повремено становање је основна намена парцеле.

Минимално учешће зеленила је 20%. Зеленило може да се користи као пољопривредно земљиште, нпр. за воћњаке и винограде и слично.

Правила за формирање парцеле:

- парцела на којој се гради кућа за одмор (нова парцелација), не може бити мања од 1000 m²;
- минимална ширина фронта нових парцела је 14 m, оптимална дубина је око 70 m;
- парцела мора да има приступ на јавни пут.

Услови за изградњу објеката:

- максимална површина објеката је 50 m²;
- највећа дозвољена спратност је П+Пк;
- минимално растојање грађевинске линије од регулационе линије пута је 5,00 m; удаљеност од бочне међе парцеле је 1,50 m;

- на парцели се може изградити један "викенд-објекат" са помоћним објектом који је у функцији основног објекта (остава, гаража и сл.); површина помоћног објекта је максимум до 15 m²;
- парцела се ограђује транспаретном оградом до максималне висине од 1,80 m.

Правила за изградњу представљају основ за грађење појединачних викенд кућа у оквиру викенд зона на земљиштима слабије бонитетне класе.

Основ за реализацију викенд зоне је овај план.

Спортско-рекреативне површине

Изградња нових, планираних спортско-рекреативних објеката дефинисаће се на основу урбанистичког пројекта, уз обавезно добијање сагласности надлежних органа и служби за заштиту природе, пољопривреде, водопривреде, енергетике и др. На водним и шумским теренима постојећа вегетација се не сме угрозити и морају се поштовати мере за очување шума и водених токова због функције коју обавља у складу са Законом о водама и Законом о шумама. Изградња нових комплекса није дозвољена на пољопривреном земљишту квалитета испод V класе.

Минимална површина парцеле је 2500 m².

- Максималан степен заузетости је 10% (или 50% рачунајући објекте и спортске терене).
- Максимална спратност објеката је П+Пк.
- Спортско-рекреативни комплекси морају бити опремљени неопходном комуналном инфраструктуром и санитарно-техничким уређајима, а архитектонска обрада ових објеката може се третирати слободно, са циљем да се уклопе у околни пејзаж.

На постојећим објектима дозвољени су радови на реконструкцији и ограниченој доградњи (неопходни пратећи објекти и површине), уколико то просторне могућности дозвољавају. Основ за реконструкцију и доградњу је овај план.

Радна површина на улазно-излазним правцима уз државни пут I реда (М-3)

У источном и западном делу атара насеља Врбас, уз државни пут I реда (М-3) према Србобрану и Кули, могу се задржати постојећи и планирати изградња нових радних комплекса уз поштовање свих мера заштите животне средине на основу процене утицаја на животну средину и заштићене природне ресурсе.

У овом подручју могу се градити:

- **производни објекти-комплекси:** производно занатство, објекти малих и средњих предузећа и сл.;
- **пословни објекти** из области терцијалних делатности (мањи објекти трговине, угоститељство, сервиси за оправку свих структура возила и сл.), као и други објекти чије су намене комплементарне основној намени пољопривредној производњи.

Основ за реализацију радних површина је урбанистички пројекат односно план детаљне регулације, у случају да је потребно планирати нове јавне површине.

Смернице за израду плана детаљне регулације су:

Правила за формирање парцеле:

- минимална величина парцеле је 2500 m², док се максимална величина не условљава;
- минимална ширина грађевинске парцеле је 20 m, а оптимална 30 m;
- оптимална величина парцеле је 30 x 90 m.

Услови за изградњу објеката:

- максималан степен заузетости је 50%;
- максимална спратност за производне објекте је II са чистом висином од 4-6 m (у зависности од технологије), за пословне објекте је II+1, сервисних и складишних економских објеката је II;
- у оквиру пословно-производних комплекса, становање може да буде заступљено у виду пословног апартмана (једног стана за потребе корисника), с тим да стамбени простор мора да буде извођен истовремено или након изградње пословних садржаја;
- минималан проценат учешћа зеленила је 30%;
- кота приземља може бити максимална 0,20 m виша од коте заштитног тротоара;
- за пословне/радне објекте корисник мора обезбедити потребан број паркинг места на сопственој грађевинској парцели;
- грађевинске парцеле на којима се налазе пословни и производни објекти могу се ограђивати оградом висине до 2,20 m;
- радни комплекси морају да имају приступни пут са тврдом подлогом минималне ширине од 5,00 m до мреже јавних путева;
- сем примарних производних садржаја у овим зонама могу бити заступљени и комплементарни садржаји (објекти за одржавање хигијене, објекти спорта и рекреације, објекти друштвене исхране-угоститељски објекти, као и сервисни објекти- пумпе и гасне станице);

- неопходно је испоштовати све технолошке, еколошке и противпожарне услове изградње; морају бити снабдевени инфраструктуром и инсталацијама неопходним за производни процес, загађене отпадне воде морају се претходно пречистити пре испуштања у природне реципијенте, неоргански отпад мора се одвозити на одговарајуће депоније, а органски на даљу прераду и др.

Када је основ за реализацију радних површина план детаљне регулације, њиме ће се утврдити у којим условима је обавезна и израда урбанистичког пројекта.

У оквиру постојећих комплекса на планираној радној површини забрањена је доградња и изградња објеката до доношења плана детаљне регулације. Могућа је искључиво реконструкција и пренамена на постојећим објектима према следећим условима:

- у постојећим радним комплексима може се дозволити реконструкција, санација, и адаптација;
- пренамена постојећих производних комплекса који нису везани за пољопривреду може се вршити искључиво у зависности од планиране намене уз обавезу израде Студије о процени утицаја на животну средину у складу са Законом о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/2004 и 36/2009).

Комуналне површине

Депонија комуналног отпада

Комунални отпад са подручја плана збрињаваће се на регионалној депонији која ће се утврдити на простору изван општине Врбас.

До реализације регионалне депоније комуналног отпада у Општини Врбас, комунални отпад одлагаће се на депонији у насељу Врбас у складу са Уредбом о одлагању отпада на депоније ("Службени гласник РС", број 92/2010). У оквиру ове депоније може се на делу простора одлагати отпад анималног порекла у складу са Правилником о начину нешкодљивог уклањања животињских лешева и отпадака животињског порекла и о условима које морају да испуњавају објекти и опрема за сабирање, нешкодљиво уклањање и утврђивање узрока угинућа и превозна средства за транспорт животињских лешева и отпадака животињског порекла ("Службени лист СФРЈ", бр. 53/89).

За услове коришћења простора постојеће депоније потребно је израдити пројекат санације и коришћења до преласка на регионални начин решавања комуналног и другог отпада.

Након затварања постојеће депоније у Врбасу као и депонија у насељима на којима се одлаже комунални отпад, неопходни су радови санације и рекултивације.

Гробља

Сва гробља у атару су неактивна. Не планира се нова изградња гробља у атару, већ само ревитализација и реконструкција постојећих површина које су запуштене и неприступачне.

8.2. Правила уређења и грађења инфраструктурних система

8.2.1. Саобраћајна инфраструктура

За реализацију објеката у функцији саобраћаја неопходна је детаљнија разрада која се заснива на концепту дефинисаним Просторним планом.

За реализацију линијских објеката саобраћајне инфраструктуре, уколико нема промене регулације, основ за изградњу је овај план. Уколико је потребно дефинисати регулацију и када нису испуњени просторни, геометријски и други услови потребни за реализацију елемената попречног профила, и у случају претварања земљишта у јавну својину потребна је израда плана детаљне регулације.

Друмски саобраћај

У друмском саобраћају то подразумева да је у зависности од значаја одређених коридора потребна израда планова који ће прецизније дефинисати објекте у простору, (планова разраде) на следећи начин:

- Код изградње нових државних путева I и II реда потребна је израда планова детаљне регулације који ће послужити као основа за даљу реализацију. Код реконструкције постојећих, потребно је користити правила из овог планског документа у случају да је предметна реконструкција унутар постојећих регулационих линија.
- Код изградње садржаја за потребе корисника аутопута E-75 основ за реализацију је план детаљне регулације.

Реконструкција – изградња коловоза за државне путеве I и II реда и саобраћајних прикључака на исте, може се вршити искључиво након прибављања додатних услова и Решења о сагласности Јавног предузећа "Путеви Србије".

Основ за изградњу општинских путева и двосмерних (евентуално једносмерних) прикључних саобраћајница на државне путеве I и II реда је овај план уколико нема промене регулације, уз обавезно поштовање следећих правила:

- у свему у складу са одредбама члана 26 и 37. Закона о јавним путевима, уз рачунску брзину кретања возила на предметним путевима од 50 km/h (унутар насељених места) и 80 km/h (ван насељених места),
- минималне ширине саобраћајних трака од 2,75 m,
- са издигнутим ивичњацима или ивичним тракама ширине 0,20 m,
- са даљином прегледности од минимално 120,00 m (у односу на "СТОП" линију на прикључној саобраћајној траци за укључење возила на предметне путеве),
- са новопројектованом коловозном конструкцијом димензионисаном за осовинско оптерећење од најмање 11,50 t по осовини,
- са полупречницима леза у зони прикључења утврђеним на основу криве трагова меродавног возила које ће користити предметни прикључак, уз уважавање просторних и урбанистичких карактеристика ширег окружења тих локација и у свему у складу са СРПС-ом У.Ц4.050 1990 „Пројектовање и грађење путева, Површински чворови, Технички услови“, уз обавезу израде потребних подужних и попречних профила (након одговарајућег геодетског снимања) предметног пута.

У случајевима када је потребно дефинисати регулацију, када нису испуњени просторни, геометријски и други услови потребни за реализацију елемената попречног профила, и у случају претварања земљишта у јавну својину, потребна је израда урбанистичког плана.

Услови за изградњу аутобуских стајалишта:

- Почетак односно крај евентуалних аутобуских стајалишта мора бити удаљен минимално 20,00 m од почетка односно краја лезе прикључног пута у зони раскрснице, односно почетка или краја додатних саобраћајних трака на предметним путевима, за искључење или укључење на исте.
- Наспрамна (упарена) аутобуска стајалишта поред јавног пута пројектују се и граде тако да се гледајући у смеру вожње прво наилази на стајалиште са леве стране пута и тада подужно растојање два наспрамна аутобуска стајалишта (од краја левог до почетка десног) мора износити минимално 30,00 m. Изузетно, аутобуска стајалишта могу се пројектовати и градити, тако да се прво аутобуско стајалиште поставља у смеру вожње са десне стране пута и тада међусобни размак крајњих тачака аутобуских стајалишта (од краја десног до почетка левог) не сме бити мањи од 50,00 m.
- Дужина прегледности на деоници предметних путева на којима се пројектују и граде аутобуска стајалишта мора бити најмање 1,50 дужине зауставног пута возила у најнеповољнијим временским условима (снег на путу) за рачунску брзину кретања возила од 60,00 km/сат.

- Ширина коловоза аутобуског стајалишта мора износити 3,25 m (изузетно 3,00m).
- Дужина траке за укључење предметног пута на аутобуско стајалиште мора износити 30,50 m.
- Дужина траке за укључење са аутобуског стајалишта на предметни пут мора износити 24,80 m.
- Дужина нише аутобуског стајалишта мора износити 13,00 m за један аутобус, односно 26,00 m за два или зглобни аутобус.
- Попречни пад коловоза аутобуског стајалишта мора бити минимум 2% од ивице коловоза пута, уколико не постоји систем одводњавања коловоза предметног пута атмосферском канализацијом.
- Коловозна конструкција аутобуског стајалишта мора бити пројектована и изведена за осовинско оптерећење од најмање 11,50 t по осовини.

Остали услови:

- Сходно члану 31. Закона о јавним путевима, ограде и дрвеће поред јавних путева подижу се тако да не ометају прегледност јавног пута и не угрожавају безбедност саобраћаја.
- Садржаји високоградње, у делу коридора предметних путева морају бити удаљени од крајњих тачака попречног профила:
 - Државних путева I реда минимално 20,00 m
 - Државних путева II реда минимално 10,00 m,
 - изузетно (унутар насељених места) мање уколико је урбанистичким планом другачије одређено;
- Заштитна ширина за постављање стубова за потребе семафоризације и евентуалне јавне расвете, рачуната од ивице коловоза предметних путева, за режимску брзину кретања возила од 60,00 km/сат, износи 1,50 m.
- Планом детаљне регулације у делу грађевинског земљишта поред путева утврдити инфраструктурне коридоре инсталација (електро инсталације, ПТТ, гасне инсталације, водоводне и канализационе инсталације и слично) који морају бити удаљени минимално 3,00 m од крајњих тачака попречног профила (ножице насипа трупа пута, или спољње ивице путног канала за одводњавање) изузетно ивице коловоза реконструисаних предметних путева.
- При изради плана детаљне регулације у делу коридора инсталација које се воде кроз путно земљиште неопходно је претходно утврдити све тачне стационаже путева:
 - на почетку и крају паралелног вођења,
 - на месту лома инсталација,
 - на месту подбушивања трупа коловоза,

- на месту уласка и изласка инсталација из катастарских парцела које припадају путевима.
- Све инсталације морају бити постављене:
 - минимално 3,00 m од крајње тачке попречног профила пута (изузетно ивице коловоза реконструисаних путева);
 - минимално 1,35 m испод најниже коте коловоза истих;
 - минимално 1,00 m испод путног канала за одводњавање (постојећег или планираног) мерено од коте дна канала до горње коте заштитне цеви.
- На местима почетка и краја паралелног вођења, на месту лома инсталација, на месту уласка и изласка инсталација из катастарских парцела које припадају путевима и на месту подбушивања трупа коловоза, у плану детаљне регулације морају бити уцртани попречни профили са апсолутним котама, назначеним стационажама путева, димензијама и положајем заштитних цеви и инсталација.
- Заштитна цев у случају подбушивања пута мора бити минимално 3,00 m дужа од крајње тачке попречног профила путева (изузетно од ивице коловоза реконструисаних путева).

Услови за изградњу станице за снабдевање горивом

На свим путевима ван насеља могућа је изградња станица за снабдевањем горивом у складу са Просторним планом. Станице за снабдевањем горивом могу бити изграђене са ужим и ширим садржајем.

Под ужим садржајем станице за снабдевањем горивом се подразумевају следећи садржаји: места за истакање за све врсте горива, манипулативна површина, цистерне, систем цевовода, отвори за пуњење и преглед цистерни, продајни и пословни простор у функцији станице за снабдевањем горивом и надстрешница.

Под ширим садржајем станице за снабдевањем се подразумева «Ужи садржај станице за снабдевањем горивом» уз додатак следећих садржаја: перионица, сервисна радионица, угоститељство и паркинг.

Основ за изградњу станица за снабдевање горивом на свим путевима ван насеља је израда плана детаљне регулације.

Станице за снабдевањем горивом се на просторима предузећа у циљу обављања њихове делатности могу градити на основу Просторног плана, уз поштовање саобраћајних и прописа који регулишу безбедност њиховог коришћења и спречавања угрожавања окружења.

Најмања удаљеност прилаза станице за снабдевање горивом од суседне раскрснице је 25 m.

Свака локација станице за снабдевањем горивом мора се разрађивати уз поштовање законских и техничких прописа, Правилника о изградњи постројења за

запаљиве течности и о ускладиштењу и претакању запаљивих течности и Правилника о изградњи станица за снабдевање горивом моторних возила и о ускладиштавању и претакању горива.

Бициклическе стазе

Бициклическе стазе предвидети за двосмерни саобраћај и трасирати их по постојећим атарским путевима и путном мрежом као и насипима водних токова. Минимална ширина бициклическе стазе је 2m. У грађевинском реону бициклическе стазе треба да буду изведене од асфалта, а ван грађевинског реона могу бити само видно обележене одговарајућом саобраћајно туристичком сигнализацијом.

Остали садржаји

За реализацију објеката остале саобраћајне инфраструктуре (паркиралишта, тротоари, мостови итд.) основ је Просторни план, уколико постоје реализоване јавне површине. У супротном је обавезна израда плана детаљне регулације.

Уређење саобраћајних површина регулисано је техничким нормативима и Законом о јавним путевима.

Мрежу основних атарских путева при конципирању комасационих елабората треба редуковати у односу на постојећу, како би се добио рационалнији однос у целокупној структури и по могућности се придржавати траса постојећих атарских путева.

Секундарну мрежу атарских путева формирати у функцији стварања основних праваца атарске путне мреже.

Све постојеће атарске путеве је могуће опремити савременим коловозним застором (асфалт, бетон и сл.).

За изградњу пољопривредног-спортског аеродрома обавезна је разрада планом деаљне регулације. Обавезни садржаји су травната полетно слетно стаза оријентационих димензија 1.000x600m и пратећи хангар за смештај летилица.

Железнички саобраћај

Реконструкцији и изградњи жељезничких постројења треба да претходи израда идејног решења и плана детаљне регулације који морају бити усклађени са Просторним планом и програмом модернизације жељезничког саобраћаја у Србији. На основу тог решења дефинисаће се технички елементи за реализацију појединих објеката који су у функцији жељезничког саобраћаја, при чему се треба придржавати следећих начела:

- Жељезничку инфраструктуру чине жељезничке пруге (доњи и горњи строј пруге), објекти, електроенергетска и стабилна постројења електричне вуче са припадајућим објектима, телекомуникациона и информатичка постројења и

уређаји, сигнално-сигурносна постројења и уређаји са припадајућим објектима, опрема пруге, зграде железничких станица са припадајућим земљиштем и остали објекти на железничким станицама који су у функцији железничког саобраћаја, земљиште у пружном и заштитном појасу пруге.

- Пружни појас је простор између железничких колосека, земљиште испод колосека лево и десно поред крајњих колосека, на одстојању од најмање 8 m, рачунајући од осе крајњих колосека, као и ваздушни простор изнад пруге у висини од 12 m односно 14 m код далековода напона преко 220 kV, рачунајући од горње ивице шине.
- У пружном појасу могу се градити само објекти и постројења у власништву железнице, а изузетно, уз претходну сагласност ЈП "Железнице Србије", могу се градити објекти и постројења других предузећа који служе за утовар и истовар ствари на железници.
- У пружном појасу, уз претходно прибављену сагласност ЈП "Железнице Србије", може се планирати вођење градске комуналне инфраструктуре кроз труп пруге, с тим да се укрштај са пругом планира под правим углом, а уколико постоје просторна ограничења да се укрштај не може извршити под правим углом, угао не сме бити мањи од 60°.
- Заштитни пружни појас је земљишни појас са обе стране пруге, ширине по 200 m, рачунајући од осе крајњих колосека.
- У заштитном пружном појасу се може планирати грађење стамбених, пословних, помоћних и сличних објеката, копање бунара, резервоара, септичких јама, подизање далековода, али не ближе од 25 m рачунајући од осе крајњег колосека.
- У заштитном пружном појасу се може планирати паралелно вођење трасе каблова, електричних водова ниског напона, водовода, канализације и других цевовода, али не ближе од 8 m рачунајући од осе крајњих колосека; уколико због просторних ограничења, постоји потреба да се трасе воде по железничком земљишту треба их планирати, тако да буду постављене по граници железничког земљишта.
- Укрштање железничке пруге и пута у станичном рејону између улазних, односно излазних скретница од којих почињу станични колосеци, не може бити у истом нивоу.
- Укрштај железничке пруге са јавним путевима изводи се њиховим свођењем на најнеопходнији број, усмеравањем два или више јавних путева на заједничко место укрштања. Размак између два укрштаја пруге и јавног пута не може да буде мањи од 2000 m, осим у урбаном подручју према посебном договору железнице и надлежне градске управе.

- Укрштање железничке пруге са некатегорисаним путевима изводи се усмеравањем тих путева на најближи јавни пут, који се укршта са односном пругом. Ако то није могуће, треба међусобно повезати некатегорисане путеве и извести њихово укрштање са пругом на заједничком месту.
- При планирању денivelисаних укрштаја пруге и пута изградњом друмских надвожњака и подвожњака, сви елементи ових објеката морају бити усклађени са елементима пруге на којој се ови објекти планирају.

Водни саобраћај

Због величине и сложености технолошког процеса у планираном пристанишном комплексу у Врбасу неопходна је детаљнија разрада у плану генералне регулације за насељено место Врбас, уколико су дефинисане јавне површине и простори уз поштовање свих утврђених мера заштите. Такође се препоручује разрада планом детаљне регулације пристаништа.

Услови којима се површине и објекти јавне намене чине приступачним особама са инвалидитетом, у складу са стандардима приступачности

Да би се особама са инвалидитетом омогућило да самостално живе и употпуности учествују у свим аспектима живота, неопходно је да им се на основу једнакости са другима осигура приступ изграђеном окружењу, превозу, информацијама и комуникацијама, укључујући и информацијске и комуникацијске технологије.

У урбаним и у руралним срединама, обавезно је предузимање мера где ће укључивати идентификацију и уклањање препрека и баријера приступачности.

У том циљу при разради плана, односно реализацији директно на основу овог плана, обавезна је примена Правилника о условима за планирање и пројектовање објеката у вези са несметаним кретањем деце, старих, хендикепираних и инвалидних лица ("Службени гласник РС", број 18/97), којим се разрађују урбанистички и технички услови за планирање простора јавних саобраћајних и пешачких површина, прилаза до објеката, као и за пројектовање објеката и посебних уређаја у њима.

8.2.2. Водна инфраструктура, енергетика и телекомуникације

Водна инфраструктура

Реализација простора, на којима се планира изградња уређаја за прераду воде и пречишћавање отпадних вода, захтева посебну разраду, с обзиром на релативно сложен технолошки процес у њима и специфично обликовање објеката и одвија се на основу планова детаљне регулације.

Реализација деоница водовода или канализације, чији је положај у потпуности условљен и дефинисан техничким потребама конкретних система и изводи се према програмима јавних и јавних комуналних предузећа, а да се тиме не угрожава планирано решење јавне површине или околног простора и уз поштовање свих утврђених мера заштите, може се одвијати на основу планова генералне регулације насеља.

Енергетика и телекомуникације

Све енергетске и телекомуникационе системе и објекте градити у складу са важећим законима, правилницима, техничким прописима и препорукама. Приликом изградње потребно је придржавати се прописаних удаљености од постојећих објеката, као и удаљености при паралелном вођењу или укрштању са другим објектима инфраструктуре, за шта је потребно прибавити услове и сагласности од власника тих објеката. Приликом изградње енергетских или телекомуникационих система и објеката у постојећим или планираним коридорима и у ванграђевинском подручју, потребно је прибавити сагласност власника земљишта преко кога би исти прелазили.

Услови за изградњу електроенергетске мреже и објеката

Електроенергетску мрежу градити као подземну или надземну, у зависности од напонског нивоа и техничких могућности. Подземну мрежу градити у регулацијама свих категорисаних и некатегорисаних путева, на за то одређеним местима у попречним профилима саобраћајница. Надземну мрежу (и далеководе) градити на одговарајућим стубовима у постојећим и планираним коридорима, у регулацијама саобраћајница или у ванграђевинском подручју. Електроенергетске објекте (разводна постројења 20kV и дистрибутивне ТС 20/0,4 kV) на подручју атара градити (реконструисати) на основу овог плана, а унутар грађевинских подручја на тачно дефинисаним локацијама на основу планова генералне регулације или планова детаљне регулације, ако је планом генералне регулације тако прописано. Услове за прикључење на електроенергетск мрежу прибавити од надлежног дистрибутера.

За изградњу малих хидроелектрана на локацији постојеће преводнице код Врбаса и у Куцури основ за реализацију је овај план, а у складу са техничком документацијом изграђеном од стране овлашћеног пројектанта, уз прибављање услова заштите природе и услова водопривреде, без угрожавања осталих корисника простора.

Услови за изградњу гасоводне мреже и објеката

Гасоводну мрежу градити као подземну, у регулацијама свих категорисаних и некатегорисаних путева, на за то одређеним местима у попречним профилима

саобраћајница, затим у постојећим или планираним коридорима, или у ванграђевинском подручју. Објекте гасификационог система (Главне мерно-регулационе станице и мерно-регулационе станице) на подручју атара градити на основу овог плана, а унутар грађевинских подручја на тачно дефинисаним локацијама на основу планова генералне регулације или планова детаљне регулације, ако је планом генералне регулације тако прописано. Услове за прикључење на гасификациону мрежу прибавити од надлежног дистрибутера.

Услови за изградњу продуктовода

Планирани продуктовод градити у свему према Просторном плану подручја посебне намене система продуктовода кроз Србију (Сомбор – Нови Сад – Панчево – Београд – Смедерево – Јагодина – Ниш), ("Службени гласник Републике Србије" број 19/2011).

Услови за изградњу телекомуникационе мреже и објеката

Телекомуникациону мрежу градити као подземну, у регулацијама свих категорисаних и некатегорисаних путева, на за то одређеним местима у попречним профилима саобраћајница, затим у постојећим или планираним коридорима, или у ванграђевинском подручју. Објекте телекомуникационог система на подручју атара градити на основу овог Плана, а унутар грађевинских подручја на тачно дефинисаним локацијама на основу планова генералне регулације или планова детаљне регулације, ако је планом генералне регулације тако прописано.

У атарском подручју је могуће постављати системе мобилне телефоније уз поштовање следећих услова:

- Антенски системи и базне станице мобилне телефоније могу се постављати на кровне и горње фасадне површине објеката уз обавезну сагласност власника, односно корисника тих објеката.
- Антенски системи мобилне телефоније могу се постављати на антенске стубове уз обавезну сагласност власника, односно корисника парцеле. Антенске стубове могуће је постављати на слободним површинама на удаљености од најближих објеката минимално једнакој висини стуба. Базне станице постављати у подножју стуба, уз изградњу оптичког приводног кабла до базне станице.
- Системе мобилне телефоније постављати уз поштовање свих правилника и техничких препорука из ове области, као и препорука светске здравствене организације.
- Уколико се у близини налазе стубови, односно локације других оператера размотрити могућност заједничке употребе.

- За постављање антенских система и базне станице мобилне телефоније обавезно је претходно позитивно мишљење надлежног органа управе о потреби израде Студије процене утицаја на животну средину.

9. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА

Приоритетна планска решења и пројекти утврђени овим планом морају да се нађу у програмима, основама, плановима свих носилаца управљања, заштите, развоја, уређења, изградње и коришћења подручја плана (пољопривредног и грађевинског земљишта, свих инфраструктурних система, јавних служби, заштите природе, заштите културних добара и др.).

У мере и инструменте за реализацију плана спадају стратегије и програми које Скупштина општине Врбас доноси за привредни развој и уређивање грађевинског земљишта, затим изградњу и одржавање свих инфраструктурних и комуналних објеката, основе за уређење атара, али и стратегије и програми Републике Србије и Аутономне Покрајине Војводине, при чијој изради и доношењу надлежни органи општинске управе имају обавезу иницирања и предлагања да се у њих унесу радови у простору који се финансирају из средстава Републике, односно АП Војводине.

Поред наведених докумената којима ће се утврђивати носиоци појединих инвестиција, извори средстава, динамика реализације и друго, имплементација плана ће се вршити и даљом обавезном разрадом Законом предвиђене урбанистичке документације и то доношењем:

- планова генералне регулације насељених места Бачко Добро Поље, Врбас, Змајево, Куцура, Равно Село и Савино Село;
- планова детаљне регулације за делове насељених места, као и за грађевинско земљиште изван насељених места и
- урбанистичких пројеката.

Економско-финансијске и организационе мере прецизираће се и конкретизовати свим наведеним плановима и програмима, док је казнене мере за све нелегалне радње у простору, поред предузимања одговарајућих превентивних мера, неопходно предузимати одмах у складу са Законом о планирању и изградњи и подзаконским актима, како би се непланска (бесправна) изградња спречила и зауставила.

Успостављањем законских и институционалних основа створиће се одговарајући услови за значајније заједничко корпоративно деловање јавног и приватног сектора.

Завршетком реформе система управљања грађевинским земљиштем и успостављањем тржишних односа у тој области очекује се значајније учешће некретнина у привредном развоју планског подручја.

Приближавањем Србије ЕУ повећаваће се могућности за коришћење средстава из фондова ЕУ намењених земљама кандидатима за улазак у ЕУ па се у имплементацији овог плана може рачунати и на та средства.

Приоритетна планска решења и пројекти

Приоритетна планска решења, односно пројекти утврђују се по областима, на основу сагледаног стања и потреба, у сагласности са опредељењима из Стратегије локалног економског развоја општине Врбас.

Пољопривреда

С обзиром да је пољопривредно земљиште један од најзначајнијих развојних понтецијала у општини Врбас, основни правци и проритети развоја пољопривреде су :

- очување квалитетног пољопривредног земљишта и стварање просторно-планских услова за његово ефикасно коришћење у функцији интензивне пољопривредне производње;
- обезбеђење услова за реализацију система за наводњавање, односно довођење у функцију постојећих;
- повећање степена шумовитости, подизањем заштитног зеленила дуж путних праваца и канала, а у циљу заштите пољопривреде од неповољног дејства ветра;
- стимулисање одговарајуће пољопривредне производње, која ће на најефикаснији начин валоризовати компаративне предности планског подручја.

У циљу подстицања бржег развоја пољопривреде предузимаће се мере и активности као што су:

- имплементација аграра у све појединачне секторске политике и стратегије развоја;
- убрзавање приватизације државног сектора пољопривреде;
- стварање тржишно усмерених пољопривредних породичних газдинстава укрупњавањем, модернизацијом и специјализацијом, те подизањем квалитета понуде;
- специјализација у производним линијама у којима се постиже компаративна предност (ратарство, сточарство, повртарство и сл.);
- стварање ветеринарске и фитосанитарне службе која одговара ЕУ стандардима;
- структурним подстицајима утицати на подизање нових засада воћа (јабуре, вишне, шљиве и сл.), и др.;
- подстицање производње лековитих биљака и здраве хране на заштићеним добрима;

- подстицање развоја пољопривредних објеката-складишта, расхладних простора, дорадних погона, пијаца и сл.;
- уређење постојеће и изградња мреже нових пољских путева до пољопривредних површина за коришћење механизације (трактора и сл.);
- подстицања руралног развоја увођењем допунских делатности (сеоског туризма, кућне радности, трговине, малих и средњих погона и сл.);
- очување еколошког капацитета простора и побољшање квалитета животне средине аутохтоне препознатљивости и пејзажне вредности;
- заштита посебно вредних, угрожених и деградираних руралних подручја;
- унапређење учинка пољопривредне производње, са нагласком на смањење трошкова, раст приноса, конкурентност цена и квалитета, продуктивно запошљавање;
- усмеравање на коришћење међународних програма и фондова за рурални развој и хармонизацију техничке регулативе ЕУ, земаља Централне и Југоисточне Европе и сл. (SAPARD, PRAQ III, SPRINT, CDRA, LEADER).

На основу карактеристика домаћег тржишта и односа потенцијалних потрошача према производима пореклом из регије, неопходно је радити на **побољшању квалитета производа и стварање бренда**. У том смислу треба стимулисати промоцију производа у окружењу, као и осмислити одговарајући маркетиншки наступ.

Индустрија

Полазећи од структуре индустрије у општини Врбас и степена њене тржишне оспособљености, приоритети развоја индустрије су:

- завршавање процеса реструктурирања индустрије и њено оспособљавање за тржишно пословање;
- стварање привлачног пословног амбијента за привлачење инвестиција у модернизацију и технолошко унапређење индустрије;
- стимулисање предузетништва са циљем да се развојем малих и средњих предузећа, посебно у насељима, оствари брже запошљавање становништва.

У циљу стварања повољних просторних услова за развој привреде и рационало коришћење постојећих ресурса, приоритетне су следеће активности у простору:

- унапређење нивоа инфраструктурне опремљености зона и мера заштите животне средине, просторна реорганизација појединих зона, измештање некомпатибилних производних активности;
- реактивирање пословних/производних објеката (brownfields), који су тренутно ван функције нарочито у сеоским насељима;
- поступна реализација производно-пословне зоне у Змајеву.

Будуће акције у реализацији концепта одрживог просторног развоја општине Врбас морале би поштовати препоруке назначене у Територијалној агенди ЕУ усмерене ка јачању територијалног потенцијала Европе кроз промовисање умрежавања урбаних система као моторне снаге европског развоја, јачање урбано-руралног партнерства, промоције транснационалне конкуретности и јачање међународног индетитета, јачање трансевропске технолошке мреже итд.

Туризам

У циљу подстицања развоја туризма и стварања просторно-планских услова за повећање његовог учешћа у привредној структури Општине приоритетно је:

- евидентирање и валоризација природних и антропогених туристичких капацитета и дефинисање стратегије развоја туризма у општини;
- евидентирање и активирање постојећих термо-минералних изворишта у атарима појединих насеља (Змајево, Равно Село и др.);
- заштита животне средине;
- повећање смештајног капацитета у Општини и мотивисање приватног сектора за улагање у њих;
- ревитализација и рестаурација салаша у духу традиције овог краја у циљу јединствене понуде етно-културолошког садржаја;
- унапређење маркетинга везаног за информисање потенцијалних туриста о вредностима општине Врбас.

Јавне службе

Листа приоритетних активности из области јавних служби:

- унапређење услова рада у постојећим објектима јавних служби, повећањем корисне и слободне површине, где за то постоји потреба;
- омогућавање доступности постојећој мрежи објеката јавних служби;
- обезбеђење услова за формирање комплекса ученичког дома у насељу Врбас;
- обезбеђење услова за оснивање дома за децу без родитељског старања;
- реактивирање постојећих објеката намењених култури у сеоским насељима и прилагођавање локалним потребама;
- обнављање и опремање свих постојећих спортских терена и објеката који не задовољавају спортске стандарде у погледу употребљивости, техничке опремљености и квалитета;

- уређење обала Јегричке и Канала Дунав – Тиса – Дунав (бициклическе стазе, шеталишта и др.) за различите облике рекреације;
- изградња, одржавање и обогаћивање садржајима примарних објеката физичке културе (фискултурне сале, отворени терени за мале спортове) у свим матичним школама насеља.

Саобраћај

Друмски саобраћај

Стратешки приоритети значајни за развој друмског саобраћаја а чија се реализација планира до 2014. године су:

- проширење међународног пута М-22 (Е-75) Суботица-Нови Сад-Београд на аутопутски профил;
- Реконструкција и изградња деонице Државног пута I реда Врбас-Кула-Сомбор-Државна граница Бачки Брег (веза Коридор X-Коридор VII) са везама на планирани јужни аутопут кроз Мађарску, а "северна обилазница" око Врбаса је њен саставни део.
- Од осталих приоритета из области друмског саобраћаја треба издвојити:
- изградња обилазница око Врбаса и насеља;
- реконструкција постојећих крстастих четворокраких раскрсница малих и средњих оптерећења, у модерне кружне раскрснице где год за то има довољно простора.
- У периоду после 2014. године, активности на путном правцу Сомбор (веза са Мађарском и Хрватском) – Врбас (веза са коридором Xб) - Кикинда (веза са Румунијом) (Р-101, М-3).

Бициклически саобраћај

Приоритети значајни за развој бициклическог саобраћаја су:

- изградња бициклических стаза на свим примарним саобраћајницама на целој територији општине Врбас са приоритетом на повезивању Врбаса са насељима као и њиховом међусобном повезивању;
- изградња и обележавање туристичко-рекреативних бициклических стаза дуж разгранате каналске мреже у оквиру система ДТД.

Јавни превоз путника

Јавни превоз путника треба да буде на што вишем нивоу, како би овај вид превоза постао доминантан у односу на остале видове превоза, а посебно у односу на аутомобиле. Приоритети за унапређење јавног превоза треба да су усмерени на подизање квалитета превозне услуге, што се може остварити увођењем савремених

информационих система. У путничком саобраћају железнички саобраћај треба постепено укључивати у превоз путника, тј. да опслужује цело подручје општине Врбас. То подразумева увођење модерних шинских возила и већи број полазака.

Железнички саобраћај

Стратешки приоритети значајни за развој железничког саобраћаја а чија се реализација планира до 2014. године су:

- изградња другог колосека електрифициране пруге број 2 (Е-85) на правцу Београд-Стара Пазова-Нови Сад-Суботица-Државна граница (Келебија);
- ревитализација и електрификација постојеће једноколосечне пруге Врбас-Сомбор.

Од осталих приоритета из области друмског саобраћаја треба издвојити:

- ревитализација пруге Кула-Савино Село-Гајдобра-Бачка Паланка,
- денivelација свих укрштања друмских и железничких коридора где год за то постоје просторне могућности, а обавезно са државном путном мрежом I реда.

Водни саобраћај

Приоритети значајни за развој водног саобраћаја су:

- чишћење канала Бездан - Врбас на прописане димензије пловног пута;
- опремање и оспособљавање пристаништа на каналу у Врбасу за претовар свих врста терета, што захтева реконструкцију кеја, оперативне обале и потребне механизације.

Инфраструктурни системи

Водна инфраструктура

Приоритети развоја, у области водне инфраструктуре, су:

- изградња водоводне мреже и објеката у склопу водоводног система, којом ће се обезбедити пун комфор снабдевања водом општине Врбас и висок степен сигурности функционисања система у периоду експлоатације са могућношћу даље надоградње;
- увођење и строго поштовање зона санитарне заштите и опште санитарно уређење постојећих изворишта као и простора планираних за ову намену;
- изградња централног постројења за пречишћавање отпадних вода у Врбасу;
- изградња канализације, у насељима и у оквиру општине Врбас, након изградње и довођења у оптимално функционално стање мелиорационих система за одвођење атмосферских вода из атарског подручја;
- одређивање зоне санитарне заштите водоизворишта.

Енергетска инфраструктура и телекомуникације

Приоритети инфраструктурног развоја општине Врбас су:

- рационално коришћење и штедња необновљивих ресурса и примена нових технологија које доприносе штедња енергије и заштити животне средине;
- потпуна гасификација свих насеља у општини;
- финансирање и стимулација пројеката који афирмишу коришћење алтернативних и обновљивих извора енергије,
- изградња примарне оптичке мреже кабловског дистрибутивног система на свим главним градским и приградским правцима;
- дигитализација телефонских централа.

Зеленило

Систем зелених површина на територији Општине, по принципу равномерности и непрекидности, са циљем санације и унапређења зеленила реализоваће се:

- формирањем еколошких коридора, ради заштите биљних и животињских врста, и повезивање изолованих просторних јединица;
- садњом аутохтоне вегетације при пошумљавању, подизању заштитних појасева, заштити од ерозије и др;
- подизањем заштитног зеленила око индустријских објеката, депонија, саобраћајница, водених површина;
- заштитом земљишта од еолске ерозије јачањем шумских појасева према посебном пројекту;
- подизањем вишенаменских заштитних појасева, ради ублажавања негативног утицаја ветра, спречавања еолске ерозије и стварања повољнијих микроклиматских услова на подручјима где се подижу;
- заштитом и унапређењем зелених површина у насељима (постојећа природна станишта: живице, дрвореде, рибњаке и остале еколошки значајне мале структуре).

У близини насеља обезбедити довољно површина за рекреацију и контакт становништва са природом (излетишта, парк шуме).

Посебну пажњу посветити простору „Провалије“ на северу насеља на којем ће се уз спортско-рекреативне садржаје посебна пажња посветити природним елементима простора.

Уређење и озелењавање простора са језерима и обале заштићеног природног добра "Јегричка" омогућиће развој излетничког туризма.

Комунални објекти

Приоритети комуналног опремања обухватају:

- уређење локалне депоније у Врбасу (у оквиру које предвидети део за опасне и индустријске отпатке),
- примарну селекцију и рециклажу сепарираниог комуналног отпада до изградње региоалне депоније,
- санацију и рекултивацију депонија у насељима,
- сакупљање, складиштење и просторно уређење отпадака анималног порекла,
- здравствено безбедно сакупљање, одлагање и санацију медицинског отпада.

Заштита животне средине

Приоритети решавања сложених еколошких проблема на простору општине Врбас обухватају:

- рекултивацију дела канала Врбас-Бездан;
- заштиту површинских и подземних вода изградњом канализационе мреже и постројења за прераду употребљених комуналних и индустријских отпадних вода у свим насељима Општине,
- заштиту природних ресурса и обезбеђивање што ефикасније контроле коришћења и загађивања животне средине;
- формирање информационог система за заштиту животне средине (успостављање мониторинга и формирање базе података за све загађиваче и активности које се дешавају у животној средини на). Мониторингом треба обухватити контролу загађивача и контролу ресурса (пољопривредног и грађевинског земљишта, површинских и подземних вода);
- успостављање мерних места за праћење о нивоа буке и аерозагађења;
- подизање заштитних појасева у оквиру пољопривредног земљишта.

10. МЕРЕ ЗА РАВНОМЕРНИ ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

У општини Врбас развијаће се активности и функције у складу са улогом Врбаса као општинског и малог урбаног центра. Функционалне, економске, културне и друге везе са окружењем успостављаће се на основу заједничких интереса општине Врбас и суседних општина. Развијаће се заједнички системи са суседним општинама у области саобраћаја и инфраструктуре, а успостављаће се и функционалне и друге везе са окружењем у циљу рационалног организовања јавних служби, запошљавања и др.

Унапређењем саобраћајног система обезбедиће се квалитетније везе општине Врбас са окружењем и повољни услови за већу покретљивост радне снаге, ученика и осталих дневних миграната, чиме ће се обезбедити услови за ефикасније коришћење регионалних ресурса.

Заштита животне средине решаваће се на локалном, али и на регионалном нивоу чиме ће се остварити рационалнија и ефикаснија заштита.

Просторним планом и другим стратешким и развојним плановима и инструментима, планско подручје ће се усмеравати са циљем да се развија као просторно, функционално, економски и социјално јединствена и уравнотежена целина, интегрисана у окружење у складу са заједничким регионалним и ширим интересима. У том циљу, ствараће се просторно-плански услови за реализацију концепта равномерног просторног и економског развоја планског подручја, предузимањем мера којима се:

- стварају просторни и други услови и подстиче развој привреде у насељеним местима планског подручја у складу са расположивим ресурсима и компаративним предностима насељених места (планирање и опремање простора за привреду);
- стварају услови за изградњу и функционисање јединствених инфраструктурних система на ширем гравитационом подручју, када за то постоје економски и технички услови (регионални водовод, канализација и ЦППОВ);
- децентрализацију јавне службе у складу са величином популације насељених места и стандардима за њихово рационално функционисање;
- стварају услови за покретљивост становништва, унапређењем саобраћајне повезаности, комуналним опремањем насеља и другим активностима којима се стимулише задржавање становништва у местима становања и обезбеђује одговарајућа доступност садржајима на подручју Врбаса (рад, јавне службе и др.) становницима планског подручја;
- развијају функционалне везе са суседним јединицама локалне самоуправе путем комплементарних планова и програма просторног развоја.

Концепт равномерног територијалног развоја планског подручја и сарадње са суседним јединицама локалне самоуправе оствариће се реализацијом Просторног плана општине Врбас, урбанистичких планова насеља, стратегија развоја, програма уређивања грађевинског земљишта и других инструмената и мера из надлежности локалне самоуправе.

11. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ ПЛАНА

Саставни део овог плана су следећи графички прикази:

1. Реферална карта број 1:	Намена простора	Р 1 : 50 000
2. Реферална карта број 2:	2.1. Мрежа насеља	Р 1 : 50 000
	2.2. Инфраструктурни системи	Р 1 : 50 000
3. Реферална карта број 3:	Туризам и заштита простора	Р 1 : 50 000
4. Реферална карта број 4:	Карта спровођења	Р 1 : 50 000
5. Шематски приказ насеља Косанчић		Р 1 : 2 500

Просторни план општине Врбас садржи текстуални део који се објављује у "Службеном листу општине Врбас", и графичке приказе израђене у три примерка које својим потписом оверава председник Скупштине општине Врбас. По један примерак потписаног оригинала плана чува се у Скупштини општине Врбас, Општинској управи за урбанизам и стамбене послове, и у Јавном предузећу "Урбанизам" Завод за урбанизам Нови Сад.

Документациона основа овог плана чува се Општинској управи за урбанизам и стамбене послове.

Просторни план општине Врбас доступан је на увид јавности у згради Скупштине општине Врбас, Маршала Тита 89, и путем интернета.

Планови генералне регулације, планови детаљне регулације и регулациони планови донети за делове простора у обухвату плана, остају на снази и примењиваће се и даље, осим у деловима који су у супротности са планом, где ће основ за спровођење бити овај план или планови детаљније разраде.

Ступањем на снагу овог плана престаје да важи Просторни план општине Врбас ("Службени лист општине Врбас", бр. 3/85 и 4/93).

План ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу општине Врбас".